

”Det er vår måte å kommunisere på”

En studie av språkbruk blant ungdom i flerspråklige miljø i Bergen

Ellen Marie Ellingsen

Universitetet i Bergen

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier

NOLISP350

Mastergradsoppgave i nordisk språk

Vår 2015

Takk

Den største takken går til veilederen min, Ingvild Nistov. Takk for at du vekket interessen min for temaet, og for at du alltid har vært positiv og hatt troa på meg og prosjektet. Jeg setter stor pris på at du alltid har hatt døren åpen og vært tilgjengelig for spørsmål og prat. En stor takk for at du også stilte opp som intervjuer i de flerspråklige miljøene.

En stor takk går også til informantene mine. Uten dere hadde det ikke blitt noen masteroppgave. Takk også til miljøarbeidere, fritidsledere og lærere som har hjulpet meg med å komme i kontakt med ungdommene.

Takk til Språkrådet og Det humanistiske fakultet ved Universitetet i Bergen for økonomisk støtte. Takk til ”transkribent” Silje-Marie Kvernøy Sandnes, du lettet arbeidet mye! Takk til Trond Minde som stilte opp med et ekstra øre til lytting ved tvil. En takk også til Bente Selback, som ga meg en innføring i transkripsjon.

Mange takker og klemmer til gjengen på lesesalen. Takk for småprat om både viktige og uviktige saker, og for quiz hver eneste dag. Takk for deres gode humør som har fylt dagene med latter og gode stunder. En særlig takk til Elin Espe Stensvand som tok seg tid til å korrekturlese store deler av oppgaven.

En stor takk til familien for støtte, ikke bare i masterskrivingen, men gjennom hele studieløpet. Takk for at dere alltid har troa på meg, og kommer med gode og oppmuntrende ord.

Sist, men ikke minst, takk til Harald. Takk for at du er en teknisk ekspert, til sammenligning med meg, og har hjulpet meg med det tekniske, i tillegg til det engelske sammendraget. Størst takk får du for daglig oppmuntring og støtte, og ikke minst for din tålmodighet med meg dette året.

INNHOLDSFORTEGNELSE

1 INNLEDNING	2
1.1 PROBLEMSTILLING OG FORSKNINGSSPØRSMÅL	2
1.2 STUDIEOBJEKTET OG BENEVNELSER	4
1.3 TILNÆRMING TIL MULTIETNOLEKT	5
1.4 VITENSKAPSTEORETISK PLASSERING.....	6
1.4.1 <i>Det sosiolingvistiske perspektivet</i>	7
1.4.2 <i>Det folkelingvistiske perspektivet</i>	9
1.5 TEORETISK RAMMEVERK OG EMPIRISK GRUNNLAG.....	10
1.6 STRUKTUREN I OPPGAVEN	11
2 TEORI	12
2.1 SPRÅKSAMFUNN OG PRAKSISFELLESSHAP.....	12
2.2 SPRÅKLIGE PRAKSISER.....	14
2.2.1 <i>Multietnolekt/multietnolektisk stil</i>	15
2.2.2 <i>Kodeveksling</i>	16
2.2.3 <i>Crossing (overskriding) og stilisering</i>	18
2.2.4 <i>Languaging</i>	19
2.3 IDENTITET.....	20
2.3.1 <i>Hva er identitet?</i>	20
2.3.2 <i>Gruppeidentitet</i>	21
2.3.3 <i>Språk og identitet</i>	23
2.4 TIDLIGERE FORSKNING PÅ SPRÅKBRUK I FLERSPRÅKLIGE MILJØ.....	25
2.4.1 <i>Bakgrunn</i>	25
2.4.2 <i>Språkbruk blant ungdom i flerspråklige, ubane miljø i Europa</i>	26
3 METODE	43
3.1 KVALITATIV ELLER KVANTITATIV METODE?	43
3.2 ARENAENE FOR FELTARBEIDET	45
3.3 UTVALG AV INFORMANTER	46
3.3.1 <i>Kriterier for utvalget av informanter</i>	46
3.3.2 <i>Rekruttering av informanter</i>	47
3.4 INFORMANTPORTRETT	49
3.4.1 <i>Ahmed</i>	50
3.4.2 <i>Michael</i>	50
3.4.3 <i>Tugay</i>	51
3.4.4 <i>Daro</i>	51
3.4.5 <i>Didier</i>	51
3.4.6 <i>Stine</i>	52
3.4.7 <i>Ingrid</i>	52
3.4.8 <i>Mehdi</i>	52
3.4.9 <i>Halid</i>	53
3.5 INNSAMLING AV DATA.....	53
3.5.1 <i>Feltarbeid</i>	53
3.5.2 <i>Spørreskjema</i>	54
3.5.3 <i>Det kvalitative intervjuet</i>	55
3.5.4 <i>Vennesamtale</i>	57

3.6 BEHANDLING AV DATA OG ANALYTISK STRATEGI.....	58
3.7 METODISKE UTFORDRINGER	59
3.7.1 Intervjuene.....	59
3.7.2 Vennesamtalene.....	60
3.7.3 Rapportert språkbruk.....	61
3.7.4 Datakvalitet: reliabilitet og validitet.....	63
3.8 ETISKE RETNINGSLINJER	65
4 ANALYSE OG DISKUSJON.....	67
4.1 INFORMANTENES RAPPORTERING AV FOREKOMSTEN AV EN SÆREGEN TALEMÅLSSTIL I FLERSPRÅKLIGE MILJØ I BERGEN	67
4.2 KARAKTERISTIKKER AV OG SÆRTREKK VED TALEMÅLSSTILEN	69
4.2.1 <i>Situasjonsbetinget veksling</i>	70
4.2.2 <i>Er det samsvar mellom informantenes karakteristikk og de observerte særtrekkene?</i>	75
4.2.3 <i>Oppsummering</i>	82
4.3 HVILKE FUNKSJONER HAR TALEMÅLSSTILEN?	84
4.3.1 <i>Inngruppe</i>	84
4.3.2 <i>En vane og at det kommer automatisk</i>	87
4.3.3 <i>Hemmelig språk</i>	88
4.3.4 <i>Morsomt</i>	89
4.3.5 <i>Å representere "utlending"</i>	91
4.3.6 <i>Tøffhet og prestisje</i>	93
4.3.7 <i>Stedstilknytning og sosioøkonomisk status</i>	96
4.3.8 <i>Diskusjon av funksjonene</i>	101
4.4 UTENFRAPERSPEKTIVET	102
4.4.1 <i>Manglende norskkunnskaper</i>	104
4.4.2 <i>Sosioøkonomisk status, sted og "utlendinger"</i>	105
4.5 HVA BLIR DEN SÆREGNE MÅTEN Å SNAKKE NORSK PÅ KALT?	108
4.6 OPPSUMMERING AV FUNNENE FRA ANALYSEN.....	111
5 AVSLUTTENDE KOMMENTARER.....	115
5.1 OPPSUMMERING AV PROSJEKTET.....	115
5.2 VIDERE FORSKNING	117
LITTERATURLISTE.....	119
VEDLEGG.....	127
VEDLEGG 1: ORDFORKLARINGER FRA MICHAEL OG AHMED.....	127
VEDLEGG 2: TRANSKRIPSJONSVEILEDNING	129
VEDLEGG 3: KVITTERING FRA NSD	130
VEDLEGG 4: FORESPØRSEL OM DELTAKELSE I STUDIEN OG SAMTYKKEERKLÆRING	131
VEDLEGG 5: SPØRRESKJEMA TIL UNGDOM I FLERSPRÅKLIGE MILJØ.....	133
VEDLEGG 6: SPØRRESKJEMA TIL UNGDOM FRA UTENFRAPERSPEKTIVET	141
VEDLEGG 7: INTERVJUGUIDER.....	146
SAMMENDRAG	148
ABSTRACT	150

1 INNLEDNING

Det har blitt forsket på språkbruk blant ungdom i flerspråklige miljø i flere byer og land (jf. 2.4), men det har enda ikke blitt gjort noen studier på dette temaet i Bergen, og derfor er det på tide. Det største prosjektet på feltet i Norge er UPUS-Oslo-prosjektet, som var del av et større nasjonalt prosjekt – *Utviklingsprosesser i urbane språkmiljø*, som forsket på hvordan det talte språket i noen norske byer har utviklet seg (UiO 2012). Forskningsstedene i prosjektet var Oslo, Trondheim, Bodø og Tromsø, og Bergen mangler altså blant disse byene. Min studie av språkbruk i flerspråklige miljø i Bergen, kan ses på som en oppfølging av UPUS-Oslo, blant annet ved å ta utgangspunkt i lignende problemstillinger og ved å benytte de samme metodene.

Selv om Bergen ikke var forskningssted i UPUS-prosjektet, bør det nevnes at det er gjennomført flere studier av bergensk talemål i andre prosjekter. Blant annet er det undersøkt gjennom prosjektet *Dialektendringsprosesser*, hvor Marianne Valeberg Nornes (2011) studerte bergensk i Bergenhus, altså språkbruk i Bergen sentrum, og Maria-Rosa Raphaëla Doublet (2012) undersøkte bergensk i Fana. Andre studier på bergensk talemål er blant annet Jorunn Hannaas (1999), Ida Elisabeth Jorem (1995) og Agnete Nesse (1994). I denne masteroppgaven er det ikke rom for å se på disse tidligere studiene på bergensk talemål, men det er viktig å bemerke at det eksisterer studier på talemålet i byen.

1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål

Den overordnede problemstillingen og målet med avhandlingen er å finne ut av følgende: *Er det mulig å identifisere en særegen talemålsstil blant ungdom i flerspråklige miljø i Bergen?* Dette spørsmålet er formulert med utgangspunkt i problemstillingen fra UPUS-Oslo-prosjektet, der de undersøkte multietnolekt i flerspråklige ungdomsmiljø i Oslo (jf. 2.4), og jeg prøver å undersøke dette i Bergen innenfor rammene for en masteroppgave.¹ Problemstillingen er altså en ramme for prosjektet mitt, og jeg belyser den med disse fire forskningsspørsmålene:

¹ Problemstillingen fra UPUS-Oslo som jeg har tatt utgangspunkt i, er formulert ut ifra en presentasjon av Ingvild Nistov (2008) på SONE/UPUS-konferanse 20.-22.november 2008.

1. *Hvilke oppfatninger har informantene om forekomsten av en særegen talemålsstil i Bergen?*
2. *Hva karakteriserer denne talemålsstilen?*
3. *Hvilke funksjoner har talemålsstilen?*
4. *Forekommer det situasjonsbetinget veksling? Det vil si: Er det forskjell på språkbruken til informantene i de to samtalesituasjonene jeg har observert?*

Disse er inspirert av forskningsspørsmålene fra Oslo, i tillegg til mine egne observasjoner fra feltarbeid (jf. 3.1 og 3.5.1), da feltarbeidet ble brukt for å etablere en viss empirisk basis for hva jeg kunne forvente å finne i ”det flerspråklige Bergen”.

Jeg vil nå gjøre rede for noen av termene brukt i problemstillingen og forskningsspørsmålene. Som forskningsspørsmål 1 viser, bruker jeg termen *oppfatninger*. Ifølge Rune Røstad (2005:41) er *oppfatninger*, i motsetning til blant annet *holdninger*, en vid nok term til å romme både subjektive og objektive aspekter ved det folk sier om språk. Med subjektiv sikter han til følelser og verdier, mens han ved objektiv sikter til ”kunnskapar og mentale strukturar som byggjer på observasjonar av språklege forhold” (ibid.). Røstad forholder seg til Nynorsk-ordbokas definisjon av termen, mens jeg da vil forholde meg til Bokmålsordboka (2010). Der er substantivet *oppfatning* definert slik: ”1 det å oppfatte(s), begripelse [...], 2 måte å oppfatte noe på, fortolkning, mening”, og verbet *oppfatte* slik: ”1 høre [...], 2 forstå, begripe [...], 3 tolke, tyde.” Som Røstad (2005:41) også bemerker om disse beskrivelsene, innebærer *oppfatning* noe flertydig, og dette er tjenelig når man undersøker hva folk sier om språk.

Jeg må også klargjøre hva jeg legger i termen *flerspråklige miljø*, som går igjen gjennom hele undersøkelsen. I denne studien har ikke de ulike ungdommenes individuelle flerspråklighet stort fokus, men heller *miljøets* flerspråklighet. Et flerspråklig miljø vil for meg si nettopp det som ligger i ordet, nemlig at flere språk er representert og at det blir kommunisert på flere språk i et miljø. Denne definisjonen gjør at flerspråkligheten kan variere mellom individene i miljøet; de kan være både en-, to- eller flerspråklige.

1.2 Studieobjektet og benevnelser

Benevnelser for hva man skal kalle studieobjektet, altså den formen for språkbruk blant ungdom i flerspråklige miljø som jeg tar for meg i denne undersøkelsen, trenger en egen redegjørelse ettersom det er mye diskutert i faglitteraturen.²

Termen *multietnolekt*, som ble innført av Michael Clyne (2000) og Pia Quist (2000), er en sammensetning av termene *multi* og *etnolekt*. Etnolekt er en term som gjerne brukes om ”én bestemt etnisk gruppes variant av et majoritetsspråk, eller til grupper som deler forestillinger om et felles opphav” (Hårstad og Opsahl 2013:113). *Multi* er lagt til termen for å understreke at det er snakk om mangfold og heterogenitet, og ikke kun én gruppe. Det er en språkvariant av majoritetsspråket som blir brukt av individer med ulike etniske bakgrunner. Som Bente Ailin Svendsen (2008:182) sier, finnes det ingen språkvitenskapelig konsensus om at multi-etnolekt er den mest adekvate termen for å beskrive det fenomenet vi står overfor. Hun nevner både argumenter for og mot termen:

Et argument for termen multietnolekt er [...] at lekt-begrepet signaliserer en språklig varietet som har samme gyldighet og verdi som andre lekter, á la dialekt og sosiolekt. Et argument mot termen er at lekt kan forstås som en essensialisert enhetlig størrelse med klare grenser mot andre lekter, og at språkbrukerne snakker denne, og bare denne, lekten (ibid.).

Multietnolektisk stil er en term som blir brukt om fenomenet i UPUS-Oslo-prosjektet. Toril Opsahl (2009:22) begrunner bruken av multietnolektisk stil slik:

Gjennom å kalle det en multietnolekt-isk stil prøver jeg både å innlemme de positive verdimesseige konnotasjonene et *lekt*-suffiks gjerne gir, samtidig som jeg til dels unngår de essensialistiske konnotasjonene som kan sies å være forbundet med det samme suffikset.

Bruken av *lekt* bygger altså på de positive konnotasjonene suffikset gir, som blant annet kan være at man har å gjøre med en språkform med en viss grad av stabilitet (ibid.). Men *lekt* kan også være misvisende, og gi tanker om at ungdommene snakker kun denne *lekten*, slik man ser for seg bruk av dialekter. Derfor er *stil* lagt til termen. *Stil* understreker at denne måten å snakke norsk på antakeligvis bare er ett av flere repertoarer ungdommene råder over, i tillegg til at det også kan ”forstås som en samling språklige (eller ikke-språklige) ressurser som assosieres med sosial betydning, og språklig variasjon kan ses på som en del av stil-

² Hva som inngår i denne språklige praksisen tar jeg for meg i 2.2.1.

konstruksjoner” (Opsahl 2009:23). Dette betydningsaspektet ved ”stil” understreker, ifølge Opsahl, det dynamiske ved denne språkbruken.

En kritikk av termen multietnolekt synes å være at det legges for mye vekt på det *etniske*. Ben Rampton (2011) mener dette, og han velger derfor å innføre termen *contemporary urban vernacular*. På den ene siden synes jeg ikke Ramptons term beskriver noe særlig hva slags språkbruk det er snakk om, og jeg synes derfor at *multietnolekt/multietnolektisk stil* illustrerer språkbruken bedre. På den andre siden er jeg enig med Rampton i at disse termene har for mye fokus på det etniske, og jeg har derfor valgt hovedsakelig å omtale den språkbruken som undersøkes som en *særegen talemålsstil*. Det vil si at *talemålsstil* blir brukt for å fange opp det ungdommene rapporterer om en særegen måte å snakke norsk på i flerspråklige miljø, altså ungdommenes oppfatning av stilen, og i tillegg vil de observerte dataene gi ”belegg” for noen trekk ved den. Under teoretisk ramme og sammenligning med tidligere forskning, vil det likevel bli referert til *multietnolekt* og *multietnolektisk stil* (uten at det vil bli gjort noen skille mellom dem) (jf. 2.2.1).

1.3 Tilnærming til multietnolekt

Jeg vil nå se på ulike tilnærminger til multietnolekt, og gjøre rede for hvilken jeg anvender i undersøkelsen. Quist (2008) introduserer to tilnærminger til studier av multietnolekt; varietetstilnærmingen og praksistilnærmingen. Varietetstilnærmingen har fokus på lingvistiske trekk, og de fleste studier som anvender denne tilnærmingen prøver å beskrive varietetten i forhold til et standardspråk (ibid.:46). Varietetstilnærmingen blir også kalt for et dialektologisk perspektiv. Tilnærmingen har som mål å beskrive nye varieteter, og undersøker om man har med et lingvistisk system å gjøre (ibid.:49). Det er gjerne i forbindelse med varietetstilnærmingen at man diskuterer hva man skal kalle språkbruken i de flerspråklige miljøene. Det diskuteres om man skal kalle det ”varietet”, ”multietnolekt”, ”multietnolektisk stil” eller ”contemporary urban vernacular” osv., som jeg kort redegjorde for i 1.2.

Ved bruk av praksistilnærmingen ser man på språkbruk som stilistiske praksiser, og man har fokus på å forstå hvordan språket blir brukt som en ressurs for å posisjonere seg i et sosialt rom (ibid.:49). Stilistisk praksis definerer Quist (ibid.:50f) som ”the process through which signs and differences become meaningful resources in daily enterprises and activities.” Ved dette perspektivet undersøker man de sosiale betydningene, funksjonene og konsekvensene til

multiethnolekten. Man har altså mer fokus på *hvordan* og *hvorfor* stilen blir brukt, mens man ved varietetstilnærmingen undersøker *hva* stilen innebærer, altså *hvilke* trekk som karakteriserer den.

Ifølge Quist (ibid.:44) er det nyttig å benytte seg av begge tilnærmingene dersom man ønsker å beskrive og forstå bruken og de sosiale betydningene av lingvistisk variasjon i flerspråklige, urbane miljø. Dette gjorde de blant annet i forbindelse med UPUS-Oslo-prosjektet. Det gir Svendsen og Røyneland (2008:63) uttrykk for her, samtidig som de oppsummerer de to ulike tilnærmingene:

The main approach to multiethnolects has been structural or dialectological, describing the varieties' linguistic traits. Another important approach has been sociopragmatic or functional examining how multiethnolects are used in discourse. In this article, we have applied both approaches.

Både Quist (2008) og Svendsen og Røyneland (2008) fremhever at det er en forutsetning å ha en varietetstilnærming til språkbruken før man benytter seg av praksistilnærmingen. Ifølge det som kommer fram her, synes det å bli lagt til grunn at man må ha kartlagt strukturelle trekk før man undersøker talemålsstilens funksjoner. I mitt prosjekt vil også lingvistisk analyse av observerte data bli lagt til grunn til en viss grad, men som det vil gå fram av analysen min, vil folkelingvistiske fremstillinger også kunne knyttes til sosio-pragmatiske funksjoner.

Varietetstilnærmingen er relevant for mitt prosjekt for å forsøke å finne ut av om jeg har å gjøre med en særegen talemålsstil. Her vil jeg undersøke om ungdommene selv oppfatter at det eksisterer en særegen måte å snakke norsk på i flerspråklige miljø i Bergen. I tillegg vil jeg sammenligne språkbruken til ungdommene i to samtalesituasjoner, og registrere hvilke særtrekk ungdommene kun benytter i samtale med venner. Etter dette vil jeg sammenligne disse særtrekkene med ungdommenes rapportering av hva de mener karakteriserer stilen. Deretter benytter jeg meg av praksistilnærmingen og forsøker å finne ut av hvilke funksjoner talemålsstilen har.

1.4 Vitenskapsteoretisk plassering

En studie av språkbruk blant ungdom i flerspråklige miljø kan plassere seg i ulike vitenskapelige forskningstradisjoner. For eksempel kunne studien hatt et andrespråksperspektiv, men ettersom jeg ikke har fokus på andrespråkslæring eller innlærerspråk, selv om noen av

trekkene ved innlærerspråk kan være relevante, plasserer jeg meg ikke innenfor dette perspektivet. Studien min plasserer seg heller innenfor en sociolingvistisk (1.4.1) og en folkelingvistisk (1.4.2) forståelseshorisont. Hvor man plasserer seg henger sammen med tilnærmingen og målet med undersøkelsen. En studie som kun benytter seg av varietets-tilnærmingen ville nødvendigvis ikke ha plassert seg innenfor folkelingvistikken, da ungdommenes utsagn ikke behøver å ha like stort fokus. Jeg vil nå redegjøre for hvordan og hvorfor studien plasserer seg innenfor disse perspektivene.

1.4.1 Det sociolingvistiske perspektivet

”Sociolinguistics [...] is that part of linguistics which is concerned with language as a social and cultural phenomenon” (Trudgill 2000:21). Multietnolekt blir sett på som et sosialt og kulturelt fenomen, og derfor er det naturlig at denne studien plasserer seg innenfor denne forskningstradisjonen. Det finnes ulike perspektiver innen sociolingvistikk, og når jeg nå skal plassere prosjektet mitt innenfor denne forskningstradisjonen, velger jeg å ta utgangspunkt i Penelope Eckerts (2012) tre “bølger” for variasjonsstudier i sociolingvistikken.

Studiene som tilhører tradisjonen i den første bølgen, benytter kvantitative metoder for å undersøke forholdet mellom språklig variasjon og store demografiske kategorier, som sosial klasse, alder og kjønn (Eckert 2012:87). En sentral forsker innenfor denne tradisjonen er William Labov (jf. 2.4.1). Ettersom dette ikke er en kvantitativ korrelasjonsstudie, plasserer ikke min studie seg innenfor denne første bølgen av sociolingvistisk variasjonsforskning. Dersom man kun anvender varietetstilnærmingen for å studere multietnolekt, kan man plassere seg innenfor denne forskningstradisjonen. Denne type forskning kan da sies å være makrosociolingvistisk, der man studerer språklig variasjon mellom ulike sosiale grupper. Ifølge Jenny Nilsson (2015) kan ikke et slikt perspektiv forklare hvorfor enkelte individer varierer sin språkbruk, og hvordan og hvorfor de utnytter ulike deler av sitt språklige repertoar i ulike kontekster. Nilsson mener at man for å forklare individers språkbruk, må søke seg til mikronivået.

Den andre bølgen blir av Eckert kalt den etnografiske tilnærmingen. Her blir etnografiske metoder benyttet ”to explore the local categories and configurations that inhabit, or constitute, these broader categories” (Eckert 2012:87). Man ser altså på de samme kategoriene som i første bølge, men på et mer lokalt nivå. Her kan Lesley Milroy (1980) trekkes frem som en

sentral forsker, med sin studie av fonologisk variasjon i sosiale nettverk i Belfast. Ifølge Eckert blir variasjon sett på som noe som markerer sosiale kategorier i både den første og den andre sosiolingvistiske variasjonsbølgen, og hun understreker at begge har fokus på statiske kategorier. Eckert skriver om disse bølgene på hjemmesiden sin, og hun oppsummerer de to første bølgene slik: "Both first and second wave studies focus on some kind of speech community, and examine linguistic features by and large as a function of their defining role as local/regional dialect features" (Eckert 2015c). Selv om jeg har besøkt ulike miljø i undersøkelsen, foretar jeg ingen strukturell analyse av disse, og således plasserer jeg meg heller ikke innenfor denne bølgen.

Den tredje bølgen kaller Eckert (2012:93) for det stilistiske perspektivet. Den handler om å se på variasjon som en refleksjon av sosiale identiteter, og språkbrukerne benytter stilistiske praksiser for å plassere seg selv i et sosialt landskap (ibid.:94). Dette synes jeg er sentralt i min undersøkelse, og det er innen denne forståelsen at min studie plasserer seg. I dette perspektivet knytter man variasjon til ulike stiler. Eckert forklarer på hjemmesiden sin hvordan dette fokusskiftet fra varietet til stil skifter synet på variasjon fra å ha fokus på kategorier til identitetskonstruksjoner:

In so doing, it departs from the dialect-based approach of the first two waves, and views variables as located in layered communities. Since it takes social meaning as primary, it examines not just variables that are of prior interest to linguists (e.g. changes in progress) but any linguistic material that serves a social/stylistic purpose. And in shifting the focus from dialects to styles, it shifts the focus from speaker categories to the construction of personae (Eckert 2015c).

Lingvistisk variasjon kan ifølge Eckert uttrykke ulike interesser og sosiale betydninger, og disse kan forandre seg: "these concerns continually change, variables cannot be consensual markers of fixed meanings; on the contrary, their central property must be indexical mutability" (Eckert 2012:94). Denne foranderligheten blir ifølge Eckert oppnådd i stilistiske praksiser, hvor språkbrukerne kombinerer variabler i en kontinuerlig prosess. Disse variablene og trekkene kan inneha relaterte betydninger og meninger, som Eckert beskriver som et "indeksikalsk felt": "These meanings at any particular time constitute an indexical field – a constellation of ideologically linked meanings, any region of which can be invoked in the context" (ibid.). Dette begrepet har vist seg å være relevant for meg, og jeg benytter det i analysen av talemålsstilens funksjoner (jf. 4.3.8).

Eckert (2012:96) beskriver hvordan starten på studier i den tredje bølgen pleier å være: "Third-wave studies often begin with styles, seeking out what makes them distinctive, in an

attempt to fill out the kinds of resources and meanings that give language its social life". Det er dette jeg gjør da jeg først undersøker om det finnes en særegen talemålsstil i flerspråklige miljø i Bergen, for deretter å undersøke hvorfor den eventuelle stilen blir benyttet. Dersom man har en praksistilnærming på studiet av multietnolekt, plasserer man seg gjerne innenfor denne tredje bølgen. Det åpner også opp for å ha et mikrososiolingvistisk perspektiv, hvor man studerer individuell språklig variasjon. I denne tredje bølgen, og i min studie, blir ikke språkbrukerne sett på som passive, men som aktører som konstruerer språk for å plassere seg selv i et sosialt rom. Med en slik forståelse av språkbruk, kan intervjuene i studien min sies å få et fenomenologisk fokus, som innebærer at den språklige virkeligheten som den enkelte informant fremstiller, er sentral.

1.4.2 Det folkelingvistiske perspektivet

Ifølge Røsstad (2005:25) kommer ofte språkbrukerne for lite til orde i sosiolingvistisk forskning, og brukerne fremstår ofte som et rent objekt for forskningen. Han sier at "mainstream" sosiolingvistik har hatt en negativ holdning til hva språkbrukerne selv har å si om språk. En tilnærming som derimot lar språkbrukerne komme til orde, er folkelingvistikken, som tar utgangspunkt i at:

[B]eliefs about, reactions to, and comments on language by what we call "real people" (i.e. nonlinguists) are interesting, illuminating and empowering from ethnographic, linguistic, and practical (or applied linguistic) points of view (Preston 2002:13).

Folkelingvistikken er altså opptatt av hva ikke-lingvister tror, mener og oppfatter om språk og språkbruk. Jeg anser lekfolks forestillinger for å ha stor relevans i min studie. Hvordan ungdommene oppfatter språkbruken sin er en viktig del av analysen, og følgelig er folkelingvistiske data viktige og sentrale kilder for meg. Ved å ta utgangspunkt i hvordan vanlige folk, i denne studien ungdommer, betegner språkbruken, plasserer jeg meg altså innenfor en folkelingvistisk forståelseshorisont.

Røsstad (2008:9) sier at språkbrukernes "subjektive" inntrykk kan gi sentrale bidrag til kunnskap om språket og samspillet mellom språk, mennesker og samfunn, og at et slikt perspektiv på språk og språkbrukerne kan karakteriseres som fenomenologisk:

[P]henomenology in the sense of understanding social phenomena from the actor's own perspectives, describing the world as experienced by subjects, and with the

assumption that the important reality is what people perceive it to be (Kvale 1996:52 referert fra Røsstad 2008:9).

Denne betydningen av fenomenologi passer til prosjektet mitt. Jeg vil tilstrebe et *emisk* perspektiv, ved å forsøke å forstå språkbruken ut ifra informantenes egne perspektiver. Ifølge Ingunn Indrebø Ims (2013:40) er det relevant å ta utgangspunkt i et emisk perspektiv, som hun forklarer som å ta utgangspunkt i en kulturell virkelighet slik den erfares og beskrives av medlemmene i et bestemt samfunn, når man skal studere sosiosemantiske eller sosio-pragmatiske sider ved språk og språkbruk. En emisk innfallsvinkel vil si ”at ein tek utgangspunkt i sjølvforståinga til dei sosiale aktørane som blir studerte, og prøver å ta deira perspektiv” (Røyneland 2005:144). Ved at jeg etterstreber dette perspektivet vil det si at ungdommenes egne oppfatninger har et stort fokus i avhandlingen.

1.5 Teoretisk rammeverk og empirisk grunnlag

Jeg benytter meg av teorier om språklige praksiser, som er utarbeidet av blant annet Coulmas (2013), Eckert (2008), Gumperz (1985) og Rampton (1995, 2015), og identitetsteorier, basert på studier av blant annet Le Page og Tabouret-Keller (2011), Liebkind (1993) og Mæhlum (2008). Flere av disse teoriene er også benyttet i tidligere studier på språkbruk blant ungdom i flerspråklige miljø, som Appel og Schoonen (2005), Lehtonen (2011) Nistov og Opsahl (2014), Nortier (2001), Opsahl (2009), Quist (2000, 2012) og Svendsen og Røyneland (2008). Blant annet disse tidligere studiene gjør jeg rede for og diskuterer, og de utgjør følgelig en del av den teoretiske rammen for studien min.

Metodene mine er utarbeidet med utgangspunkt i UPUS-Oslo-prosjektet. Dette innebærer felt-samtaler, spørreskjema, intervju og vennesamtaler (jf. 3.5). 45 ungdommer har svart på spørreskjema, mens 12 har vært med på intervju og 5 på vennesamtale. 9 av intervjuobjektene er fra flerspråklige miljø, mens 3 representerer ungdom *utenfor* flerspråklige miljø. Jeg har tatt med informanter også utenfor de flerspråklige miljøene, fordi jeg ville se om disse oppfatter at det eksisterer en særegen måte å snakke norsk på i flerspråklige miljø. Analysen min baserer seg mye på rapporterte data fra intervjuene, men jeg har også observert data fra intervjuene og vennesamtalene. Analysen går ut på å drøfte informantenes uttalelser og forestillinger opp mot relevant teori om identitet og språklige praksiser og i lys av tidligere forskning.

1.6 Strukturen i oppgaven

Denne avhandlingen er delt inn i fem kapitler. Etter dette innledningskapittelet, som presenterer forskningsspørsmålene og plasserer prosjektet, kommer et teorikapittel, der jeg gjør videre greie for den teoretiske rammen for prosjektet, og i denne inngår en oversikt og diskusjon av tidligere forskning. I kapittel 3 gjør jeg greie for metodene jeg har benyttet meg av og drøfter utfordringene med disse. Deretter kommer analyse og diskusjon i kapittel 4, der jeg avslutningsvis oppsummerer funnene mine i lys av forskningsspørsmålene. I kapittel 5 oppsummerer jeg studien og kommer med avsluttende kommentarer, og viser hvordan undersøkelsen kan bidra til videre forskning.

2 TEORI

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for det teoretiske rammeverket mitt. Jeg begynner med å diskutere språksamfunn og praksisfellesskap i 2.1, som er relevant for å kunne si noe om de flerspråklige miljøene jeg har besøkt på feltarbeid. Deretter i 2.2 ser jeg på hvilke språklige praksiser som kan gjøre seg gjeldende i flerspråklige miljø. Her har jeg tatt et utvalg av de praksisene jeg anser som mest relevante. I 2.3 går jeg over til å se på teorier som omhandler hvorfor ungdommer benytter en særegen talemålsstil, og her har jeg fokus på identitet. Sist, i 2.4 vil jeg gjøre rede for og diskutere tidligere studier på multietnolekt. Etersom dette prosjektet er basert på en tidligere studie (UPUS-Oslo), og funnene mine også blir sammenlignet med funn i andre studier, anser jeg tidligere forskning som en viktig del av den teoretiske rammen for analysen.

2.1 Språksamfunn og praksisfellesskap

Språksamfunn er et mye brukt begrep i sosiolingvistiske studier, men begrepet er ikke entydig. Termen blir benyttet på ulike måter, og behandles med både snevre og vide betydninger. De ulike definisjonene representerer forskerens interessefelt. Fokuset har blant annet ligget på at man i et språksamfunn må ha felles normer (Labov og Gumperz), til et perspektivskifte hvor man gikk fra makronivå til mikronivå, og fokuset var nå på individet (Le Page og Tabouret-Keller), til å utvikle en tilnærming på mesonivå, ved å se på relasjoner og aktiviteter (Eckert). Quist (2012:45) oppsummerer hvordan begrepet kan betraktes på denne måten:

Oppsummerende kan begrebet sprogsamfund altså betragtes som en fælles betegnelse for: (1) det lingvistisk avgrænsede fællesskab (Bloomfield), (2) det socialt og kommunikativt afgrænsede fællesskab (Gumperz), (3) kompetencefællesskabet (Hymes), (4) normfællesskabet (Labov m.fl.) og (5) praksisfællesskabet (Eckert m.fl.).

Man kan stille seg spørsmålet om termen ”språksamfunn” er nyttig når den brukes på mange forskjellige måter. Dette er en for stor diskusjon til å ta her, men jeg vil likevel kort problematisere begrepet. Det finnes mangler ved de ulike definisjonene. Labovs språksamfunnsmodell har blant annet fått kritikk for å ikke tillate flere konkurrerende normer og adskilte grupper innenfor ett og samme språksamfunn (Hildremyr 2014). Om Le Pages tilnærming, som er opptatt av det individuelle, kan man spørre seg: Hva om ikke alle har

samme oppfatning? Finnes det ikke da et felles språksamfunn? Hvordan skal en språkforsker definere et språksamfunn dersom det er språkbrukerne som definerer språksamfunnet? Man kan tenke seg at selv om Le Page har fokus på det individuelle, har man kanskje en forestilling om et labovsk språksamfunn i bakhodet. Altså at språksamfunnet til Le Page også bygger litt på tanken om felles normer. Jeg vil nå fokusere på det siste interessefeltet jeg nevnte, nemlig perspektivet på relasjoner og aktiviteter, som er aktuelt innenfor begrepet *praksisfellesskap*.

Begrepet *praksisfellesskap* ble introdusert av Jean Lave og Etienne Wenger som en basis for sosialteori for læring (Eckert 2006:1). Praksisfellesskap defineres som "a collection of people who engage on an ongoing basis in some common endeavor" (ibid). Ved å jevnlig delta i felles aktiviteter, vil deltakerne utvikle felles verdier, holdninger, måter å snakke på etc. Praksisfellesskapet blir definert av medlemmene og praksisene de deler. Eckert og McConnell-Ginet brakte begrepet inn i sosiolingvistikken "as a way of theorizing language and gender – most particularly, of responsibly connecting broad categories to on-the-ground social and linguistic practice" (ibid.).

Praksisfellesskap kan ses på som en videreutvikling av termen "språksamfunn". Endringen fra "språk" til "praksis" bidrar til at det ikke handler om å beherske et spesifikt normsett, men at det er deltakelse, praksis, som danner fellesskapet (Quist 2012:44). Endringen fra "samfunn" til "fellesskap" er større på norsk enn på engelsk, da "community" inngår i begge termene. Begrepet "fellesskap" gir en forståelse om at det er noe som skapes *sammen*, og ikke et "samfunn" man "bare" tilhører og er født inn i. Ifølge Eckert (2000:34) har termen "språksamfunn" en tendens til å gjøre samfunnet til en statisk enhet, som ikke legger til rette for at deltakerne flytter på seg både innenfor og utenfor samfunnet, og fokuset på det statiske gjør at man til slutt utelukker endring. Eckert påpeker at det er viktig å se på praksisfellesskapene som sosiale kreasjoner.

Praksisfellesskapstilnærmingen gir et annet perspektiv på lingvistisk heterogenitet enn det språksamfunnstilnærmingen gjør. Lingvistisk heterogenitet i språksamfunnets perspektiv er ofte basert på en geografisk definert befolkning, og strukturert etter grunnleggende sosiale kategorier som kjønn, etnisitet og alder (Eckert 2006:2). Ifølge Eckert (ibid) klarte ikke de eldre studiene, hvor språksamfunnet har dette perspektivet på lingvistisk heterogenitet, å finne ut av betydningen bak de språklige variasjonene til talerne, og det er her praksisfellesskap bidrar med noe nytt. Praksisfellesskapstilnærmingen bidrar med en dypere forståelse for

hvordan felles interesser spiller en viktig rolle i å forme deltakernes orientering til verden rundt dem, og hvordan språk korrelerer med aktivitet (ibid.:3).

Kritikk av begrepet kan være at alle fellesskap kan bli ansett som praksisfellesskap. Men ifølge Eckert (2006:1) er det to betingelser som er avgjørende for å skape mening; disse er delte erfaringer over tid og forpliktelse til felles forståelse. Deltakerne må ha et felles syn på sitt eget fellesskap og på andre rundt dem. Jo oftere deltakerne møtes, jo dypere vil den felles forståelsen bli. Individuer kan være deltakere i flere ulike praksisfellesskap som kan være mer eller mindre overlappende, som for eksempel familie, skoleklasse, korps og fotballklubb. Det er særlig hvis praksisfellesskapet er en stor del av deltakernes identitetskonstruksjon, at det kan bli konstruert felles språklige stiler (Eckert 2006:3). Quist (2012:379) stiller spørsmål ved praksisfellesskapets representativitet. Ettersom praksisfellesskap har ulike trekk, for eksempel deltakere og stilistiske ressurser, som gjør de unike, hvordan kan vi da dra konklusjoner som rekker ut over det spesifikke praksisfellesskap? Quist (ibid.) mener at en undersøkelse i et praksisfellesskap kan gi hint om hva vi kan finne i andre praksisfellesskap, men ikke si noe sikkert. I denne studien kan jeg altså kun trekke konklusjoner angående språkbruken i miljøene jeg besøker, og se på disse som hint til hva jeg kan finne i andre miljø. Praksisfellesskap vil ikke bli benyttet som et metodisk verktøy i studien, for jeg har ikke tilbrakt nok tid i hvert miljø for å si noe konkret om relasjonene i de ulike fellesskapene, men den vil bli brukt som en forståelsesramme for bruken av en særegen talemålsstil.

2.2 Språklige praksiser

I dette delkapittelet vil jeg redegjøre for ulike utøvelser av språket, som jeg kaller *språklige praksiser*. Jeg har valgt å fokusere på språklige praksiser som kan oppstå i flerspråklige miljø, og som derfor er viktige for studien min. Disse praksisene har i faglitteraturen blant annet blitt kategorisert som multietnolekt/multietnolektisk stil (2.2.1), kodeveksling (2.2.2), crossing (2.2.3) og languaging (2.2.4), som kan synes å være en overordnet kategori.

2.2.1 Multietnolekt/multietnolektisk stil

Multietnolektisk stil er en språklig praksis som kan oppstå i flerspråklige miljø. Jeg tok for meg litt av termdiskusjonen rundt dette i 1.2, og jeg vil nå se nærmere på hva som ligger i termen.

Hos Clyne (2000:87) blir multietnolekt definert som: "[This] may be termed a 'multi-ethnolect' because several minority groups use it collectively to express their minority status and/or as a reaction to that status to upgrade it". Multietnolekter blir altså her definert som at flere minoritetsgrupper benytter språkbruken for å uttrykke sin minoritetsstatus eller som en reaksjon for å oppgradere den. Denne definisjonen anser jeg som utilstrekkelig, noe analysen min og andre studier viser. Den blir for snever, og multietnolekt har flere funksjoner enn å kun være relatert til minoritetsstatus. Til tross for at jeg i 1.2 skrev at Ramptons term "contemporary urban vernacular" forteller lite om hva slags språklige praksiser den er uttrykk for, er Rampton tydelig på hva termen burde inkludere og hva den er en beskrivelse for:

[T]he style in focus can be characterized as a set of linguistic forms and enregistering practices (including crossing and stylisation)

- that has emerged, is sustained and is felt to be distinctive in ethnically mixed urban neighbourhoods shaped by immigration and class stratification,
- that is seen as connected-but-distinct from the locality's migrant languages, its traditional non-standard dialect, its national standard and its adult second language speaker styles, as well as from the prestigious counter-standard styles (such as American Vernacular Black English) circulating in global popular culture,
- that is often widely noted and enregistered beyond its localities of origin, represented in media and popular culture as well as in the informal speech of people outside (Rampton 2015:39).

Finn Aarsæther, Stefania Marzo, Ingvild Nistov og Evy Ceuleers (2015:249) benytter seg av denne beskrivelsen i sin artikkel da de ser på "the connection of urban vernaculars to a neighbourhood, or more generally to a place that is shaped by cultural and linguistic diversity and is marked by social class differences".³ Disse sitatene forteller noe om hva slags kontekst som skal til for at en slik språklig praksis kan utvikles, og også hva den kan inneholde. Det må være etnisk miksede urbane miljø, jf. redegjørelsen min av "flerspråklige miljø" i 1.1. Multietnolekt er en språklig praksis som skiller seg fra blant annet kodeveksling, ved at kodeveksling både kan ses på som en annen type praksis, og noe som kan inngå i multi-

³ De baserer seg på en formulering i Rampton 2011, men den er nesten identisk med denne fra 2015.

etnolekt. Kodeveksling (jf. 2.2.2) blir gjerne omtalt som en praksis hvor flere som behersker de samme kodene veksler mellom disse når de snakker sammen. Multietnolekt, derimot, oppstår der det er mange ulike språk i kontakt, og man tar i bruk litt av hverandres koder, selv om man nødvendigvis ikke fullt behersker disse.

For å illustrere hva multietnolekt går ut på, har jeg plukket ut lingvistiske trekk som kan sies å være typiske for praksisen, da de er funnet i flere studier i ulike urbane strøk. Et leksikalsk trekk er at ungdommene låner ord fra de ulike språkene som er representert i miljøet (Hårstad og Opsahl 2013:117). Fonologisk kan det oppstå en annen rytme når de prater: "It is reported to sound more staccato, harder, faster, and more aggressive than "normal" Norwegian" (Svendsen og Røyneland 2008:7). Et syntaktisk trekk kan være brudd på V2-regelen, som man har funnet i både København (Quist 2000), Oslo, Stockholm, og Berlin (Freywald et al. 2015). Morfologisk blir maskulinum foretrukket når det gjelder valg av genus (Opsahl og Nistov 2010:61). Grammatikalisering, en prosess hvor innholdsord får nye funksjoner som grammatiske ord, og gamle og nye betydninger og funksjoner gjerne lever side om side (Hårstad og Opsahl 2013:127), kan oppstå. Et eksempel fra studien i Oslo er "wolla", som betyr "sverger ved Allah", men som har fått flere funksjoner, blant annet for å ha en forsterkende effekt (Svendsen og Røyneland 2008:71). Dette fant også Quist (2008) i København. Jeg vil se etter disse trekkene i min studie.

2.2.2 Kodeveksling

En språklig praksis som kan forekomme i flerspråklige miljø, er *kodeveksling*. Som navnet tilsier, handler det om å veksle mellom ulike koder når man kommuniserer. Dette kan dreie seg om ulike koder, som å veksle mellom flere språk, eller ulike varieteter innenfor et språk.

John Gumperz (1985:59) definerer *conversational code-switching* slik: "The juxtaposition within the same speech exchange of passages of speech belonging to two different grammatical systems or subsystems." Kodeveksling defineres her som det å benytte to ulike grammatiske systemer, eller delsystemer, innenfor en og samme samtale, eller også i en og samme ytring. Florian Coulmas (2013:124) avgrenser kodeveksling på denne måten:

Code-switching occurs where speakers are aware of the two varieties being distinct and are able to keep them apart, although they may not do so habitually and may not be conscious of every switch they make. Code-switching is regarded as a

controllable strategy, differing from both ordinary borrowing of individual lexical items and unavoidable interference.

Her blir kodeveksling sett på både som en bevisst og ubevisst handling. Vekslerne er bevisste på at det er to ulike varieteter, og de klarer å holde disse atskilt, men de er nødvendigvis ikke bevisste på hver veksling de foretar. Det er en utfordring å snakke om kodeveksling i min studie, da man ved kodeveksling ofte snakker om to atskilte varieteter. Ved bruk av multietnolekt kan man tolke kodeveksling på flere nivå: Selve bruken av stilen kan ses på som kodeveksling; man veksler fra dialekt til å bruke multietnolekt, mens kodeveksling også kan være et trekk ved stilen, for eksempel ved bruk av trekk fra flere språk.⁴ Å si at det å benytte stilen er å kodeveksle, kan være problematisk sett i lys av Gumperz' og Coulmas' definisjoner av kodeveksling, da det ikke er fastsatt at jeg har å gjøre med en egen varietet.

Ved at Coulmas (2013) sier at strategien er kontrollerbar, kan kodeveksling tolkes som en meningsbærende praksis. Dette understreker han også når han omtaler problematikken rundt kodeveksling i flerspråklige samfunn:

[C]ommunication practices in multilingual societies are characterized by various patterns of functional distribution of the available languages and varieties. Some of them pose a challenge to the analytically neat separation of languages, as speakers cross linguistic boundaries on a regular basis. Yet, their individual choices are not arbitrary. Multilingualism research has revealed that the languages coexisting in one society are hardly ever equal, if only because they are associated with demographic strength, power and prestige. Choosing one language or another, or choosing elements of one language or another, therefore, invariably carries social meaning. Every choice has a motivation and hence can be explained (ibid.:123).

Selv om Coulmas her snakker om større flerspråklige samfunn, kan det også knyttes til mindre flerspråklige miljø. Ifølge Coulmas kan det være vanskelig å analysere språkbruken i disse samfunnene fordi det ofte blir krysset lingvistiske grenser. Han påpeker også at kodene talerne velger å bruke ikke er tilfeldige, men motiverte og meningsbærende valg. Min forståelse av kodeveksling bygger på Gumperz ved at jeg anser det som kodeveksling både når man benytter ulike koder i en og samme ytring og i en og samme samtale. Jeg anser også praksisen som en kontrollerbar strategi, og at dette er noe talerne gjør mer eller mindre bevisst (jf. Coulmas 2013).

⁴ Å benytte ulike språk innenfor en kontekst, blir i noen sammenhenger kalt *kodeblanding*, men jeg vil forholde meg til *kodeveksling* om denne praksisen.

2.2.3 Crossing (overskriding) og stilisering

Ifølge Coulmas blir det altså ofte krysset lingvistiske grenser i flerspråklige miljø, og jeg vil nå se på *crossing*, eller *overskriding*, som handler om å benytte elementer fra språk man egentlig ikke ”tilhører”.⁵ Dette blir diskutert i flere tidligere studier av multietnolekt, for eksempel Emanuelsson (2005), Hårstad (2010), Svendsen og Røyneland (2008). Det har også vist seg relevant å diskutere ved språkbruken til ungdommene i min studie (jf. 4.2.2.1, 4.3.5 og 4.3.7). Rampton (1995:280) introduserte begrepet *crossing*, som kan defineres slik:

Crossing [...] focuses on code alternation by people who are not accepted members of the group associated with the second language they employ. It is concerned with switching into languages that are not generally thought to belong to you.

Ved at man benytter elementer fra språk man egentlig ikke ”tilhører” eller fullt behersker, krysser man sosiale og etniske grenser. Ifølge Rampton og Charalambous (2010:3) blir vekslinger mellom ulike språk i miljø hvor det finnes multietnolekt behandlet som rutine og ikke noe bemerkelsesverdig av brukerne, og dermed handler det ikke om å krysse grenser. Dersom ungdommer i flerspråklige miljø benytter språk de egentlig ikke ”tilhører”, er det altså ikke nødvendigvis snakk om *crossing*, men det kan være en del av deres inngruppestil. Dette kan gjøre det problematisk å undersøke om det forekommer *crossing* eller ikke. For å finne ut av dette, kan man tolke reaksjonen til folk rundt i miljøet. Man kan undersøke om det virker naturlig når en person benytter et annet språk eller en annen stil, eller om det vekker reaksjoner hos folk rundt som tilsier at personen krysser grenser med språkbruken. For å finne ut om *crossing* finner sted, hjelper det å ha kjennskap til ungdommenes tilhørighet i praksis-felleskapet. Da kan man lettere finne ut om deres språkbruk er en inngruppestil eller *crossing* (Quist 2012:363).

Stilisering er en type språkbruk som er nært tilknyttet *crossing*. Rampton (2009:149) forklarer forskjellen på disse to språklige praksisene slik:

Stylization involves reflexive communicative action in which speakers produce specially marked and often exaggerated representations of languages, dialects, and styles that lie outside their own habitual repertoire (at least as this is perceived within the situation at hand). Crossing is closely related, but involves a stronger sense of social or ethnical boundary transgression, the variants being used are more likely to be seen as anomalously "other" for the speaker, and questions of legitimacy and

⁵ Jeg har valgt å benytte den engelske termen videre i studien, da dette er en mye brukt term i faglitteraturen.

entitlement can arise.

Stilisering kan forklares som å ta i bruk en annens stemme eller språk, gjerne på en overdreven måte og for å gjøre seg til. Man benytter seg altså ikke av språktrekkene for å være en del av gruppen som anvender dette språket eller stilen, som kan sies å være tilfelle ved crossing. Ifølge Rampton blir stilisering ikke møtt med skepsis og motstand, på samme måte som ved crossing. Eksempler på stilisering er *murks* i Nederland og *huono suomi* i Finland, som jeg omtaler i 2.4. Crossing gir en sterkere følelse av sosiale og etniske grenseoverskridelser, ved at lytterne ikke assosierer taleren med språket han benytter seg av. Også stilisering er en språklig praksis som har vist seg relevant å diskutere i analysen (jf. 4.2.2.1 og 4.3.4), men ikke i like stor grad som crossing.

Stilisering og crossing fører oss inn på spørsmålet: Hvem har lov til å ta i bruk andres språk? Svaret på dette kan vi finne i begrepene inngruppe og utgruppe (Rampton 1995:361). Dersom man bruker noen andres språk som deltaker innad i en gruppe, kan vi snakke om trygg veksling, ”safe crossing”, mens dersom man er utenfor en gruppe er det mer risikabelt, ”dangerous crossing”. Crossing og stilisering reiser derfor spørsmål om hvem som har rett til å benytte ulike talemålsstiler, som multietnolekt (ibid.:362).

2.2.4 Linguaging

Jens Normann Jørgensen (2004) er kritisk til å se på språk som gitte enheter. Han mener at man tar i bruk alle tilgjengelige ressurser når man kommuniserer, og introduserer med dette begrepet *linguaging*. Begrepet definerer han som: ”deliberately using the linguistic means at our disposal to achieve our goals” (ibid.:21).⁶ At man benytter seg av de tilgjengelige ressursene, betyr at man låner og stjeler språklige trekk fra andre man snakker med (ibid.:8). Disse tilgjengelige ressursene kan være ulike språk, stiler, dialekter etc. Vi forhandler identitet, medlemskap i grupper og forhold til andre gjennom å benytte de tilgjengelige kodene. Crossing, stilisering og kodeveksling er blant annet ulike flerspråklige praksiser som kan inngå i linguaging. Ifølge Jørgensen (ibid.:13) tar alle mennesker i bruk tilgjengelige ressurser og låner av hverandre, vi er alle *linguagers*: “The conclusion to this is that we are all linguagers, and what we do when we use the uniquely human phenomenon of language to grasp the world, change the world, and shape the world, is *linguaging*.”

⁶ Jørgensen (2004:19) sier han ble inspirert og fikk termen av Rajagopalan.

2.3 Identitet

I forrige delkapittel så jeg på hvilke språklige praksiser som kan gjøre seg gjeldende i språkbruk blant ungdom i flerspråklige miljø. I dette delkapittelet vil jeg se på hva som kan ligge bak disse språklige praksisene, og en faktor som tidligere studier har hatt mye fokus på er identitet. Jeg vil først se på hva som ligger i begrepet *identitet* (2.3.1), deretter fokuserer jeg på gruppeidentitet (2.3.2), før jeg ser på sammenhengen mellom språk og identitet (2.3.3).

2.3.1 Hva er identitet?

Identitet er en term som de fleste har et begrep om, men som det likevel kan være vanskelig å definere. Årsaken er at termen er vag og kompleks, og den blir benyttet i mange ulike vitenskaper og fagtradisjoner, som psykologi og pedagogikk. Identitet er noe man kan finne, miste, konstruere og forestille seg, og man kan blant annet ha personlig -, nasjonal-, kjønns- og kulturell identitet (Quist 1999:25). Ifølge Quist (2012:72) er identitet ”et begrep vi kan bruke om prosesser som vi ikke ville kunne tenke eller tale om hvis vi ikke hadde begrebet.” Kanskje er dette med på å gjøre begrepet vanskelig å definere, i tillegg til at det blir benyttet i ulike sammenhenger. Identitetstermen krever en nyansert og varsom håndtering, dersom man ønsker å relatere begrepet til menneskers konkrete bruk av språket (Mæhlum 1993:10). Mæhlum (ibid.) sier videre at man da må forsøke å ta et kvalifisert standpunkt til i hvilken grad talemålet kan sies å være nært knyttet til bestemte sider ved vår identitet, og at man må være åpen for individuell variasjon. Jeg vil nå gi en beskrivelse av hvordan jeg forholder meg til identitetsbegrepet i dette prosjektet.

Mæhlum (2008:109) deler inn i to hovedidentitetsoppfatninger, en essensialistisk og en konstruktivistisk. Den essensialistiske oppfatningen anser identitet som en permanent, evig, og uforanderlig størrelse, som er immun mot ytre påvirkning og sosiale impulser. En konstruktivistisk oppfatning, derimot, kan ses på som motsetningen til den essensialistiske. Her er identitet noe som kan forandres over tid, noe variabelt, omskiftelig, dynamisk og uten kjerne. Men det er ikke fordelaktig å kun forholde seg til én av oppfatningene. Mæhlum (ibid:110) trekker derfor fram en tredje oppfatning, en syntese som handler om å ”unngå å fokusere på kontrastene i alle disse motsetningsparene og i stedet legge vekt på vekselvirkningen på de ulike nivåene.” Altså et kompromiss som innebærer at identitet både er noe

stabil, men også dynamisk. Mæhlum vektlegger også viktigheten av hvilken retning man heller mot. Dette vil påvirke oppfatningen man har av sammenhengen mellom språk og identitet. Med en utpreget essensialistisk identitetsoppfatning vil det være en dominerende tanke at et individ har én varietet som er denne personens ”genuine” språk. Mens med en utpreget konstruktivistisk oppfatning, vil språket som et individ bruker, kunne oppfattes som et uttrykk for identiteten. ”Intraindividuell variasjon vil derfor med en slik oppfatning forstås som et uttrykk for vedkommendes sammensatte og dynamiske identitet.” (ibid:124). Jeg velger å benytte meg av den tredje identitetsoppfatningen, altså syntesen, men med en overvekt av den konstruktivistiske varianten. Dette gjør jeg fordi jeg anser det å bruke ulike talemålsstiler som en del av et individs sammensatte og dynamiske identitet.

2.3.2 Gruppeidentitet

Et individ oppfatter seg selv som medlem av ulike sosiale grupper, og identifiserer seg med andre deltakere i disse gruppene. Vår sosiale identitet kan sies å bli bestemt av vår tilhørighet i ulike grupper. Henri Tajfel operer med begrepene ”gruppe” og ”kategori”. I en gruppe har man en subjektiv følelse av å tilhøre en bestemt gruppe som er avgrenset fra andre, mens en kategori av individer handler om omverdenens bedømmelse og avgrensing av dem. Tajfel mener at et individs selvforståelse bygger på sammenligninger med andre individer i gruppa, og kombinert med dets plassering i en sosial kategori, utgjør dette individets sosiale identitet (Quist 1999:26f). Med tanke på min forskning, vil det si at ungdommene bygger sin selvforståelse og identitet på sammenligninger med andre ungdommer i miljøet og på hvordan de blir oppfattet av individer utenfor.

Ifølge Karmela Liebkind (1993:44) har identitet ”att göra med hur vi uppfattar oss själva, hur vi definierar oss själva och vilka individer och grupper vi identifierar oss med.” Hvem man identifiserer seg med og føler tilhørighet til, påvirker hvordan vi oppfatter oss selv og følgelig også identiteten vår. Men identitet handler ikke bare om hvem vi identifiserer oss *med*, men også om hvem vi *ikke* føler tilhørighet til. ”Oppbygging og understreking av gruppeidentitet henger sammen med en kontinuerlig markering av symbolske grenser som ”oss” og ”de andre”” (Mathisen 1993:87). Mathisen understreker videre at identitet i en kulturell kontekst ofte blir forstått i relasjon til andre grupper, og at det gjerne dreier seg om å markere forskjeller. Identitet handler da om å kommunisere hva medlemmer av en gruppe *ikke er*,

såkalt kontrastidentiteter (ibid.) Dette har vist seg å være viktig i annen forskning på multi-etnolekt, som i Oslo der ungdommene ville vise at de *ikke* var fra Oslo vest eller at de var minoritet, altså vise at de *ikke* var majoritet (Aarsæther 2010). Hvordan individer innad i flerspråklige miljø kategoriserer seg selv og hvordan folk utenfor kategoriserer dem, kaller Mathisen esoterisk og eksoterisk. Esoterisk er hvordan en gruppe kategoriserer seg selv innad og hvordan de tror andre kategoriserer dem, mens eksoterisk innebærer hvordan en gruppe kategoriserer en annen gruppe, og hvordan man ønsker at andre grupper skal kategorisere den egne gruppen (Mathisen 1993:88). I min oppgave kan dette knyttes til hvordan ungdommene selv kategoriserer sitt miljø og hvordan de vil bli oppfattet, versus hvordan de selv oppfatter at andre kategoriserer dem, og hvordan andre utenfor faktisk kategoriserer det flerspråklige miljøet.

Tilknytningen til hvem man identifiserer seg med, kan også ha å gjøre med hvem man *ønsker* å være, som Liebkind (1993:47) uttrykker: ”Vi har inte bara en uppfattning om hurudana vi *är* utan också hurunda vi skulle *vilja vara*. Denne oppfatning kallas för vårt idealjag eller jag-idealet”. Det er interessant å se hvordan dette kan tilknyttes etnisk identitet, som ifølge Thuen (1993) er den mest grunnleggende sosiale tilknytningen man har. Man kan oppfatte at en del av ens identitet er tilknyttet etnisk identitet, uten at man *egentlig* tilhører denne gruppen. Denne koblingen kan knyttes sammen til det Thuen (ibid.:23) sier om aksept: ”Det er hva man får aksept for å være, som i det korte eller lange løp avgjør hvem man *er* i sosial forstand, og etter hvert også hvordan man oppfatter seg selv.” Dette kan tolkes som at dersom ungdommene får aksept for å være en del av et flerspråklig ungdomsmiljø, vil de også begynne å oppfatte seg som en deltaker i miljøet, og slik kan det også bli en del av identiteten deres. Tilknytningen til etnisk identitet som man ”egentlig” ikke tilhører, kan knyttes til begrepet crossing når det kommer språklig til uttrykk (jf. 2.2.3).

Et annet viktig begrep innenfor både personlig, og sosial- eller gruppeidentitet, er *identitetsforhandlinger* (Liebkind 1993). I dette begrepet ligger en tanke om at vi skaper vår egen identitet i samspill med andre, og andres responser påvirker identitetsutviklingen vår. Man presenterer seg selv og søker aksept fra andre, og slike identitetsforhandlinger pågår hele tiden mellom oss selv og andre.

2.3.3 Språk og identitet

Ifølge Mæhlum (2008:107) blir det nærmest tatt for gitt at det er en nær sammenheng mellom menneskers identitet og deres bruk av språket. Årsaken til dette er blant annet at det er gjennom språket vi presenterer vår identitet. Det er vanskelig å gi noe klart og entydig svar på hvordan forbindelsen mellom språk og identitet er, ettersom det er så mange, komplekse faktorer som er involvert (ibid.:122). Jeg vil nå skissere noen faktorer som sammenkobler språk og identitet, som jeg anser som viktige for mitt prosjekt.

Robert Le Page og Andrée Tabouret-Keller (2011) kom med et viktig verk når det gjelder temaet å utforme identiteten ved hjelp av språket. De omtaler dette som *acts of identity*, ”identitetshandlinger”, som innebærer at personer viser både sin personlige identitet og søken etter sosiale roller ved hjelp av språket (Le Page og Tabouret-Keller 2011:14).⁷ De skriver også om hvordan man bruker språket for å ligne på andre som man vil identifisere seg med:

The individual creates for himself the patterns of his linguistic behaviour so as to resemble those of the group or groups with which from time to time he wishes to be identified, or so as to be unlike those from whom he wishes to be distinguished (ibid.:181).

Dette henger sammen med det Liebkind og Mathisen sier om at identiteten din blir påvirket av hvem du vil identifisere deg med, men også hvem du vil skape distanse til. Le Page og Tabouret-Keller skiller seg fra Liebkind og Mathisen ved at de legger til at man benytter *språket* for å danne likheter og skape distanse. Teorien om disse identitetshandlingene er relevant for meg fordi ungdommene ved bruk av multietnolekt *velger* å benytte seg av en slik talemålsstil.

Som Jan Svennevig (2010) sier, spiller språket en viktig rolle for identitetsdannelsen, og grupper benytter seg av dette. ”Gruppeidentitet kommer til uttrykk gjennom bruk av språklige og kommunikative konvensjoner som er særegne for det aktuelle fellesskapet” (ibid.:104f). Dette er viktig i forhold til multietnolekt, ettersom det handler om å danne en særegen stil, som blant annet kan inneholde ord som folk utenfor ikke forstår. Svennevig sier videre at å bruke et gruppespråk kan knytte deltakerne tettere sammen og være med på å skape innforståthet. Det å bruke stilen utad overfor folk som ikke deler eller kan kodene, kan være et middel på å markere ulikhet og distanse (ibid.:106). De språklige valgene våre kan dermed

⁷ Førsteutgaven av *Acts of Identity* ble gitt ut i 1985, og det er dette publikasjonsåret den er kjent for.

avgjøre om vi blir ansett som deltakere i en gruppe eller ikke. Vi kan for eksempel knytte dette til Labovs (1972a) studie i Harlem, hvor han fant at for å være med i kjernen måtte man være oppdatert på den nyeste slangen.

Hvilken innstilling man har til språk, påvirker også synet på koblingen mellom språk og identitet. Mæhlum (2008:124) deler inn i to hovedtyper, instrumentell og integrativ innstilling til språk. Med en instrumentell innstilling vektlegger man nytteverdien språket har som kommunikasjonsmiddel, mens en integrativ innstilling har fokus på at språkbrukeren ønsker å signalisere medlemskap til og integrasjon i en bestemt sosial gruppe gjennom å ta i bruk en gitt språklig kode (ibid.). Det er ved en integrativ innstilling til språk at det berører vedkommendes identitet.

2.3.4 Oppsummering

I dette delkapittelet har jeg tatt for meg teorier om *identitet*, som kan knyttes til spørsmålet om *hvorfor* ungdommer benytter en egen talemålsstil. Hvilken definisjon av identitet man legger til grunn, kan påvirke hvordan man ser på sammenhengen mellom språk og identitet. I min studie anses identitet som noe stabilt, men også dynamisk og sammensatt. Identitet og språk henger sammen blant annet fordi begge er dynamiske størrelser som påvirker hverandre, og at det er gjennom språket man presenterer seg selv. Dette gjør vi gjennom *identitetshandlinger*. I grupper kan språket bli brukt for å skape innforståthet, som igjen påvirker gruppeidentiteten. Man kan benytte et ”eget språk” for å skape samhold, men også distanse til andre som man *ikke* vil assosiere seg med. Hvordan en gruppe definerer seg selv, blir påvirket av hvordan de oppfatter seg selv, hvordan de *ønsker* at andre skal definere dem, hvordan de *tror* andre utenfor oppfatter dem, og hvordan andre utenfor *faktisk* kategoriserer dem. Man påvirker hele tiden sin egen og andres identitet, ved at man presenterer seg og søker aksept hos andre. Denne gjensidige påvirkningen kalles *identitetsforhandlinger*.

2.4 Tidligere forskning på språkbruk i flerspråklige miljø

2.4.1 Bakgrunn

Da sosiolingvistikken vokste frem som eget forskningsfelt på 1960-tallet, lå fokuset på språket til voksne eller barn. Det var ikke før utover 1970 og 80-tallet at forskning på ungdomsspråk begynte. William Labov (1972a) sin studie av ungdomsgruppers språk og kultur i Harlem er en av de tidligste studiene på feltet. Han beskrev forskjellene mellom standardspråket i klasserommet og språket som ungdommene brukte innad i gruppene. Han mente at forskjellene mellom standardspråket og "black English vernacular"⁸ var et symbol på politiske og kulturelle konflikter i klasserommet, og at det derfor var viktig å forstå hvordan språket utviklet seg i ungdomskulturen (Labov 1972a:xiv). Kotsinas (1994:21) oppsummerer Labovs studie, og hun sier at et av funnene hans var at jo nærmere kjernen man kom i gruppen, jo større andel av ikke-standardspråklige trekk ble brukt. Det var viktig å kunne den nyeste slangen dersom man var i kjernen, og språket var viktig for gruppesamholdet. Denne studien til Labov kan sies å være røttene til den forskningstradisjonen min oppgave er en del av.

Å ha fokus på språk og gruppesamhold har flere fremtredende sosiolingvister gjort, blant annet Penelope Eckert. Eckerts forskning har som mål å forstå den sosiale betydningen av språklig variasjon, det vil si med fokus på forholdet mellom variasjon, språklig stil, sosial identitet og sosial praksis (Eckert 2015a⁹). Hun konsentrerer sin forskning på ungdommer, som hun anser som viktige for språkendring: "Since adolescents lead all other age groups in sound change, their social practice is key to understanding the social mechanisms of change" (Eckert 2015b). Hun begynte å undersøke ungdomskultur på 80-tallet og gjennomførte ofte undersøkelsene på skoler, som er vanlig når ungdommer er i fokus. Eckert begrunner valget av skoler som forskningssted fordi det er her ungdom med ulike bakgrunner møtes og fordi skolen dominerer og er et sentrum i livet til ungdom, uansett om de deltar i undervisning eller ikke (ibid.).

⁸ Begrepet Labov bruker om ungdomsspråket. For nærmere forklaring av begrepet se Labov 1972a:xiii.

⁹ Dette er referanse til Eckert sin hjemmeside. Jeg oppgir 2015 da jeg ikke finner noe dato for når nettsiden sist var endret, og bruker derfor datoen jeg lastet opp linken.

En tidlig stor studie av Eckert (1989) handlet om to ungdomsgrupper, ”jocks” og ”burnouts”. De representerer to ulike ungdomskulturer fra flere videregående skoler i Detroit. Jocks er pliktoppfyllende, flinke i idrett og har gode karakterer; de har livet sentrert rundt skolen og vil ta høyere utdanning. Burnouts kan sies å være motparten; de er ungdommer som ofte går på yrkesfag, røyker og drikker, skulker og kan være involvert med politiet. Det hun fant ved å se på språket deres, var at ungdommer som tilhørte gruppen burnouts hadde hyppigere bruk av ”ufint” språk, brukte mer narkotikarelatert slang og snakket mer ugrammatisk enn de som tilhørte jocks. Hun fant ut at ungdom tilegner seg måter å snakke på fra sine jevnaldrende i stedet for fra sine foreldre. Ungdommene snakker mer som sine venner, som de deler aktiviteter med, ”social practices” som er begrepet Eckert bruker. Hun mener at å ha felles aktiviteter med noen påvirker språket mer enn for eksempel hvilken sosial klasse du kommer fra:

Linguistic variables, a prime resource, correlated significantly with participation in these communities of practice, rather than with parents’ social class. The jocks’ and burnouts’ contrasting orientation to such things as school, the urban area, relationships, and the future, provided direct explanations for the burnouts’ lead in the adoption of new local changes. (Eckert 2006:2f).

Dette fokuset kan sies å være noe av det som skiller Eckert fra Labov, og som har sammenheng med at hun har fokus på den språklige variasjonens sosiale betydning. Hun ser på variasjon som en refleksjon av sosiale identiteter, og knytter også variasjonen til stilistiske praksiser (jf. den ”tredje bølgen” i 1.4.1).

Labov og Eckert er sentrale sosiolingvister som har studert ungdomsspråk, og man kan si at perspektiver fra Labov og Eckert har blitt tatt med videre til forskning på multietnolekt i flerspråklige, urbane strøk i Europa, der min studie plasserer seg.

2.4.2 Språkbruk blant ungdom i flerspråklige, urbane miljø i Europa

Når jeg nå vil se på utvalgte studier på multietnolekt i Europa, vil jeg legge mest vekt på Norge og Norden, ettersom jeg vil sammenligne mye av mine resultater med disse. Disse studiene kan også ses på som bakteppet for undersøkelsen min, og de er basert på kontekster som er parallelle til min egen studie. Jeg synes det er hensiktsmessig for oppgaven min at leserne får innblikk i andre undersøkelser som har samme forskningsobjekt som jeg har i min

studie. Men denne gjennomgangen av studier har ikke bare til hensikt å gi oversikt over tidligere studier; jeg forholder meg også til dem i analysen.

Innledningsvis må Kotsinas nevnes som en pioner på forskning på multietnolekt i Norden. Hennes studie på slutten av 1980-tallet om ”Rinkebysvensken” kan sies å være et gjennombrudd i forskning på ungdomsspråk i skandinavisk sammenheng (jeg ser nærmere på denne studien senere i delkapittelet).

Blant studiene fra Norge ser jeg først på tidlige masterprosjekt om emnet, før jeg har fokus på UPUS-Oslo. Jeg har også valgt å se på to master/ph.d.-prosjekt fra utlandet, som tar for seg multietnolekt i Oslo. I tillegg ser jeg på en undersøkelse på feltet i Trondheim. Etter at jeg har redegjort for undersøkelsene i Norge, og først og fremst Oslo, vil jeg se nærmere på studier gjort i Norden, og deretter ellers i Europa. Først redegjør jeg for de ulike forskningsprosjektene, og deretter sammenligner og diskuterer jeg dem.¹⁰

Oslo - Aasheim 1995

I Norge var Stine Cecilie Aasheim (1995) en av de første som forsket på ungdomsspråk i flerspråklige miljø, da hun skrev hovedoppgaven sin. Målet med forskningen var å registrere ord og uttrykk som var hentet inn fra ulike språk, og kartlegge hvordan disse var endret på både fonetisk, semantisk og morfologisk nivå. I tillegg ville hun se på hvilken funksjon ordene hadde i det sosiale rommet de ble brukt, og hva som hadde gjort det mulig å utvikle en blandingsvarietet i Oslo. (Ibid.:2f). Metodene hun benyttet var spørreskjema og intervju. I avhandlingen benytter Aasheim begrepet ”kebab-norsk”, som kan sies å ha blitt den folkelige termen på multietnolekt og er mye brukt i media. Navnet er inspirert av et av navnene svensk ungdom har på liknende varieteter, nemlig ”kebab-svenska”. Hun hadde aldri hørt navnet før, men valgte å benytte det da hun syntes ”byvanker-språk”, som var den eneste andre termen hun visste ble brukt, var negativt ladet. (Aasheim 1997:235). Hun benyttet termen ”byvankerslang” i sin mellomfagsoppgave fra 1993, som hun ser på som sin pilotstudie. I ettertid blir også ”kebabnorsk” betraktet som negativt ladet, kanskje særlig av brukerne selv (jf. 4.5).

¹⁰ Det ble publisert flere artikler der språk og språkbruk blant ungdommer i flerkulturelle miljø ble belyst i det fellesnordiske prosjektet *Språkkontakt i Norden – UNO* (1997-2001), men ettersom de norske bidragene i liten grad handlet om multietnolektiske trekk ut over det leksikalske nivået, omtaler jeg ikke dette prosjektet nærmere.

Funnene hennes angående hvorfor ungdommene benytter en egen talemålsstil, har likhetstrekk med andre undersøkelser (jf. for eksempel Kotsinas 1994 og Aarsæther 2010). Ifølge Aasheim (1995:160) varierer språkbruken etter gruppe og situasjon, og ungdommene benytter stilen for å markere identitet og gruppetilhørighet. Hun påpeker også at opprør mot foreldre og ”det etablerte samfunnet” er sentralt: ”Gjennom et språk som skiller seg fra andres språkbruk, kan ungdommene vise at de står sammen, samtidig som de som gruppe markerer avstand til storsamfunnet” (Aasheim 1997:240).

Oslo - Røynesdal 2007

En annen tidlig studie på språkbruk i flerspråklige miljø i norsk sammenheng, er Hind Helene Røynesdals (2007) masteroppgave: *Diversitet og aksept – språkpraksis og språkhaldninger blant sju ungdommar på Holmlia*. Hun gjennomførte også en semesteroppgave i 2004, som kan sies å fungere som en pilotstudie. Her gjennomførte hun en spørreundersøkelse blant ungdom i flerspråklige miljø på Holmlia, med mål å undersøke hvilke oppfatninger ungdommer der hadde av språket sitt. Hun hadde vekt på om ungdommene hadde en oppfatning av at det fantes et talemål som kunne sies å være særskilt for deres miljø (Røynesdal 2007:6). Funnene i denne semesteroppgaven viste at ungdommene hadde en klar forestilling om at det eksisterte en særegen talemålsstil i miljøet deres, og de kalte denne for blant annet ”kebabnorsk”, ”vollanorsk” og ”holmliansk”. Ungdommene karakteriserte den som blant annet ”hakkete og fort uten noe særlig tonefall” i tillegg til å gi eksempler på særegne ord og uttrykk (ibid.).

Masteroppgaven er en videreføring av denne piloten, og her undersøkte hun ”kva for sosial funksjon talemålet i ein skilde delar av ungdomsmiljøet har for talemålsbrukarane sjølve, og i ungdomsmiljøet elles på Holmlia” (ibid.). Som tittelen tilsier, baserte hun undersøkelsen på syv ungdommer fra Holmlia, og disse var i hovedsak rekruttert gjennom eget nettverk (ibid.:62). Røynesdal benyttet seg av både rapportert og registrert språkbruk, og hadde ungdom med både norskspråklig og flerspråklig bakgrunn (ibid.:107).¹¹ Funnene viser at talemålsstilen blir brukt av både norskspråklig og flerspråklig ungdom. Hun sier at intensjonen med språkbruken ser ut til å variere, og at det dreier seg om noe mer enn kun identitetsmarkering eller markering av tilhørighet og posisjon, som kan sies å være vanlige forklaringer for bruk av multietnolekt (ibid.:103). Men det er uklart hvilke andre faktorer Røynesdal mener spiller inn, noe jeg anser som en svakhet ved avhandlingen. Det må presiseres at hun ikke har *funksjon* som en del av forskningsspørsmålene sine, men ettersom

¹¹ ”Norskspråklig og flerspråklig ungdom” er begrep som Røynesdal benytter i avhandlingen.

hun nevner det som målet for prosjektet, kunne man forvente en klarere formulering på hva hun mener disse sosiale funksjonene er.

UPUS-Oslo 2005-2010

Som nevnt i innledningen til oppgaven er det største forskningsprosjektet som er gjort på ungdomsspråk i flerspråklige miljø i Norge, det nasjonale prosjektet UPUS. I Oslo-delen av prosjektet, som fokuserer på språkbruk blant ungdom i flerspråklige miljø, ble det samlet inn muntlig materiale fra 56 ungdommer mellom 13 og 23 år. Alle ungdommene er født og oppvokst i Norge, men foreldrene deres hadde ulikt opphav. Noen hadde to norskfødte foreldre, mens andre hadde utenlandsfødte foreldre. Flesteparten av ungdommene hadde minoritetsbakgrunn.¹²

Forskerne, Ingvild Nistov, Toril Opsahl, Unn Røyneland, Bente Ailin Svendsen og Finn Aarsæther, brukte begrepet multietnolektisk stil om det som i media er kalt ”kebabnorsk”. De overordnede forskningsspørsmålene fra Oslo-delen var: Er det mulig å identifisere og avgrense en eller flere nye former for norsk talemål i multietniske ungdomsmiljø i Oslo? I så fall: hva kjennetegner denne/disse formene for norsk, og hvilke funksjoner har de? (Nistov 2008). Metodene de brukte var å besøke fritidsklubber i Oslo, hvor de intervjuet informantene, og deretter arrangerte vennesaamtaler. Som nevnt innledningsvis, er den metodiske rammen for UPUS-Oslo utgangspunktet for mine fremgangsmåter, og disse vil derfor bli gjennomgått i detalj i kapittel 3. Funnene fra studien er hovedsakelig diskutert i ulike artikler (se noen av dem nedenfor), i tillegg til Opsahls (2009) doktoravhandling.

De fant en særskilt form for norsk i visse segmenter i ungdomsmiljøet, i visse situasjoner og på alle nivå i språkssystemet. Fonetisk kan lengden på vokalene variere, prosodisk kan det oppstå en annen rytme (Svendsen og Røyneland 2008), morfologisk kan genussystemet bli forenklet og det kan forekomme brudd på V2-regelen (Opsahl og Nistov 2010, Nistov og Opsahl 2014). Funnene viser også at ungdommene snakker ulikt i ulike situasjoner, altså er talemålsstilen situasjonsbestemt. Foran lærere og andre voksne snakker de ”standard østnorsk”, mens de veksler til talemålsstilen når de er alene med venner. Dette tyder på at det er en stil ungdommene *velger* å benytte seg av i visse situasjoner. Svendsen og Røyneland (2008:66) anser multietnolekten som en av mange registre som brukerne benytter seg av. Ungdommene selv ga også uttrykk for at det fantes en spesiell form for norsk i miljøet.

¹² Tre informanter var født i utlandet, men flyttet til Norge før de fylte 3 år.

Når ungdommene selv skal forklare hva som karakteriserer stilen, nevner de fleste ulike ord, og noen nevner også prosodi. Studien viser derimot at det er flere språklige trekk som karakteriserer varieteten, som nevnt ble det funnet brudd på V2-regelen og genusforenkling (Opsahl og Nistov 2010:52). Når det gjelder bakgrunnen til hvorfor ungdommer i Oslo benytter en egen form for norsk, er det flere funksjoner som gjør seg gjeldende. Aarsæther (2010:125) knytter funksjonene til ulike identitetshandlinger: ungdommene vil vise kontrast til ungdom fra Oslo vest, altså identitetshandling knyttet til å være østkantungdom; de vil uttrykke minoritetsstatus; gruppeidentitet; og identitet knyttet til lokalmiljøet.

Oslo – Benýšková 2007

Interessen for multietnolekt i Oslo har spredt seg til utenfor landets grenser. Helena Benýšková (2007) masteroppgave, fra Karlsuniversitetet i Praha, heter ”*Kebab-norsk*” – *språkfenomen i dagens flerkulturelle ungdomsmiljø i Norge*. Her støtter hun seg på tidligere norsk forskning og ”prøver å finne ut hvilke fremmedspråklige ord som brukes mest i norsk slang, og om deres betydning har endret seg de siste årene” (ibid.:11). Hun undersøker også hvor frekvent kjennskapen og bruken av ordene er i forhold til informantenes kjønn og etniske bakgrunn, og informantenes holdninger til varieteten. Hun har 60 informanter i aldersgruppen 15-19 år. Informantene ble rekruttert fra to videregående skoler sørøst i Oslo, og det er ungdommer med både norskfødte og utenlandsfødte foreldre. Masteroppgaven til Benýšková skiller seg fra annen forskning på multietnolekt i Norge, ved at hun også har undersøkt voksnes holdninger til varieteten. Metoden hun benyttet seg av var spørreskjema. De 18 voksne informantene, som var i aldersgruppen 27-48, fylte ut det samme spørreskjemaet som ungdommene. Formålet med dette ”var å finne ut om de er kjent med fenomenet, om de kjenner/bruker noen kebab-ord og hva de synes om at norsk språk blir påvirket av innvandrere” (ibid.:39).

Funnene hennes viser at den særegne talemålsstilen, som Benýšková kaller ”kebab-norsk”, er godt kjent for alle ungdommene som er i stadig kontakt med et multietnisk miljø, men at etnisk norske ungdommer holder seg tilbake og bruker ikke stilen i særlig grad. Ifølge Benýšková (ibid.:79) benytter nemlig ikke norske ungdommer seg av ”kebab-ordene” i like høy grad som tidligere forskning antyder. Jeg stiller meg kritisk til dette utsagnet, da undersøkelsen blant annet kun baserer seg på 20 ord som hun selv har valgt ut, fordi hun anser disse som de mest frekvente ordene som blir brukt i talemålsstilen. Hun har ikke tatt høyde for

at informantene i undersøkelsen ikke følte at de representerte akkurat den ”kebab-norsken” hun var ute etter, men at de allikevel kan benytte andre varianter av varieteten. Funnene fra undersøkelsen av de voksne informantene, viser ifølge Benýšková (ibid.:75) at:

[K]ebab-norsk er et generelt kjent og akseptert fenomen i det norske samfunnet. [...] De voksne forstår kebab-norsk som en naturlig utvikling av språket, og har ikke noe imot hvis de utenlandske ungdommene bruker uttrykkene. Men noen bekymrer seg for at kebab-norsk kan ha dårlig innflytelse hvis norske ungdommer hermer etter utlendinger og snakker "gebrokken norsk".

Jeg stiller meg også kritisk til begrepene Benýšková benytter når hun omtaler varieteten. Hun brukes konsekvent ”kebab-norsk” som et faglig begrep. Hun benytter også termer som ”kebab-ord” (ibid.:32), ”kebab-varieteten” (ibid.:21) og ”salsanorsk” (ibid.:50) uten å problematisere begrepene. Det kommer fram i flere formuleringer at hun ikke anser ”kebab-norsk” som et problematisk begrep: ”navnet volla-norsk brukes egentlig synonymt med kebab-norsk, men det har en litt mer negativ betydning” (ibid.:53) og ”Aasheims betegnelse, som hun skapte for denne typen språk i sin hovedoppgave i 1995, viste seg som treffende, og har etablert seg fullt i norsk tale som et faglig begrep” (ibid.:75). Benýšková mener altså at ”kebab-norsk” har etablert seg som et faglig begrep i Norge. Jeg vil si at termen har etablert seg som et ”vanlig” ord på folkemunne og i media, men ikke som en fagterm, da den kan gi talemålsstilen lav status og stigmatisere den. Andre har også problematisert denne termen, blant annet Aarsæther (2010, jf. 4.5).

Oslo - Harchaoui 2012 og under arbeid

Sarah Harchaoui er en annen internasjonal student som har valgt å fokusere på multietnolekt i Oslo. I 2012 leverte hun masteroppgaven *Le parler jeune en milieu urbain. Analyse et réception des pratiques langagières adolescentes à Oslo*, oversatt av Harchaoui til: *The speech of urban youth in Oslo: Difference between linguistic analysis and dissemination in the media*, ved Paris-Sorbonne Universitet. Hun holder nå på med en ph.d. ved Paris-Sorbonne om emnet. Dette prosjektet har en foreløpig tittel som lyder: *Pratiques langagières contemporaines : analyse et réception de la polyvalence stylistique dans le discours d'adolescents des quartiers Est à Oslo* (Contemporary language practices: analysis of stylistic change among adolescents in the Eastern parts of Oslo). Harchaoui vil finne ut av hva som er karakteriserende for nye måter å snakke norsk på i Oslo, og spesielt på østkanten. Hun undersøker hva som er typisk for varieteten, med særlig fokus på ordforråd og syntaks; hvordan varieteten betraktes; om det er et sett av lingvistiske trekk eller om det er stilistiske

praksiser; når, med hvem og hvorfor ungdommene benytter trekkene; om det er forskjell mellom flere grupper og eventuelt hvorfor; og hvilke tanker ungdommene har om varieteten. Hun baserer seg på data fra UPUS-korpuset. Flere av disse punktene har også UPUS-forskerne analysert og diskutert. Harchaoui skiller seg fra UPUS-studien ved at hun i tillegg vil forske på eksisterende norske ord som blir benyttet i en ny kontekst, for eksempel ”potet” som en betegnelse for en etnisk nordmann.¹³

Trondheim - Hårstad 2010

Stian Hårstad (2010) var med på UPUS-prosjektet og undersøkte bruk av multietnolekt i Trondheim i doktoravhandlingen *Unge språkbrukere i gammel by*. Det viste seg å være vanskeligere å forske på språkfenomenet i Trondheim enn i Oslo. Flere av informantene hans fortalte villig om ”hvordan ”dårlig norsk” tidvis blir brukt av både ”ekte” og ”nye” nordmenn, om hva de selv mener om dette, og også om andres reaksjoner på en slik talestil” (Hårstad 2010:225). Men det viste seg vanskelig å få empirisk belegg på språkbruken. Ungdommene ville ikke demonstrere verken for Hårstad eller alene med opptaker. Derfor måtte han forholde seg til rapportert stilistisk praksis slik den kom fram gjennom informantsamtalene (ibid.:226). Han brukte informantenes utsagn til å se på hvordan denne talemålsstilen sto i kontrast til andre stiler i samme språkfelleskap, og ville ved hjelp av det klargjøre hvilken sosial mening som lå bak praksisen. (ibid.:226).

Hans funn viser at primærfunksjonen til de stiliserte trekkene er å konnotere etnisitet, og nærmere bestemt en *annen* etnisitet enn norsk (ibid.:245). Ut ifra det informantene forteller virker det som de legger fra seg stilen i 16-årsalderen. Ifølge Hårstad (ibid.:247) er det mye som tyder på at gatekulturen utpeker seg som et kjerneområde for denne språklige stilen. Det er tydelig at informantene vil vise at de ikke er brukere av en slik talemålsstil, og at de fordømmer den. Det viser seg altså å være forskjell på hvordan multietnolekt blir ansett i Oslo og Trondheim. I Oslo er en slik talemålsstil mer anerkjent og enklere å påvise. Det at Oslo har hatt en større andel utenlandsfødte innbyggere enn Trondheim, kan ha bidratt til større aksept for nye talemålsstiler. Oslo virker å ligge lenger framme enn Trondheim på dette punktet. Det kan virke positivt inn på min studie at jeg undersøker multietnolekt ti år etter Hårstad, for på denne tiden kan en slik talemålsstil ha blitt mer akseptert.

Som disse studiene viser, er det hovedsakelig forsket på språkbruk blant flerspråklige

¹³ Informasjon om prosjektene har jeg fått gjennom personlig kommunikasjon på e-post med Sarah Harchaoui.

ungdomsmiljø i Oslo når det gjelder norske studier. I tillegg er det, som vist, forsøkt av Hårstad (2010) i Trondheim. Det er her jeg kommer med et nytt bidrag, hvor det nå også blir undersøkt i Bergen. Jeg har nå redegjort for tidligere forskning som er gjort i Norge, og jeg vil i neste avsnitt se på andre utvalgte og relevante studier fra Norden.

Stockholm - Kotsinas 1988

I nordisk sammenheng startet forskning på ungdomsspråk i flerspråklige miljø i Sverige. I Ulla Britt Kotsinas' studie ble begrepet "rinkebysvensk" dannet for å beskrive språktrekkene hun fant. Begrepet er basert på området hun forsket i, Rinkeby, som er en forstad til Stockholm. Rinkeby var forskingsstedet på grunn av forstadens høye andel av innbyggere med utenlandsk bakgrunn. Som nevnt innledningsvis i 2.4.2, kan "rinkebysvensken" sies å være et gjennombrudd i forskning på ungdomsspråk i skandinavisk sammenheng. Kotsinas (1994:150) ser på språkbruken som kreativ, og ser på språket som en utviding av ungdomsspråk, en ekspanderende prosess. Hun omtaler varieteten som et gruppespråk, som brukerne snakker med venner (ibid.:154). Språkbruken fungerer ifølge Kotsinas (ibid.:156) som en identitetsmarkør.

"Språk och språkbruk bland ungdomar i flerspråkiga storstadsmiljöer" i Stockholm, Göteborg og Malmö 2002-2006

I Sverige ble det satt i gang et forskningsprosjekt kalt "Språk och språkbruk bland ungdomar i flerspråkiga storstadsmiljöer", SUF-prosjektet, i 2002 som varte til 2006. Det var et samarbeid mellom universitetene i Stockholm, Göteborg og Lund (Göteborgs universitet 2009). Formålet med prosjektet var å beskrive, analysere og sammenligne språk og språkbruk blant ungdom i flerspråklige områder i Göteborg, Malmö og Stockholm. Materialet består blant annet av intervju med ungdommer og lærere, skriftlige spørreundersøkelser og opptak av gruppesamtale. Innsamlingen foregikk på skoler i tre flerspråklige områder i Rinkeby, Tensta og Botkyrka, og et enspråklig miljø i Vallentuna (Bijvoet 2002). Analysene som er basert på data fra dette prosjektet omhandler blant annet fonetikk og fonologi (Bodén 2010) syntaks (Ganuza 2010), leksikon og grammatikk (Ekberg 2010) og varietetsoppfatninger (Bijvoet og Fraurud 2010).

Uppsala - Emanuelsson 2005

Jeg vil nå se på en annen svensk, mindre og lite referert studie, Birgitta Emanuelsson (2005). Det er hensiktsmessig for mitt prosjekt å se nærmere på denne undersøkelsen, fordi den er lignende min studie i omfang, og Emanuelsson belyser de samme forskningsspørsmålene som jeg selv ser på.

I Emanuelssons (2005) forskningsrapport *Gatus – ett multietniskt ungdomsspråk i Uppsala* er multietnolekt i Uppsala tema for undersøkelsen. Emanuelssons mål med studien er å finne ut av hva slags språkvarietet som snakkes av to- og flerspråklige ungdommer i en flerspråklig bydel i Uppsala. Hovedmålet var å finne ut av *hva gatus*, som er ”navnet” på talemålsstilen, er. Til dette spørsmålet hører det med å undersøke *hvor, når, hvordan* og av *hvem* den brukes av (ibid.:10). Hun samlet inn materialet på en skole hvor hun selv jobbet og var lærer til informantene sine, og benytter seg av både rapporterte og observerte data.

Ifølge Emanuelsson (ibid.:70) er det tre tegn som ”beviser” at gatus er et multietnisk ungdomsspråk: talemålsstilens karakteristiske særtrekk, ungdommenes kapasitet til å peke ut hvem som er brukere og ikke-brukere av stilen, og hovedinformantenes lange samtale hvor de benytter stilen. Emanuelsson anser det å markere indre samhold som den viktigste funksjonen til å snakke gatus (ibid.:72). De benytter også talemålsstilen når de ikke vil at andre skal forstå hva de sier, altså som et hemmelig språk. Emanuelsson (ibid.) anser gatus både som et gruppespråk og et språk der individets personlighet framtrer. Hun mener at språket gir utløp for mange aspekter av identiteten, og at dette kan ses på som funksjoner til talemålsstilen. Gatus skiller seg fra annet ungdomsspråk ved at det, som andre multietniske ungdomsspråk, inneholder mer kodeveksling og crossing (ibid.:73). Når det gjelder språklige trekk fant hun noen tilfeller av manglende inversjon, men anser ikke dette som et like påfallende trekk i gatus som ved andre multietnolekter som rinkebysvensk eller nydansk, som jeg nå vil se nærmere på.

København - Quist 2000 og 2006

I Danmark må Pia Quist hentes frem som en sentral forsker på området. I perioden 1998-2000 gjennomførte hun en pilotundersøkelse, som hadde til formål å undersøke om de flerspråklige miljøene i København hadde ført til nye varieteter av dansk talespråk, slik som i Sverige med rinkebysvensk (Quist 2000:143). Quist (ibid.) registrerer ”standardafvigende sprogbrug som ikke kan forklares som dårligt udviklede danskkompetencer, men som bør beskrives som en

ny dansk varietet, en multietnolekt.” Disse standardavvikende språktrekkene er både morfologiske, syntaktiske, fonetiske og leksikalske (ibid.:202).

Funnene hennes viser at manglende inversjon er et språklig trekk i ”nydansk”. Det er kun én av informantene med dansk som morsmål som gir direkte evidens for at unge med dansk som morsmål bruker varieteten. Men ifølge Quist er det en del indirekte evidens som taler for at fenomenet er utbredt blant noen enspråklige. Hun sier at ”nydanske” trekk uten tvil finnes hyppigst hos tospråklige (ibid.:174). Quist mener at varieteten er mest utbredt blant gutter i aldersspennet 12-16.

Quist forsket videre på fenomenet da hun skrev ph.d.-avhandlingen *Stilistiske praksisser i storbyens heterogene skole* i 2006. Inspirert av Eckert, hadde hun språklig variasjon knyttet til stilistiske praksiser som hovedfokus i undersøkelsen. Eckerts tilnærming kan sies å ha blitt videreført av Quist i nordisk forskning på multietnolekt. Quist (2012:375)¹⁴ argumenterer for at man må ta i bruk et multidimensjonalt stilbegrep som kan romme språklig variasjon i relasjon til annen variasjon, altså som en del av stilistiske praksiser. Selv benytter hun begrepet *stilklynger*, som er en samling av ulike tegn som kroppstegn, musikk- og klesstil, bruk av slang og så videre (ibid.). Analysene hennes viser at ulike språklige variabler knytter seg til forskjellige stilklynger. Analysene viser også at språklig variasjon er en integrert del av elevenes praksiser, på lik linje med andre stilistiske tegn, som ungdommene bruker i utøvelser og forhandlinger av identitet (ibid.). Multietnolekt inngår da som en stilistisk ressurs i stilistiske praksiser sammen med mange andre tegn og ressurser. I undersøkelsen kommer det frem at gutter med dansk majoritetsbakgrunn bruker signifikant flere slang- og banneord enn andre. Dermed dementerer hun en ellers utbredt oppfattelse om at ungdom med minoritetsbakgrunn banner og bruker flere ”stygge” ord enn andre (ibid.:377). Dette tyder da på at etnisk bakgrunn ikke er avgjørende for bruk av multietnolekt. Quist (2008:58) utdyper dette i en artikkel: ”Even though race and ethnicity do play a role in this community of practice, there is no clear one-to-one correspondence between ethnic background and the use of multiethnolect.”

Helsingfors - Lehtonen 2011

Når det gjelder studier på multietnolekt i Finland, er Heini Taina Tuulia Lehtonens (2011) studie på fenomenet i Helsingfors den eneste jeg kjenner til, og denne er lite referert til blant

¹⁴ Avhandlingen kom i 2006, men jeg benytter meg av en bok fra 2012.

andre forskere. Mens andre studier oftest konsentrerer seg om andre- og tredjegerasjonsinnvandrere, fokuserer Lehtonen på førstegenerasjonsinnvandrere. Målet hennes var å beskrive noen av de språklige ressursene som ble brukt på multietniske skoler øst i Helsingfors, identifisere sosiolingvistisk variasjon og stilisering i disse miljøene, og diskutere muligheten for at visse språklige fenomen dannet utgangspunkt for en multietnolekt i Helsingfors (ibid.:294). I artikkelen *Developing multiethnic youth language in Helsinki* baserer Lehtonen (2011) seg på data fra to ulike datainnsamlinger, men artikkelen er hovedsakelig basert på en datainnsamling fra 2002-2004. Metodene hun benyttet seg av da var deltakende observasjon, intervju og videoopptak i ulike situasjoner som i skoletimer, friminutt i skolegården og kantinen. Den andre datainnsamlingen ble gjennomført mellom 2006 og 2009. Da gjennomførte Lehtonen (ibid.) et etnografisk feltarbeid hos multietnisk ungdom på skoler, og dataene består av notater, dagbøker fra dette, i tillegg til intervju og opptak gjort av både av henne og av ungdommene selv.

Lehtonen er opptatt av stilistiske ressurser, og skriver at "every dialect and variety as well as register or style, e.g. hip hop style, can function as a resource, and combinations of different resources form new ways of speaking; new styles and varieties" (ibid.:295). Hun illustrerer hvordan ulike lingvistiske ressurser blir kombinert i en interaksjon, og hvordan leksikalske elementer kan ha forskjellige funksjoner for ulike mennesker. Studien viser at ord på blant annet somali krysser lingvistiske og etniske grenser, og er en del av et delt leksikon i miljøet. Under feltarbeidet observerte hun en stakkato prosodi. Hun ser på disse trekkene heller som stilistiske praksiser, enn definerende trekk av en fremvoksende multietnolekt. Lehtonen (ibid.:313) mener at det ikke bare er etnisitet som er den sosiale kategorien for ungdommene. De identifiserer seg også med andre grupper, som det å være en som hører på hip hop, basketballspiller, røyker, og en ungdom fra Helsingfors (jf. Quist 2012 og UPUS-Oslo ved Aarsæther og Nistov 2011). Lehtonen undersøker også hvordan ulike ressurser blir benyttet til å danne *huono suomi*, "dårlig finsk", en humoristisk stilistisk variant av innlærerspråket (ibid.).

Amsterdam, Rotterdam og Haag - Appel og Schoonen 2005

Nå vil jeg se på utvalgte studier fra andre europeiske land, som jeg anser som særlig relevante for undersøkelsen min. René Appel og Rob Schoonen (2005) har undersøkt språkbruk blant ungdom på skoler med høy grad av flerspråklighet i Amsterdam, Rotterdam og Haag, og på skoler med mindre flerspråklig ungdom i Groningen og Mijdrecht. Studien baseres på en

spørreundersøkelse og lydtest hvor 292 elever har deltatt, og gruppeintervju med noen ungdommer som rapporterte at de benytter seg av ”straattaal”. Undersøkelsen er altså basert på rapporterte data. Analysene av selvrappotereringen viser at bruken av ”gatespråket” er utbredt blant ungdom generelt i flerspråklige miljø. De hadde forventet en større forskjell på antall som rapporterte at de var brukere i de ulike byene og miljøene, enn resultatene viste. En forklaring på dette, kan ifølge Appel og Schoonen (ibid.:99) være at ”gatespråket” er løst definert. Appel og Schoonen (ibid.:86) sier at multietnolekten er karakterisert av to trekk: den inneholder ord fra andre språk enn nederlandsk og den inneholder mange ”nye” nederlandske ord, som oftest allerede eksisterende ord, men som får nytt meningsinnhold. Stilen blir brukt når ungdommene snakker med venner i uformelle situasjoner. På spørsmål om hvorfor de benytter seg av stilen, svarer de at det er fordi det er morsomt og vennene også bruker det (ibid.:104). Flere svarte også at det kom automatisk og at det var blitt en vane.

I Appel og Schoonen (2005) referer de også til Appels pilotstudie av ”straattaal” i Amsterdam i 1999. Her gjennomførte han en undersøkelse på tre skoler, hvor hovedvekten av dataen er fra spørreskjema, med noen intervju som supplement. Han fant at talemålsstilen ble brukt av ungdom med opprinnelse fra ulike land, men at surinamsk ungdom benyttet stilen mest. Han fant også at stilen ble brukt mest på gata, som navnet tilsier, og i uformelle situasjoner. Ungdommene benyttet seg av talemålsstilen fordi de syntes det var gøy og tøft (Appel og Schoonen 2005:90).

Utrecht - Nortier 2001

Jacomine Nortier (2001) har undersøkt om det eksisterer lignende språkvarieteter som ”straattaal” i andre byer i Nederland. Hun forsket på en skole i Utrecht, med observasjon, selvpoptak, intervju og spørreskjema. 739 elever svarte på spørreskjemaet, hun hadde et gruppe – og fire individuelle intervju, og tre selvpoptak av uformelle samtaler. Nortier (ibid.:63) fant en lignende varietet som minnet om ”gatespråket” i Amsterdam og en varietet kalt ”murks”, en stereotypisk etterligning av aksenten til ikke-innfødte. Gatespråket, som er termen Nortier benytter, var mindre anerkjent i Utrecht enn i Amsterdam. På spørsmål om hvorfor ungdommene benyttet stilen svarte de: ”It is part of us; that is how we talk.” (ibid.:64). Brukerne av murks derimot, etterligningen av ikke-innfødte, anvender stilen for å virke tøffe eller for gøy. Nortier skriver at det kun er ungdom med nederlandskfødte foreldre som benytter seg av murks, og at disse har lite kontakt med ungdommer fra andre etniske bakgrunner (ibid.:65).

Likheter mellom de to varietetene, gatespråket og murks, er at de begge har fått innflytelse fra minoritetsspråk. Ifølge Nortier handler gatespråket mest om leksikon, som også Appel og Schoonen skriver om gatespråket i Amsterdam, mens murks for det meste handler om uttale (ibid.:68). Begge brukergruppene benytter stilen for å uttrykke og styrke gruppeidentiteten, og de bruker stilene ved siden av standardnederlandsk. Ulikheter mellom gruppene er at brukerne av murks ofte går på høyere typer av videregående opplæring enn gatespråksbrukerne. Murks blir brukt mer skjult enn gatespråket. Dette kommer av at murks er etterligning av andres talemåte, mens gatespråket er et uttrykk for "who we are" (ibid.:69). Dette gir gatespråket mer positive assosiasjoner enn murks, da gatespråket blir ansett som kult, mens murks kan bli sett på som fornærmende for folk utenfra.

Berlin - Freywald, Mayr, Özcelik og Wiese 2011

I Tyskland finnes det flere studier på multietnolekten Kiezdeutsch, blant annet Arnulf Deppermann (2007), Rosemarie Füglein (2000), Heike Wiese (2012) og Feridun Zaimoglu (1995), men jeg vil trekke frem *Kiezdeutsch as a multietnolekt* av Ulrike Freywald, Katharina Mayr, Tiner Özcelik og Heike Wiese (2011).

I denne undersøkelsen baserer de seg på rapporterte data, og de benyttet seg av en lyttetest, med 10 setninger fra "Kiezdeutsch", 10 fra "standardtysk" og 5 "falske" som inneholdt grammatiske feil og som verken representerte "Kiezdeutsch" eller "standard". Informantene kunne kommentere og forklare svarene sine. Kommenteringen ga forskerne innblikk i informantenes holdninger og begrunnelser for svarene. Undersøkelsen baserer seg på 48 informanter, i aldersgruppen 14-17, fra to ulike typer skoler i Berlin, en med høy prosent av flerspråklige og minoritets elever og en med mange majoritets elever.

Funnene viste store kontraster hos de ulike gruppene. Den monoetniske gruppen assosierer Kiezdeutsch med etnisitet, mens den multietniske gruppen assosierer varietetten med flerspråklige nabolag. Den monoetniske gruppen brukte distinksjonene "vi" versus "de", i sammenhenger som "Vi benytter ikke denne fordi vi er tyske", mens den multietniske gruppen relaterte varietetten til sine vennegjenger og skoleklasser (ibid.:65). Freywald et al. har funnet språklige trekk på ulike nivå som beskriver varietetten. Trekkene er på leksikalsk og grammatisk nivå, som ord fra andre språk og endring i leddstilling, og de har funnet karakteristiske fonologiske endringer (ibid.:46). Varieteten blir snakket av både ungdom med majoritets- og minoritetsbakgrunn, og de konkluderer med at å benytte språkstilen reflekterer

”a choice, a self-positioning of its speaker within a complex multiethnic urban setting (ibid.:67).

Mannheim - Kallmeyer og Keim 2003

Werner Kallmeyer og Inken Keim (2003) undersøkte språkbruk blant innvandrerungdom i Mannheim i Tyskland. Studien baserer seg på etnografiske intervju og deltakende observasjon, med opptak av både intervju og videoopptak av hva de omtaler som naturlige samtaler (ibid.:29). De undersøkte i et typisk arbeidsklasseområde i Mannheim, hvor en stor andel av innbyggerne var flerspråklige og de fleste hadde tyrkisk bakgrunn. Studien fokuserer på 15 jenter i aldersgruppen 15-21 år, hvor alle var født i Tyskland, mens foreldrene var utenlandsfødte. En miljøarbeider på et ungdomssenter hvor jentene pleier å være, omtaler dem som tøffe. Funnene viser at jentene benytter seg av en blanding av tysk og tyrkisk når de snakker sammen, også med jenter med andre lingvistiske bakgrunner (ibid.:32). Ungdommene kodeveksler på både prosodisk, fonetisk og leksikalsk nivå (ibid.). Ungdommene stiliserte også ”Ausländerakzent”, ”utlendingers aksent”. En av funksjonene for den lingvistiske variasjonen, er ifølge Kallmeyer og Keim (ibid.:38) å symbolisere sosial tilhørighet eller distanse.

London og Birmingham - Fox, Khan og Torgersen 2011

Sue Fox, Arfaan Khan og Eivind Torgersen (2011) forsket på *Multicultural English* i Englands to største byer, London og Birmingham. De fant flere lingvistiske endringer, og de fant ut de ikke gjaldt én spesifikk etnisk gruppe (ibid.:42). De oppgir at de finner ”linguistic convergence and inter-ethnic linguistic diffusion” (ibid.:40), og i Birmingham har engelskfødt ungdom tatt i bruk varianter fra minoritetsungdom, mens disse igjen har tatt i bruk tradisjonelle Birmingham-varianter, men til en mindre grad. De anser multietniske sosiale nettverk som en viktig mekanisme for utviklingen og bruken av multietnolekt. Talemålsstilen er både en refleksjon av og et uttrykk for vennskapsbåndene i de flerspråklige miljøene (ibid.:42).

Sammenligning og diskusjon av tidligere studier

Jeg vil nå kort sammenligne og diskutere metodene som har blitt benyttet i studiene som er blitt omtalt.

Hva slags type data baserer de ulike studiene seg på?

Dataene man baserer en studie på, har mye å si for hva man kan undersøke og finne ut av. Appel og Schoonen (2005), Benýšková (2007), Hårstad (2010) og Freywald et al. (2011) baserer seg på rapportert språkbruk. Dette tar bort muligheten til å registrere særtrekk ved de ulike stilene. I stedet må konklusjonen basere seg på hva informantene selv rapporterer om språkbruken sin. De fleste studiene baserer seg derimot på både rapporterte og observerte data, som Kallmeyer og Keim (2003), Lehtonen (2011), Nortier (2001), Røynesdal (2007), UPUS-Oslo (Svendsen og Røyneland 2008, Aarsæther 2010, Nistov og Opsahl 2014).

Hvor har datainnsamlingen foregått?

Mange av studiene har rekruttert informanter på skoler, blant annet Appel og Schoonen (2005), Benýšková (2007), Emanuelsson (2005), Freywald et al. (2011), Lehtonen (2011), Nortier (2001), Quist (2012), og SUF-prosjektet, ved for eksempel ved Ganuza (2010). Jeg er litt kritisk til å innhente alle data på skoler, og særlig i skoletimer. Benýšková (2007) gir for eksempel uttrykk for at spørreundersøkelsene bar preg av at ungdommene så på det som en vanlig skoleoppgave. Dette kan prege svarene både ved at ungdommene er mindre engasjert og motivert til å svare, og ved at de forsøker å svare det de tror er rett.

Emanuelsson (2005) var læreren til informantene sine, altså kjente hun informantene fra før. Dette kan påvirke resultatene både negativt og positivt. Det kan føre til at informantene føler seg trygge og forteller åpent om språket sitt, men det at hun er deres svensklærer kan påvirke negativt ved at ungdommene vil svare det de tror er ”riktig”. Hun har fire ungdommer som er hennes hovedinformanter, noe jeg synes er relativt få. Men selv om hun kun har fire hovedinformanter, har 70 skolekamerater av hovedinformantene fylt ut et spørreskjema.

Å gjennomføre datainnsamlingen på skoler slik blant annet Eckert (1989), Lehtonen (2011) og Quist (2012) har gjennomført sine innsamlinger, mener jeg derimot fungerer bedre. Deres innsamling skiller seg fra de andre studiene ved at de hadde deltakende observasjon som en av metodene. De var tilstede over flere måneder, og ikke kun i klasserommet, men også i friminuttene, slik at de så elevene i andre situasjoner enn kun i undervisning. En slik

innsamling, eller som rekrutteringen i forbindelse med UPUS-prosjektet, hvor de blant annet var på fritidsklubber, og Kallmeyer og Keim (2003) som var på et ungdomssenter, synes jeg er mer hensiktsmessig enn innsamling kun i klasserom, da ungdommene ofte er med vennene sine på fritiden, mens de på skolen kan være med ungdom som de ikke er så mye med ellers, og som de derfor ikke deler like mange aktiviteter med.

Hva slags type informanter deltar i studiene?

De færreste av studiene baserer seg på kun ungdom som enten selv er utenlandsfødt eller har utenlandsfødte foreldre. Men ettersom Lehtonen (2011) baserer studien på førstegenerasjonsinnvandrere, er informantene hennes utenlandsfødte. Kallmeyer og Keim (2003) baserte studien på jenter med utenlandsfødte foreldre, men jentene selv var født i Tyskland. I disse to studiene synes forskerne å ha lagt vekt på at alle informantene skulle ha utenlandsfødt bakgrunn. Også Emanuelssons (2005) hovedinformanter er alle enten selv utenlandsfødt eller har utenlandsfødte foreldre med røtter i Midtøsten. Det hadde vært interessant om hun også hadde benyttet ungdommer med svenskfødte foreldre; særlig fordi hun omtaler crossing i rapporten. Det er blitt dokumentert crossing i andre svenske studier, noe Emanuelsson selv omtaler: "Det förekommer exempelvis att ungdomar med helt svensk baggrund talar svenska med "brytning" och/eller blandar in ord från invandrarspråket i sitt talspråk". Derfor synes jeg det er kritikkverdig at Emanuelsson selv ikke har svenskfødte ungdommer i sin undersøkelse. Ettersom Emanuelsson diskuterer om det forekommer crossing ved bruk av gatus, hadde det vært gunstig for Emanuelsson å ha hovedinformanter der ikke alle er fra Midtøsten-området. Svendsen (2008) påpeker at dersom også majoritetsungdom bruker en særegen variant av majoritetsspråket, er dette et viktig argument for at det faktisk finnes en varietet. Kanskje kunne Emanuelsson hatt et større grunnlag for å trekke konklusjon dersom hun hadde hovedinformanter fra andre enn akkurat den vennegjengen og med informanter fra andre kulturer, enn kun Midtøsten.

De resterende studiene, Appel og Schoonen (2005), Benýšková (2007), Fox, Khan og Torgersen (2011), Freywald et al. (2011), Hårstad (2010) Nortier (2001), Røynesdal (2007), UPUS-prosjektet (for eksempel Svendsen og Røyneland 2008, Aarsæther 2010, Nistov og Opsahl 2014), og Aasheim (1995) baserer seg på informanter med både majoritets- og utenlandsfødte foreldre.

Har studiene fokus på form eller funksjon?

Som nevnt innledningsvis, er en vanlig inndeling i studier på multietnolekt om de undersøker varietetens form eller funksjon (jf. 1.3). Det kan være vanskelig å dele studiene inn i om de har hatt fokus på form eller funksjon ettersom de fleste studiene er innom begge. Men jeg har forsøkt å dele inn etter hva jeg mener de har *mest* fokus på.

Studiene som kan sies å ha mest fokus på *form* er Aasheim (1995), Benýšková (2007), Fox, Khan og Torgersen (2011), og Freywald et al. (2011). Disse har gjerne fokus på om stilen kan omtales som en varietet eller ei, og hvilke lingvistiske trekk den eventuelt har. De som har mest fokus på *funksjon* er Røynesdal (2007) og Hårstad (2010). Men Røynesdal (2007) undersøkte også talemålsstilens *form*. De fleste studiene gjør som Røynesdal, og undersøker med bruk av begge tilnærmingene. Dette gjelder blant annet UPUS-prosjektet (se utdyping nedenfor), Emanuelsson (2005), Quist (2000 og 2012), Nortier (2001), Lehtonen (2011) og Kallmeyer og Keim (2003). Ved plasseringen av disse studiene kan man diskutere og plassere de ut ifra hva de har mest fokus på. Lehtonen og Quist, som blant annet er opptatt av stilistiske praksiser, kunne muligens heller ha blitt plassert i den andre kategorien. Quist har undersøkt språkbruken i København med ulike synsvinkler, og studien fra 2000 kunne blitt plassert under form, mens Quist 2006 har mer fokus på funksjon.

”Språk och språkbruk bland ungdomar i flerspråkiga storstadsmiljöer” ser også både på form og funksjon, hvor begge tilnærmingene blir belyst i ulike artikler. Dette gjelder også artiklene basert på UPUS-Oslo prosjektet. For eksempel kan Opsahl og Nistov (2010) sies å ha fokus på form, mens Aarsæther (2010) har fokus på funksjon. Slik er det også i SUF-prosjektet, hvor blant annet Bijvoet (2002) har fokus på funksjon, mens Bodén (2010) og Ganuza (2010) kan sies å ha en forntilnærming i sine artikler.

Om man har fokus på form eller funksjon er knyttet til hvilken tilnærming man har på fenomenet. Form kommer mest i fokus dersom man har ”dialektologens briller” og benytter varietetstilnærmingen, mens dersom man undersøker stilens funksjon har man praksis-tilnærmingen som utgangspunkt (jf. Quist 2008 og 1.3).

3 METODE

Metode er fremgangsmåten man benytter seg av i en undersøkelse (Akselberg og Mæhlum 2008:74). I dette kapitlet vil jeg, i tillegg til å redegjøre og diskutere *hva* jeg har gjort, også forklare *hvorfor*. Metodiske refleksjoner har vært nødvendig både før, under og etter datainnsamlingen. Valg av metode avhenger av flere faktorer, blant annet hvilket vitenskapsteoretisk ståsted man har, og hva man vil finne ut av, altså hvilke problemstillinger og forskningsspørsmål som danner utgangspunktet for undersøkelsen.

Dette kapitlet består av en presentasjon av den metodiske rammen for undersøkelsen, som er inspirert og basert på metodene benyttet i UPUS-Oslo-prosjektet. Jeg begynner med å redegjøre for valg av kvalitativ eller kvantitativ metode (3.1), deretter beskriver jeg de ulike arenaene jeg har besøkt i forbindelse med feltarbeidet (3.2). Etter dette gjør jeg greie for utvalget av informantene (3.3), og presenterer informantportrett (3.4). Deretter greier jeg ut om fremgangsmåten for datainnsamlingen (3.5), og databehandlingen og analytiske strategier (3.6). Jeg vil også se på metodiske utfordringer (3.7), og hvilke etiske retningslinjer jeg har fulgt og som har vært viktige i forbindelse med prosjektet (3.8).

Først vil jeg gi en kort presentasjon av undersøkelsens design. Som nevnt i kapittel 1, er prosjektets hovedmål å forsøke å identifisere en særegen talemålsstil i flerspråklige miljø i Bergen. For å finne ut av dette, undersøker jeg hvilke oppfatninger ungdommer i Bergen har om forekomsten av en særegen talemålsstil, hva som karakteriserer denne, og hvilke funksjoner den eventuelt har. I tillegg ser jeg på språkbruken til ungdommene, for å se om de veksler på språkbruken i to ulike samtalesituasjoner, og hvilke trekk som eventuelt kommer frem i denne vekslingen. Undersøkelsen er basert på 45 ungdommer som har svart på et spørreskjema, 12 av disse har deretter blitt intervjuet og 5 har vært med på vennesamtale.

3.1 Kvalitativ eller kvantitativ metode?

Ved valg av metode, er det viktig å tenke på hvilke fremgangsmåter som kan hjelpe til med å finne best mulig svar på forskningsspørsmålene. Metodevalg henger derfor sammen med forskningsemnet. Det første valget man tar, er ofte om man skal ha en kvalitativ eller kvantitativ tilnærming.

Den overordnede problemstillingen og forskningsspørsmålene mine gjør at jeg anser kvalitativ metodisk tilnærming som mest hensiktsmessig. Årsaken til dette er at en kvalitativ tilnærming gir meg dybdekunnskap om emnet. Det Akselberg og Mæhlum (2008:77) omtaler som målet med en kvalitativ undersøkelse understreker dette: "[M]ålet [er] først og fremst å oppnå en dypere innsikt og *forståelse* av sammenhengene mellom språk og de konkrete individene som bruker språket." Det er nettopp dette jeg ønsker å finne ut av: Benytter informantene en egen talemålsstil, og i så fall: Hva karakteriserer denne og hvilke funksjoner har den? Ifølge Mæhlum (1992:102) er et karakteristisk trekk ved kvalitativ forskning at analysen og tolkningen av data kan foregå parallelt med innsamlingsarbeidet, og at nye opplysninger som oppstår gjennom feltarbeidet, kan resultere i at nye problemstillinger aktualiseres. Dette viste seg aktuelt i min studie, da jeg gjennom feltarbeidet fikk inntrykk av at informantene hadde en oppfatning av at det finnes en særegen talemålsstil i flerspråklige miljø i Bergen. Dette resulterte i at nye forskningsspørsmål ble aktuelle, som for eksempel hvilke funksjoner som ligger til grunn for å benytte en slik stil. Et annet trekk som er viktig i kvalitativ forskning, og dermed også i min studie, og som også Mæhlum (ibid.:103) påpeker, er at informantenes egne opplevelser, følelser og oppfatninger er viktige, og at jeg som forsker skal prøve å tolke disse. For å forstå hvordan og hvorfor ungdommene benytter en viss talemålsstil, er det nødvendig å ha fokus på deres egne uttalelser og oppfatninger. Dette henger også sammen med at jeg har en emisk innfallsvinkel på prosjektet (jf. 1.4.2).

Selv om jeg synes det er mest hensiktsmessig å hovedsakelig ha en kvalitativ metodisk tilnærming, vil jeg i noen tilfeller også benytte meg av kvantitative analyser. Dette mener jeg at den overordnede problemstillingen min trenger. For å finne ut om det eksisterer en særegen talemålsstil i Bergen, spør jeg konkret om dette i spørreskjemaet, hvor jeg kan kvantifisere svarene ungdommene gir. Dette mener jeg må til for å få et større og mer fullstendig bilde av hvorvidt ungdommene har en særegen talemålsstil. Dermed opererer jeg med en såkalt metodetriangulering, hvor den kvantitative tilnærmingen har en supplerende funksjon. Metodetriangulering kan defineres som "the use of two or more methods of data collection in the study of some aspect of human behaviour" (Cohen, Manion og Morrison 2000:112).

3.2 Arenaene for feltarbeidet

I dette avsnittet vil jeg beskrive de ulike arenaene jeg har besøkt på feltarbeid.¹⁵

Bakken fritidsklubb

Bakken fritidsklubb ligger i et område hvor det bor mye flerspråklig ungdom. Her blir det utøvd flere ulike idretter, men særlig fotball. Både gutter og jenter møtes her. De har ulike aldre, men de fleste er fra femten til tjueen år. Hver fredagskveld kommer de hit for å drive med idrettsaktiviteter. Ungdommene har opprinnelse fra mange ulike land, men særlig land fra Midtøsten-området er representert. Ungdommene organiserer mye selv, for eksempel de ulike lagene, som er nye hver gang. Når de spiller kan man høre flere ulike språk bli snakket. Ungdommene som møtes her, kommer fra den bydelen hvor fritidsklubben ligger, og fra den tilhørende skolen (se nedenfor), men også fra andre deler av Bergen. Disse ungdommene representerer derfor ungdom fra mange ulike bydeler i Bergen.

Bakken ungdomsskole

Bakken fritidsklubb holder til i lokaler som ligger nær Bakken ungdomsskole. Her var jeg på besøk i en tiendeklasse med høy grad av flerspråklighet, der ti av seksten elever kom fra tospråklige hjem. Alle informantene som jeg oppgir å ha møtt på Bakken ungdomsskole, kommer fra denne tiendeklassen.

Hoppern fritidshall

Hoppern fritidshall er en idrettshall der ungdommer med mange ulike språkbakgrunner møtes. Jeg fikk inntrykk av at idretten her var mer organisert av ledere enn idretten på Bakken fritidsklubb. Hoppern fritidshall ligger i en annen bydel enn Bakken fritidsklubb – og ungdomsskole. En av informantene jeg møtte på Hoppern, omtalte bydelen som Bergens svar på Grønland i Oslo (dette omtales også i 4.3.7).

¹⁵ Navnene jeg benytter på arenaene er fiktive. Dette kommer av etiske hensyn. Ettersom Bergen er en liten by, ville man kunne ha funnet ut av hvem informantene mine er, dersom navnene på fritidsklubbene og skolene ble brukt.

Sentrum videregående skole

På Sentrum videregående skole møtte jeg en ungdomsgjeng i kantinen. De sa at kantinen var delt inn i faste bord, etter omgangskretser og etnisk bakgrunn. Ungdommene fortalte meg nemlig på feltsamtale at ”her er det internasjonale bordet. Der sitter polakkene. Der sitter...”. Det ”internasjonale bordet” er altså der de selv sitter hver dag, og som er arenaen jeg har besøkt. På bordet deres samlet den samme, store vennekretsen seg hver dag. Dette var ungdommer med ulik bakgrunn, både med hensyn til foreldrenes opprinnelsesland og hvilken bydel i Bergen de bor. Ungdommene sa at det blir snakket mange ulike språk i samtalen rundt bordet.

Bergen Sør videregående skole

På Bergen Sør videregående skole besøkte jeg en tredjeklasse. Klassen bærer preg av hovedsakelig å ha majoritetselever, altså ungdom med to norskfødte foreldre. Skolen ligger i et område av Bergen som er kjent for å snakke varieteten ”penbergensk”, og for å ha innbyggere med høy sosioøkonomisk status. Jeg besøkte denne klassen for å få et utenfraperspektiv.

3.3 Utvalg av informanter

Jeg vil nå gjøre greie for hvilke kriterier jeg satte for utvalget av informanter og hvordan de ble rekruttert.

3.3.1 Kriterier for utvalget av informanter

Jeg hadde to utvalgs-kriterier for informantene fra flerspråklige miljø. Det første er at informantene ikke skulle være innlærere av norsk. Dermed ble det i utgangspunktet satt et kriterium om at de måtte ha kommet til Norge innen fylte to år, som er det samme kriteriet som ble brukt i UPUS-Oslo (UiO 2012). Dette kriteriet har jeg beholdt som gjeldende for informanter som var med på vennesamtaler, men jeg har valgt å ta med noen informanter på intervju som ikke oppfyller kravet. Jeg har valgt å ha dem med som informanter uten å se på selve språkbruken deres, da jeg anser oppfatningene deres om forekomsten av en særegen

talemålsstil og karakteristikker av denne som relevante, selv om de kom til Norge etter fylte 2 år.¹⁶

Det andre utvalgskriteriet var alder. Aldersgruppen jeg valgte har både sammenheng med UPUS-Oslo-prosjektet og med hva som ifølge Kotsinas (1994) er vanlig innen forskning på ungdomskultur. Kotsinas arbeider med aldersgruppen 13-25, mens UPUS-Oslo hadde 13-23 som sin aldersgruppe. Jeg har valgt 15-23 år, fordi ungdommene ved fylte 15 år selv kan bestemme om de vil være med på undersøkelsen.¹⁷

For ungdom utenfor de flerspråklige miljøene lå kun alderskriteriet, 15-23 år, til grunn. Årsaken til at ankomstkriteriet ikke var viktig her, er at språkbruken deres ikke er like relevant. Her er jeg kun ute etter å vite om de oppfatter at det eksisterer en særegen form for norsk i flerspråklige miljø, og hvorfor de tror ungdom benytter seg av den. Dessuten består klassen hovedsakelig av majoritetsungdom.

3.3.2 Rekruttering av informanter

Etter å ha fastsatt utvalgskriteriene, var neste steg å finne og rekruttere informanter. Alle ungdommene jeg møtte i de ulike miljøene jeg besøkte, som viste interesse og lyst, fikk fylle ut spørreskjema. Utvelgingen av informanter til å være med på intervju er ulik i de forskjellige miljøene jeg møtte ungdommene. På Bakken fritidsklubb ble informantene plukket ut både ved hjelp av en leder som jobbet der og av meg, basert på egne observasjoner. Etersom jeg var mye på fritidsklubben, fikk jeg inntrykk av hvem som kunne passe som informanter etter å ha hørt ungdommene prate med hverandre, og etter å ha snakket med dem selv. På Hoppern fritidsklubb ble informantene plukket ut av en leder.

I klasserommet på Bakken ungdomsskole og i kantinen på Sentrum videregående skole var planen for utplukkingen av informanter til intervju og vennesamtaler (jf. 3.5.3 og 3.5.4), å velge dem ut ifra hva de svarte på spørreskjemaet. Svarene på spørreskjemaene gir innblikk i hvilke oppfatninger og tanker de har om forekomsten av en særegen talemålsstil, og disse

¹⁶ Hvem disse er kommer frem i informantportrettene i 3.4.

¹⁷ På hjemmesiden til NSD står det: "Avhengig av prosjektets art og omfang, er vanlig praksis 15 års aldersgrense for samtykke, og 16-18 år ved innsamling av sensitive personopplysninger." Jeg har ikke innhentet sensitive opplysninger, men i den grad sensitive opplysninger har dukket opp, har jeg fjernet de fra databasen. At ungdommene selv avgjør ved fylte 15 år, har NSD godkjent. (http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/vanlige_sporsmal.html)

svarene skulle hjelpe meg med å plukke ut informanter til neste fase av innsamlingen. Men det viste seg vanskeligere enn forventet å skaffe informanter her. Jeg er ikke den første som møter på problemer med å rekruttere informanter, både Hårstad og Aasheim viser også til dette problemet: Hårstad (2010:225) hadde problemer med å finne informanter til å demonstrere og eksemplifisere språkbruken i Trondheim, og Aasheim (1995:147) nevner at hun møtte flere ungdommer i Oslo som ikke ville være med på undersøkelsen, og at det er vanskelig å vite hvorfor de vegret seg. Hun nevner to mulige årsaker: Den ene at de ikke ville røpe det ”hemmelige språket” sitt, den andre at de ikke ville bruke fritiden sin på det. Hun anser den siste årsaken som mest troverdig, ettersom ungdommene hun fikk snakke med ikke hadde noen hemninger med å snakke om språkbruken sin. Når det gjelder ungdommene i kantinen på Sentrum videregående skole, anser jeg den andre årsaken Aasheim peker på som grunn til at ungdommene ikke ville være med. Dette var noe de måtte gjøre på fritiden, og mange var ikke interessert i det. At årsaken var at de ikke ville bruke fritiden sin på undersøkelsen, ble ekstra tydelig da ungdommer som ikke hadde noe imot å snakke om språkbruken sin ikke møtte opp, eller møtte opp, men dro igjen for å finne på noe annet. På Bakken ungdomsskole var ikke fritiden en problemstilling, ettersom det foregikk i skoletiden. Det var derfor lettere å få ungdommer til å delta her enn på Sentrum videregående skole.

I klasserommet på Bergen Sør videregående skole fylte alle ut spørreskjemaet. Læreren plukket ut de to elevene som ble med på intervju. Valget ble gjort både ut fra hva som passet med tanke på undervisningsopplegget hans, og ut ifra hvem han syntes passet basert på informasjonen han hadde fått.

Til slutt endte jeg opp med 45 ungdommer i alderen 15-21 år som svarte på spørreskjemaet, 12 var med på intervju, og 5 var med på vennesamtale. Ingen av informantene var bekjente av meg fra før. Informantene mine har fått fiktive navn, for at de skal være anonyme. Navnene jeg har valgt er vanlige i kulturen de kommer fra. Både antall informanter og måten de har blitt plukket ut på, gjør at de ikke utgjør et statistisk representativt utvalg. Dette henger sammen med at jeg har valgt en kvalitativ tilnærming, som har fokus på dybde fremfor generaliserbarhet. Det at ledere og en lærer, i tillegg til meg selv, har valgt ut informanter med tanke på hvem som passer og virker interessante, gir et strategisk informantutvalg. Dette gjør at informantene mine kan ses på som prototyper, heller enn tilfeldig utvalgte. ”Et slikt utvalg enkeltindivider vil [...] kunne avspeile karakteristiske trekk ved dette språksamfunnet, uten at det er et krav at disse individene skal være statistisk sett representative” (Akselberg og Mæhlum 2008:80).

Nedenfor er en tabell over informantene som har vært med på intervju, og som jeg anser som hovedinformantene i undersøkelsen.

Navn	Alder	Foreldrebakgrunn	Arena	Deltakelse
Ahmed	18	Utenlandsfødte	Sentrum VGS	Intervju og vennesamtale
Michael	18	Norskfødt mor og utenlandsfødt far	Sentrum VGS	Intervju og vennesamtale
Tugay	15	Utenlandsfødte	Bakken ungdomsskole	Intervju og vennesamtale
Daro	15	Utenlandsfødte	Bakken ungdomsskole	Intervju og vennesamtale
Didier	15	Utenlandsfødte	Bakken ungdomsskole	Intervju og vennesamtale
Stine	15	Norskfødt	Bakken fritidsklubb	Intervju
Ingrid	15	Norskfødt	Bakken fritidsklubb	Intervju
Halid	18	Utenlandsfødte	Bakken fritidsklubb	Intervju
Jakob	16	Norskfødt	Bakken fritidsklubb	Intervju
Mehdi	19	Utenlandsfødte	Hoppern idrettshall	Intervju
Aksel	18	Norskfødt	Bergen Sør VGS	Intervju
Robert	18	Norskfødt	Bergen Sør VGS	Intervju

Tabell 1 Oversikt over de tolv hovedinformantene.

Tabell 1 viser at alle hovedinformantene mine er i alderen 15-19 år. Den viser også at det er ungdom både med norskfødt- og utenlandsfødt foreldre, men av ungdommer fra flerspråklige miljø har jeg flest med utenlandsfødt foreldre. Tabellen viser også i hvilke miljø jeg møtte informantene, og hvem som har deltatt på intervju og vennesamtale.

3.4 Informantportrett

Jeg synes det er viktig for leseren å bli litt kjent med hvem ungdommene er og bakgrunnen deres. I dette delkapittelet vil jeg derfor beskrive hovedinformantene fra de flerspråklige miljøene (jf. tabell 1). Portrettene er både basert på hva de har svart i spørreskjemaet og hva de har fortalt i feltsamtalene og intervjuene. Informantportrettene gir et innblikk i hvor ungdommene kommer fra, interesser, sosioøkonomisk status og om de anser seg selv som brukere av en særegen talemålsstil. I løpet av analysen og diskusjonen vil jeg også bruke sitater fra de tre resterende informantene som også ble intervjuet, men som representerer et perspektiv

utenfor de flerspråklige miljøene.

3.4.1 Ahmed

Ahmed møtte jeg i kantinen på Sentrum videregående skole. Han har vært med på både intervju og vennesamtale. Ahmed er 18 år gammel, er født i Midtøsten-området, men kom til Norge da han var ett år gammel. Han bor med moren sin og fire søsken i Fyllingsdalen, da faren hans for tiden bor i Midtøsten. Moren har ikke utdanning. Hjemme snakker de en blanding av norsk og kurdisk. Han går i andre klasse på yrkesfaglig videregående, og han ønsker å bli bilmekaniker. På fritiden er Ahmeds vennekrets mye i Bergen sentrum. Han liker å kle seg fint, men forklarer at da han gikk på ungdomsskolen ”sagga” han med buksene.¹⁸ Da hadde de swag-stil og brukte store bukser. Musikkstilen han liker er rap og hip hop. Han anser seg selv som en bruker av en særegen talemålsstil.

3.4.2 Michael

Michael møtte jeg også i kantinen på Sentrum videregående skole. Han var med på intervju og vennesamtale sammen med Ahmed. Michael er 18 år, og er født i Norge. Han har norsk mor og far fra Midtøsten-området, men bor kun med moren. Han behersker dermed ikke farens språk, og bruker kun norsk hjemme. Moren hans har yrkesutdanning, men ikke høyere utdanning, og faren har ikke utdanning. Michael går i samme klasse som Ahmed, men kommer fra Loddefjord. Han sier at han tidligere har vært i et ”dopmiljø”, men at han ikke er det lenger. Michael vil utdanne seg til å bli industrimekaniker og jobbe innenfor sveising. Musikken han hører på er old school rap og hip hop. Han oppgir at han pleier å snakke norsk og et annet språk med venner, og at det andre språket er arabisk. Han anser seg selv som bruker av en særegen talemålsstil.

¹⁸ Å ”sagge” betyr å la buksa henge så lavt på hoftene at deler av undertøyet blir synlig. Selv om dette nå er tatt i bruk av blant annet skateboardere og snowboardere, var det opprinnelig gangster-rappernes varemerke (Hårstad 2010: 240). Min oppfatning er at ”sagging” fortsatt knyttes til ”gangster-rappere”, og ungdom som liker denne type musikk.

3.4.3 Tugay

Tugay møtte jeg på Bakken ungdomsskole, og han var med på intervju og vennesamtale. Han er en 15 år gammel gutt som er født i Midtøsten-området, men kom til Norge da han var to år gammel. Han mener at han behersker norsk best, men at kurdisk er morsmålet hans. Hjemme snakker de kurdisk. Verken mor eller far har utdanning. Tugay ønsker å bli elektriker. Han spiller mye fotball på fritiden, og sier han har en sporty stil. Musikkstilen han hører på er rap. Han anser seg selv som bruker av en særegen talemålsstil.

3.4.4 Daro

Daro møtte jeg også på Bakken ungdomsskole, og han var med på intervju og vennesamtale. Han er en 15 år gammel gutt som er født i Norge. Begge foreldrene hans kommer fra Øst-Afrika, men han bor kun med moren og lillesøsteren. Han oppgir at norsk både er språket han behersker best, og som han lærte seg først å snakke, men at swahili er morsmålet hans. Hjemme snakker de både norsk og swahili. Moren er utdannet innen helse, og han selv ønsker å jobbe innen oljebransjen. På fritiden spiller han fotball. Musikkstilene han foretrekker er R&B, hip hop, rap og house. Stilen sin beskriver han som urban, hip hop og classy. Han mener at det eksisterer en spesiell form for norsk i flerspråklige miljø, men på spørsmål om han benytter stilen selv svarer han: ”jeg snakker sånn jeg snakker”.

3.4.5 Didier

Didier møtte jeg også på Bakken ungdomsskole, og han var med på intervju og vennesamtale sammen med Tugay og Daro. Didier er en 15 år gammel gutt som er født i Vest-Afrika, men er oppvokst i Norge. Han bodde de første årene i en annen by i Norge og kom til Bergen det året han fylte fire. Moren er utdannet innen helse. Han vet ikke hva han vil utdanne seg til enda, men moren ønsker at han skal gå på høyskole eller universitet. Han rapporterer at norsk er språket han behersker best, mens engelsk er morsmålet hans. Hjemme snakker de både norsk og engelsk. På fritiden spiller han fotball, og han beskriver stilen sin som swag og classy. Musikkstilene han liker best er hip hop, rap, gangsta rap, house og elektro. Han anser seg selv som en bruker av en særegen talemålsstil.

3.4.6 Stine

Stine møtte jeg både på Bakken fritidsklubb og Bakken ungdomsskole, og hun var med på intervju. Stine er 15 år, og har to norskfødte foreldre. Faren er utdannet lærer; hun er usikker på hva slags utdanning moren har, men hun oppgir at moren ikke jobber. Stine er litt usikker på hvilken linje hun vil velge på videregående, men det står mellom helse og sosial og studiespesialiserende retning. Hun har en drøm om å jobbe med ungdom. Dette har hun allerede erfaring med, da hun er frivillig leder på Bakken fritidsklubb, der hun er hver fredag. Hun er en aktiv jente som spiller fotball. Stine anser seg selv som en bruker av en særegen talemålsstil. Hun er kjæreste med Jakob, en 16 år gammel gutt som spiller i buekorps. Han representerer et utenfraperspektiv i undersøkelsen. Jeg møtte han på Bakken fritidsklubb sammen med Stine, men han pleier ikke å være i dette flerspråklige miljøet.

3.4.7 Ingrid

Ingrid møtte jeg, i likhet med Stine, både på Bakken fritidsklubb og Bakken ungdomsskole, og hun var med på intervju. Ingrid er 15 år, og har to norskfødte foreldre. Begge foreldrene har høyskoleutdanning, og Ingrid selv ønsker å bli barnelege. Stilen sin beskriver hun som ”rolig”, og hun sier hun har mye energi og er glad i idrett. Ingrid liker de fleste musikkstiler, bortsett fra rock. Hun anser seg selv som bruker av en særegen talemålsstil.

3.4.8 Mehdi

Mehdi er en 19 år gammel gutt, som jeg møtte på Hoppern idrettshall. Han kjenner Ahmed, fordi han gikk på Sentrum videregående skole før, og fordi begge disse er ”byvankere” som tilbringer mye tid i sentrum. Han sier selv at han har vært mye ”på gata”. Mehdi er født i Midtøsten-området, og kom til Norge det året han fylte åtte.¹⁹ Han oppgir at han kan både persisk, norsk, engelsk, kurdisk og arabisk, men at det er persisk som er morsmålet hans. På spørsmål om hvilke morsmål vennene hans har, svarer han 17 ulike språk, noe som tyder på at han er i et miljø med mye flerspråklighet. Musikkstilen han liker er hip-hop. Mehdi anser seg selv som bruker av en særegen talemålsstil.

¹⁹ Dette er altså fravik fra ankomstkriteriet, om å ha kommet til Norge før fylte 2 år. Mehdi er derfor kun med på intervju, for å snakke om sine oppfatninger av språkbruk i flerspråklige miljø.

3.4.9 Halid

Halid møtte jeg på Bakken fritidsklubb. Han er 18 år gammel, og er født i Midtøsten-området. Halid kom til Norge da han var 10 år gammel, men han behersker norsk veldig godt.²⁰ Han kan både kurdisk, arabisk, tyrkisk, persisk, norsk og engelsk, men det er kurdisk som er morsmålet hans og som han sier han kan best. Han er veldig interessert i idrett, og særlig fotball, og er derfor på Bakken hver fredagskveld. Han hører på all slags musikk. Halid sier at han ikke bruker en særegen talemålsstil nå, men at han gjorde det før. Han og bestekompien har derimot en egen måte bare de to snakker sammen på og forstår, som de omtalte som en egen dialekt, og som de på feltsamtale kalte for ”ghetto-kurdisk”. De to guttene snakker ulike kurdiske dialekter, og jeg oppfattet språkbruken som at de bruker trekk fra begge disse dialektene i ”ghetto-kurdisken”. Halid er også opptatt av å få frem at han ikke pleier å være med ungdommer i sentrum.

3.5 Innsamling av data

Nedenfor vil jeg gjøre rede for hvordan jeg konkret har samlet inn data.

3.5.1 Feltarbeid

Feltarbeid er en viktig del av prosjektet mitt av flere årsaker. Det bidro til en kartlegging av det flerspråklige Bergen, altså å finne ut hvor i Bergen det fantes flerspråklige ungdomsmiljø. Det ga også et innblikk i hvordan ungdommene var, og kanskje aller viktigst, det ga meg et inntrykk av hva ungdommene tenkte om eksistensen av en særegen talemålsstil. Feltarbeidet foregikk over et halvt år, der jeg reiste rundt i ulike miljø i Bergen og pratet med ungdommer. Her kan man si at jeg, som Hårstad (2010:117) skriver, gikk inn som en deltakende part i forskningssituasjonen. Feltarbeidet kan dermed sies å bære preg av deltakende observasjon.

På Bakken fritidsklubb samlet ungdommene seg hver fredag, og jeg var på feltarbeid her på flere av disse fredagene. Dette gjorde at jeg ble et noe kjent ansikt der, og jeg snakket med ungdommene flere ganger. Sentrum videregående skole var jeg innom flere ganger over tre

²⁰ Fravik fra ankomstkriteriet. Halid er i likhet med Mehdi med på intervju for å snakke om oppfatningene sine.

ukers tid, og også her snakket jeg med mange ungdommer. Disse feltsamtalene har vært viktige for å få inntrykk av at det eksisterer en særegen måte å snakke norsk på i disse miljøene. I prosjektet har feltarbeidet særlig blitt brukt i beskrivelsene av arenaene og informantportrettene (jf. 3.2 og 3.4).

3.5.2 Spørreskjema

Som nevnt innledningsvis, ville jeg benytte meg av kvalitative metoder, men supplere med et par kvantitative analyser. Problemstillingen min, som omhandler hvorvidt det finnes en særegen talemålsstil i flerspråklige miljø i Bergen, gjorde at jeg anså det som relevant å gjennomføre en spørreundersøkelse. Dette gjorde at jeg fikk flere ungdommer til å svare, i tillegg til hovedinformantene mine, som også har vært med på intervju. Spørsmålet ”*Vil du si at ungdom i flerspråklige miljø i Bergen bruker en spesiell form for norsk?*” fra spørreskjemaet, kan kvantifiseres, og gir et større bilde av eksistensen av en særegen talemålsstil enn informasjonen jeg får gjennom intervju med få informanter.

Spørreskjemaene er basert på det som ble brukt i UPUS-Oslo.²¹ Ved å bruke samme spørreskjema, kan jeg lettere sammenligne resultatene. Jeg har gjort et par endringer, som blant annet å fjerne noen spørsmål fra seksjonen ”fritid: interesser og aktiviteter”. Jeg har også lagt til spørsmål jeg syntes var viktige å få med. Spørreskjemaet til ungdom i flerspråklige miljø er delt inn i syv ulike seksjoner. Disse er: informantenes bakgrunn, språkferdigheter og preferanser, språkopplæring, språkbruk og språkveksling, fritid: interesser og aktiviteter, foresattes bakgrunn, og utdanningsplaner/fremtidsplaner. Jeg satt alltid sammen med informantene da de fylte ut skjemaet, slik at vi kunne snakke om spørsmålene de var usikre på.

Informantene som ikke kommer fra et flerspråklig miljø fikk en kortere versjon av spørreskjemaet. Spørsmålene som er basert på ungdom fra tospråklige hjem, og om språkopplæring, ble fjernet. Hos ungdommene utenom de flerspråklige miljøene, lå fokuset på å få vite om de mente at det fantes en talemålsstil i flerspråklige miljø i Bergen, og hva de da eventuelt tenkte og mente om denne.

²¹ Dette ble gjort med tillatelse fra UPUS-forskerne. Se spørreskjemaene i vedlegg 5 og 6.

Dataene fra spørreskjemaene vil ikke bli brukt i en strukturert analyse i dette prosjektet. De har bidratt til å danne et helhetlig bilde av informantene, som jeg blant annet har brukt for å beskrive ungdommene i informantportrettene. Spørreskjemaene ble også brukt som utgangspunkt for intervjuene.

3.5.3 Det kvalitative intervjuet

De kvalitative intervjuene er primærdataene mine. Et kvalitativt forskningsintervju er karakterisert av at man stiller spørsmål ut ifra hva problemstillingen og forskningsspørsmålene er, for å få belyst disse. Ifølge Alver i Mæhlum (1992:141) blir det lagt vekt på beskrivelse og forståelse, mer enn forklaring. Man forsøker å se fenomenene innenfra, og forskeren er en aktør, og ikke kun en tilskuer. Dette er noe av det som utgjør en emisk innfallsvinkel, som jeg har valgt (jf. 1.4.2). Jeg vil nå redegjøre for hvordan intervjuene i prosjektet mitt ble gjennomført.

Informantene ble intervjuet én og én i et semistrukturert intervju, hvor det lå to intervjuguider til grunn for intervjuene. Disse er utarbeidet ut ifra guidene som ble benyttet i UPUS-Oslo (Opsahl 2009), hvor én er tilpasset ungdom med norskfødte foreldre, og én med utenlandsfødte foreldre.²² *Semistrukturerte intervju* innebærer at man har en intervjuguide, men denne trenger ikke følges slavisk. Dersom informantene kommer med interessante utsagn, spiller man videre på dette og stiller spørsmål som ikke finnes i guiden. Dermed får intervjuet et preg av å være en *samtale*, og ikke bare et intervju med spørsmål og svar, hvor intervjueren styrer alt. Det ble understreket at ungdommene skulle si det de tenkte og mente, og at det ikke fantes noe rett svar. Ved intervju om språk er det er likevel en fare at informantene svarer det de tror du vil høre, noe jeg diskuterer nærmere i 3.7.1.

Intervjuene foregikk på informantenes hjemmebane. Det vil si at intervjuene har foregått på ulike steder, alt etter hvor jeg har møtt informantene (jf. 3.2). Å holde intervjuene der ungdommene pleier å være, kan gjøre situasjonen mer uformell enn om de skulle møtt opp på et uvant sted. Ved å gjøre dette, unngår jeg til en viss grad det Anne Ryen (2002:135) kaller ”kontorstolintervju”. Det vil si ”at man trekker respondenten ut av hans eller hennes bakgrunnssituasjon eller den situasjonen der kunnskapen utviklet seg” (ibid.). Jeg mener at jeg

²² Se vedlegg 7.

kun unngår det til en viss grad, fordi intervjuene foregikk på egne rom i de ulike lokalene. Opptakene varte i 15-20 minutter, og det er, som sagt, 12 ungdommer som er blitt intervjuet.

Et metodisk valg som ble gjort angående intervjuene i de flerspråklige miljøene, er at en annen enn meg gjennomførte intervjuene. Intervjueren er en voksen forsker, som også var med på intervjuprosessen i UPUS-Oslo. Dette har to årsaker; den første er at det er et poeng at intervjueren er en forsker som kommer utenfra det flerspråklige miljøet, og den andre årsaken er at intervjueren skal bli oppfattet som en voksen, og må være eldre enn informantene. Jeg ønsket å skape to ulike situasjoner, for å se om ungdommene veksler på språkbruken sin. Det skulle være en kontrast mellom det å snakke med en voksen forsker, og å snakke alene med venner (se nærmere forklaring av vennesamtalen i 3.5.4). UPUS-forskerne gjennomførte dette med suksess, da de fikk til å danne to ulike samtalsituasjoner, som fikk utslag på måten ungdommene snakket på. Jeg oppfyller det første kriteriet, om å komme utenfra miljøet, men jeg var ikke like sikker på at jeg ville oppfylle det andre, nemlig at intervjueren skulle være eldre enn informantene. Enkelte av informantene er såpass gamle at det hadde vært fare for at jeg ikke ble oppfattet som en ”voksen forsker”. Opprinnelig tenkte jeg at alderen ikke kom til å være et problem, ettersom jeg kommer utenfra miljøet, men jeg valgte å ikke ta denne sjansen. Dette oppfattes i ettertid som en riktig avgjørelse, da jeg har fått inntrykk av at informantene snakket og oppførte seg annerledes når de var i samtale med meg, enn med intervjueren. Til meg var de mer åpne om hvilke ord de brukte, de var ikke redde for å si stygge ord og banne, noe de virket mer forsiktig med da de var i samtale med den ”voksne forskeren”. En innvending her kan være at det er opptakeren som gjør at informantene er mer forsiktige med hvordan de ordlegger seg. Men intervjueren var også med i samtaler med ungdommene uten opptaker, og jeg fikk det samme inntrykket da. Derfor virker det som at det har hatt en effekt at en som var eldre enn meg intervjuet, med tanke på at språkbruken til ungdommene er en viktig faktor i prosjektet mitt. Ettersom intervjueren har vært med på intervjuprosessen i UPUS-Oslo, har hun erfaring med hvordan hun bør snakke med informantene. Når det gjelder intervjuene av ungdom utenfor det flerspråklige miljøet, var jeg selv intervjuer. Årsaken til at jeg selv intervjuet disse, er at kun oppfatningene angående en særegen talemålsstil er i fokus, og ikke språket deres. Ettersom disse selv oppga at de ikke var brukere av en multietnolektisk talemålsstil, skulle jeg ikke ha dem i samtale med hverandre uten en forsker til stede (dette beskriver jeg i 3.5.4).

Målene med intervjuene er todelt. Det første målet er å klargjøre informasjon som kommer fram av spørreskjemaet. Fordelen med et intervju er at man kan stille oppfølgingsspørsmål og

gå mer i dybden enn man kan ved bare å benytte spørreskjema. Det andre målet er å skape en samtalesituasjon med en voksen, som skiller seg fra den andre opptakssituasjonen (jf. 3.5.4), siden jeg ønsker å studere språkbruken deres i to ulike samtalesituasjoner. Intervjuet får, som i UPUS-Oslo (Opsahl 2009:46) en dobbeltfunksjon; både dyp innsikt i ungdommenes tanker og meninger om språket sitt, altså metapragmatiske kommentarer, og det får dokumentert ungdommenes språklige produksjon i samtale med en voksen forsker. Dette henger også sammen med de ulike forskningsspørsmålene mine, som kan knyttes til denne doble funksjonen: Hvilke oppfatninger informantene har angående eksistensen til en særegen talemålsstil i Bergen og hvilke funksjoner den har, altså forskningsspørsmål 1 og 3, kan knyttes til den første funksjonen til intervjuet. Om informantene veksler på språkbruken sin ut ifra samtalesituasjon og hvilke trekk som da eventuelt oppstår, forskningsspørsmål 2 og 4, kan knyttes til den andre funksjonen til intervjuet.

3.5.4 Vennesamtale

Vennesamtaler vil si at ungdommene snakker sammen på et rom alene. En viktig faktor ved denne metoden er at det ikke er noen andre til stede i rommet. Samtalene foregikk også på informantenes hjemmebane, altså på de ulike arenaene jeg møtte dem (jf. 3.2). Jeg anser det som spesielt viktig at ungdommene følte seg hjemme der samtalen foregikk, både for at det er her ungdommene føler seg tryggest, og for at jeg mener at det er det nærmeste vi kommer en naturlig situasjon der de skal snakke ”vanlig”.²³ Et annet metodisk valg var at ungdommene som skulle være i samtale med hverandre skulle kjenne hverandre fra før, og gjerne omgås mye. Dette igjen for at situasjonen skal føles så normal som mulig, og for at de skal bruke sitt ”vanlige” språk, som de bruker med venner. Situasjonen føles også tryggere dersom du er sammen med noen du kjenner godt. Målet med vennesamtalene er særlig knyttet opp mot forskningsspørsmål 2 og 4: om informantene veksler på språkbruken sin ut ifra samtale-situasjon og om hva som karakteriserer talemålsstilen.

Jeg fikk kun gjennomført to vennesamtaler. Årsaken til dette var at flere informanter ikke dukket opp, og noen ville ikke bli filmet eller bli tatt opp på bånd. Den ene vennesamtalen ble gjennomført på Bakken ungdomsskole, med fire ungdommer. Kun tre av disse er med blant hovedinformantene (jf. tabell 1). Dette er Daro, Tugay og Didier. Årsaken til at den fjerde

²³ Å forske på naturlig tale er knyttet til flere problemstillinger, som jeg tar stilling til i delkapittel 3.6.2.

gutten ikke er inkludert som hovedinformant, er at han hadde vært relativt kort tid i Norge, og oppfyller derfor ikke det første utvalgsriteriet (jf. 3.3.1). Han ville gjerne være med på samtalen, og jeg tror ikke de andre hadde fullført dersom han ikke hadde fått lov til å være med. Den andre samtalen fant sted på Sentrum videregående skole med to ungdommer, og disse er Ahmed og Michael.

Samtalene ble både tatt opp på bånd og filmet. Filmingen var særlig viktig i samtalen mellom ungdommene på Bakken ungdomsskole, ettersom det her er fire ungdommer med i samtalen, og det letter transkripsjonsjobben med å finne ut av hvem som snakker. I tillegg kan det hjelpe til med å se på stemningen mellom informantene, og hvorvidt de føler seg trygge eller usikre i opptakssituasjonen, ut ifra kroppsspråket deres. Begge samtalene varer i omtrent 20 minutter. I samtalen på Sentrum videregående skole er det fjernet en del tale av etiske årsaker (jf. 3.8).

3.6 Behandling av data og analytisk strategi

Da alle opptakene var gjennomført, satt jeg igjen med 12 intervju på til sammen 3 timer og 6 minutter og 2 vennesamtaler på til sammen 48 minutter. Dermed hadde jeg totalt 3 timer og 54 minutter med opptak som skulle transkribes. For å transkribere ble dataprogrammet ELAN benyttet. Lydfilene ble transkribert til bokmål, med en viss talemåstilpasning.²⁴ Dette gjelder hovedsakelig ord informantene sier, men som ikke finnes i Bokmålsordboka²⁵, eller hvis uttalen skiller seg veldig fra rettskrivingen. Dette gjelder få tilfeller, og transkriberingen er lagt nær opp til bokmålsrettskrivingen, både for at det dermed er enklere å søke opp ord i analysearbeidet, og for å lette lesingen av sitatene i analysen. Da transkripsjonen var ferdig, ble filene korrekturlest. Dette fungerte som en kontrollinstans, da det ikke var samme person som transkriberte og korrekturleste. Ved korrekturlesingen kunne man også lytte til filene, for å dobbeltsjekke at de var transkribert riktig.

Transkriberingen er viktig for det analytiske arbeidet mitt, da jeg vil benytte sitater fra informantene, og analysere og diskutere disse i lys av det teoretiske rammeverket for studien. Jeg benytter meg av en typisk kvalitativ formidling av analyseresultatene, hvor poeng og

²⁴ Se vedlegg 2 for transkripsjonsveiledningen for prosjektet

²⁵ Bokmålsordboka: <http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=&bokmaal=+&ordbok=bokmaal>

raisonnement i analysen vil bli ”eksemplifisert, utdypet og forklart ved at relevante sitater fra datamaterialet velges ut og stilles sammen på en mest mulig hensiktsmessig måte” (Grønmo 2011:340). Ifølge Sigmund Grønmo (ibid.) kan en slik analytisk strategi være problematisk fordi utvelgingen av sitater kan være preget av forskerens personlige oppfatninger og sosio-kulturelle bakgrunn. Dette har jeg hatt i bakhodet ved utplukkingen, og jeg har forsøkt å tilstrebe en emisk tilnærming, der jeg forsøker å få fram ungdommenes oppfatninger.

3.7 Metodiske utfordringer

Jeg vil nå gjøre rede for både praktiske utfordringer jeg møtte på ved datainnsamlingen, i tillegg til å drøfte mer generelle utfordringer knyttet til metodene jeg har brukt i undersøkelsen.

Jeg vil først gjøre rede for utfordringer jeg møtte på tidlig i studien, og hvordan dette påvirker studien generelt, særlig med tanke på tidsaspektet for en masteroppgave, der jeg har et år til rådighet. Den første utfordringen jeg møtte på, var å få kontakt med ungdommer som ville delta i studien. Det viste seg vanskeligere, og tok mye lengre tid, enn antatt på forhånd, selv om jeg var forberedt på dette da Hårstad (2010) rapporterer at han møtte på liknende problemer i sin studie. Da jeg hadde fått flere ungdommer til å delta i studien, oppsto problemer med å få gjennomført intervjuene og vennesamtalene. Flere ganger ble intervju utsatt, og vennesamtaler avlyst, da ungdommene ikke møtte opp, fordi de, som nevnt i 3.3.2, heller ville bruke fritiden på noe annet.

Innsamlingen på Bakken fritidsklubb fikk ikke begynt som planlagt, da klubben stengte og tok tidlig sommerferie, uten at jeg hadde blitt informert om dette. Etersom datainnsamlingen tok lenger tid enn ventet, blir et metodisk problem mangel på tid, og hvordan dette påvirker studien. Selv om det påvirker en masteroppgave at datainnsamlingen tar lengre tid enn planlagt, synes jeg det har ført til mer positivt enn negativt. Det har ført til at jeg har fått vært en del ute i felten, og vært mer med ungdommene enn den opprinnelige planen var. Dette har gitt meg mer innsikt i miljøene, og jeg har blitt et litt kjent ansikt for ungdommene.

3.7.1 Intervjuene

Det er flere metodiske utfordringer ved bruk av intervju. I et intervju er det alltid en fare for

en mulig styring av informantene. Det at intervjuene var semistrukturerte, og at mye av intervjuene fungerte som en samtale, mener jeg minsker denne faren. Det kom hele tiden oppfølgingsspørsmål og oppmuntring til forklaring, slik at svarene kommer fra informantene, ettersom de begrunner og forklarer svarene sine. En annen måte det kan ha oppstått en mulig styring av informantene på, er gjennom at jeg valgte å være ærlig om at jeg var interessert i språket deres (jf. 3.8). Dette kan ha påvirket ungdommene til å overrapportere språkbruken sin. Men ut ifra hva som ble sagt i feltsamtalene, der jeg ofte snakket med flere samtidig, ga ungdommene uttrykk for det samme som de gjør i intervjuet. Og ettersom de var flere sammen i feltsamtalene, kunne reaksjonene deres brukes som en ”kontroll” for å sjekke om det de sa stemte. Dersom noen ville overrapportert i en feltsamtale med venner til stede, anser jeg det som rimelig å anta at vennene ville kommet med en reaksjon. Et annet moment, som også må tas høyde for, er at informantene kan ha prøvd å svare det de antok var det ”rette” svaret, selv om det ble gitt beskjed flere ganger om at det ikke fantes noe rett svar, og at jeg kun var interessert i å vite hva de selv tenkte og mente. Det at jeg baserer meg mye på hva ungdommene sier om språkbruken sin har, som nevnt i 1.4.2, ifølge Røstad (2005:25) blitt møtt med skepsis i ”mainstream” sosiolingvistisk forskning. Men som jeg diskuterer i 1.4.2, mener både Røstad og jeg at språkbrukernes ”subjektive” inntrykk kan gi sentrale bidrag til studier om språk. At ungdommenes uttalelser er viktige i undersøkelsen min, vil si at jeg baserer meg mye på rapportert språkbruk, som jeg diskuterer i 3.7.3.

3.7.2 Vennesamtalene

Det er også flere metodiske utfordringer knyttet til vennesamtalene. Disse samtalene viste seg å være vanskeligere å få gjennomført enn intervjuene. To ungdommer på Hoppern idrettshall signaliserte skepsis, og ville ikke gjennomføre samtalen. Ved en annen planlagt vennesamtale, møtte kun den ene informanten opp. Dermed ble det, som nevnt i 3.5.4, kun gjennomført to slike samtaler, hvor den ene består av to informanter og den andre av fire.

Når det gjelder vennesamtalene, kan det anses som en svakhet at de ble arrangert. Jeg valgte å benytte ungdommer som kjente hverandre fra før av, og gjennomførte samtalene på deres hjemmebane, for at det skulle bli så naturlig som mulig. Likevel er ungdommene plassert i et rom med opptaker og kamera, i visshet om at jeg er interessert i språket deres. Å ta opptak av prat for å forske på naturlig språk er et problem omtalt som *the observers paradox* (Labov 1972b:209). Paradokset innebærer å ta opptak med formålet å forske på ”naturlig” tale, mens

en observatør er i rommet, og dette kan medføre at informantene snakker mer formelt. Jeg har ingen ”observatør” i rommet i form av en person, men jeg har båndopptaker og videokamera. Selv om opptakeren og kameraet kan påvirke informantene mine, er ungdommer i samfunnet i dag, som også Opsahl (2009:47) bemerker, vant til å være foran et kamera. Ungdommene er vant til å eksponere seg gjennom smartmobiler, Facebook og flere andre sosiale medier. En fordel med å benytte opptaker er at jeg har kunnet lytte til opptakene mange ganger. At det ble benyttet video ved vennesamtalene, hjelper meg med å se hvem som snakker og om de føler seg vel. Det er tydelig i videoene at etter litt tid, føler de seg tryggere og har blitt vant til filmingen og opptakeren. Særlig i den ene videoen begynner de å snakke om et tema som gjør at stemningsnivået øker, og opptakeren og kameraet ser ut til å være glemt. Dette omtaler også Labov (1972b:209), da han foreslår å snakke om historier som vekker engasjement, som en metode for å redusere effekten av ”observatørens paradoks”. En annen metode Labov (ibid) foreslår, som også kan kobles til vennesamtalene, er at dersom informantene sitter i grupper, vil de bli mer opptatt av hverandre enn båndopptakeren.

Et annet problem knyttet til ”the observers paradox” er termen ”naturlig” eller ”ekte” språk, Labovs (1972b:208) ”vernacular”. Dersom man kaller en type språkbruk for ”naturlig” eller ”ekte”, innebærer det en forståelse om at det også finnes ”unaturlig” og ”uekte” språk. Akselberg og Mæhlum (2008:82) diskuterer problematikken rundt det å mene at individer behersker og har ulike registre, og tanken om en språkstil som er mer genuin enn andre. Jeg er enig med dem i at ettersom jeg har en forståelse av at man kan ha ulike språkstiler, altså intraindividuell variasjon, blir tanken om ”ekte” språk problematisk. Jeg mener ikke at noen av språkstilene er mer ”ekte” eller ”naturlige” for informantene mine, jeg forsøker å finne ut av om de har en særegen stil de kun benytter med noen. Ettersom jeg har denne oppfatningen, anser jeg ikke denne problematikken rundt ”naturlig” språk som særlig relevant for meg. At jeg ikke er opptatt av hva som er ”naturlig” språk, og at ungdommene er vant til å eksponere seg på sosiale medier, gjør at problematikken rundt opptak og observatørens paradoks muligens ikke er så stort likevel.

3.7.3 Rapportert språkbruk

Ifølge Akselberg (2002:117) kan det være et stort sprik mellom informantenes rapporterte språkbruk og den registrerte språkbruken. Dermed må man, som Akselberg skriver (ibid.), være forsiktig med å trekke for bastante konklusjoner om reell språkbruk basert på rapporterte

data. Men Akselberg (ibid.) sier også at rapporterte opplysninger er svært viktige når det handler om språkbrukerens egen normoppfatning. Det er nettopp dette som er av særlig interesse i intervjuene og spørreskjemaene, hvor ungdommene i min studie rapporterer. *Oppfatter* de at det eksisterer en særegen talemålsstil i flerspråklige miljø i Bergen? I så fall: Hva mener de at denne stilen innebærer? Ifølge Mæhlum (1992:146) er rapportering i intervju en ”framstilling av hvordan forholdene blir *opplevd* å være, men ikke nødvendigvis en etterprøvbart gjengivelse av hvordan det ”*egentlig*” er”. Ettersom jeg i tillegg har observert data, kan jeg sjekke om det ungdommene rapporterer faktisk stemmer. Dersom det ikke stemmer, er det også interessant å se hva ungdommene *ikke* rapporterer eller hva de eventuelt rapporterer, men som jeg ikke observerer. Røsstad (2005:42) diskuterer dette i lys av et fenomenologisk perspektiv:

Og det er dessutan problematisk å seie at folks påstandar om språk er feilaktige og resultat av manglande språkleg medvit. Påstandane *kan* vel objektivt sett vere det, men det er vel så interessant å spørje om korleis manglande samsvar med det observert (av språkvitaren) kan ha å gjere med at mennesket er eit sosialt vesen i eit sosialt rom.

Også Akselberg (2008:163) kommenterer bruken av både rapporterte og registrerte data: ”Rapporterte språkdata er verdfulle supplement til registrert språkbruk, og gjev nyttig innsikt i tilhøvet mellom opplevd språk og reell språkbruk.”

Når jeg benytter rapporterte data må jeg være oppmerksom på at det kan forekomme feilrapportering i form av under- og overrapportering. Men jeg mener også at det kvalitative intervjuets oppfølgingsspørsmål bidrar til en forminskning av denne metodiske utfordringen. En kilde til under- eller overrapportering kan være talemålsstilens prestisje. De som anser seg som brukere av en særegen talemålsstil synes ofte at stilen har høy prestisje, og dermed kan de overrapportere. At informanter overrapporterer lavstatusformer omtaler Peter Trudgill (1972:184) som *covert prestige*, skjult prestisje. Nina Berge Rudi (1999) har en interessant tolking om at man i større grad kan stole på rapportert språkbruk i Norge, enn for eksempel i England, ettersom det er større språklige bevissthet her i Norge. Denne språklige bevisstheten mener hun at vi har fått gjennom alle dialektene våre, og at britene i større grad enn oss har lært at standardspråket er det ”korrekte” språket. Men Rudi sier at det også forekommer feilrapportering i Norge. Det ble foretatt to metodiske grep, som også Ragnhild Haugen (2002:127) benyttet seg av for å imøtekomme problemet: Informantene ble fortalt at det ikke fantes rette eller gale svar, og det ble gjentatt flere ganger at de var anonyme, og at informasjonen ville bli behandlet konfidensielt og kun bli brukt til forskning. Jeg synes

informantene mine hadde relativt høyt metalingvistisk bevissthetsnivå. De var flinke til å reflektere over egen språkbruk og variasjon.

Informantenes rapportering vil uansett fortelle noe om deres oppfatning av eksistensen av en særegen talemålsstil i de flerspråklige miljøene, og hva de mener karakteriserer denne. Det er også her jeg må være ekstra bevisst på at ungdommene kan rapportere feil objektivt sett. Feilrapportering av talemålsstilens karakteristikker kan komme av overrapportering grunnet prestisje, hva de tror er "rett" eller hva de tror jeg ønsker å høre, og det kan komme av at de ikke har god nok metaspråklige bevissthet til å vite hva som karakteriserer stilen.

3.7.4 Datakvalitet: reliabilitet og validitet

God datakvalitet er avgjørende for å sikre seg at man trekker pålitelige og gyldige slutninger. Reliabilitet og validitet blir ofte ansett som de to grunnleggende kravene for god datakvalitet i forskning. Det er mye diskusjon angående disse termene og hva de innebærer, særlig knyttet til kvalitativ forskning. En årsak til dette, som kan knyttes til min undersøkelse, er blant annet at det aldri er lett å vurdere reliabiliteten og validiteten i et kvalitativt, sosiolingvistisk prosjekt, ettersom man forsker på mennesker. Jeg vil likevel forsøke å diskutere datakvaliteten i denne studien. De metodiske utfordringene jeg allerede har diskutert, påvirker undersøkelsens reliabilitet og validitet. Ettersom jeg nettopp har sett på utfordringene ved undersøkelsen, vil jeg nå ha mest fokus på hva som er med på å støtte oppunder prosjektets etterprøvbarehet og gyldighet.

Ifølge Barbara Johnstone (2000:61) er "a research procedure "reliable" if it produces the same results each time it is employed." Ettersom mine fremgangsmåter er basert på metodene benyttet i UPUS-Oslo prosjektet, kan min undersøkelses reliabilitet begrunnes i hvorvidt mine data kan sammenlignes og stemmer overens med funnene fra Oslo. Jeg synes undersøkelsesopplegget har fungert godt for å innhente informasjon, noe som virker inn på reliabiliteten ved at fremgangsmåtene var klart utformet og ble grundig gjennomført. Videre sier Johnstone at "The more time you spend in the research "site", [...] the more likely you are to have tried things repeatedly and in different ways" (ibid.:62), og det at jeg har vært en del ute i feltarbeid over lengre tid, kan også støtte prosjektet mitt.

Når det gjelder spørreskjemaene, må man stille seg spørsmålet om man kan stole på det informantene har svart. Har ungdommene fortalt sannheten? Har de tatt seg tid til å lese

spørsmålene ordentlig? Jeg satt alltid sammen med ungdommene når de fylte ut skjemaet, slik at de kunne stille spørsmål hvis de lurte på noe. De satt også sammen med vennene, noe som kan fungere som en ”sikkerhet” på at ungdommene var ærlige, men samtidig kan dette også være en svakhet ved at det å sitte med venner kan påvirke svarene. Men jeg fikk inntrykk av at det heller fungerte som en slags garanti for ærlighet, enn press. Spørsmålet om man kan stole på det informantene har svart, må også stilles angående intervjuene. Som nevnt i 3.7.1, er det en fare for styring av informantene og at de prøver å gi et ”riktig” svar. Informasjonen informantene ga ble kryssjekkert med andre svar jeg fikk, både gjennom feltsamtaler, spørreskjema og oppfølgingsspørsmål i intervjuene, og svarene som ble gitt synes å være troverdige.

Det at intervjuet bygger på spørreskjemaet, og at vi her får mer dybde og informasjon om ungdommenes oppfatninger, mener jeg gir undersøkelsen god *intern konsistens*, som inngår under prosjektet reliabilitet. Jeg mener de ulike dataelementene er rimelige sett i forhold til hverandre og i forhold til datamaterialet som helhet. Ifølge Grønmo (2011:230.) er god intern konsistens ”at de forskjellige delene av materialet passer godt sammen og passer godt inn i et helhetlig bilde av det som studeres”. Når problemstillingen og forskningsspørsmålene mine handler om å gi et helhetlig bilde av talemålsstilen i flerspråklige miljø i Bergen, anser jeg det som særlig viktig for prosjektet at de ulike metodene og materialene passer godt sammen. Det mener jeg at de gjør, ved at de blant annet utfyller og bygger på hverandre. *Ekstern konsistens*, som handler om forholdet mellom de innsamlete data og andre relevante opplysninger (ibid.), er vanskeligere å diskutere i min undersøkelse, da dette ikke er forsket på før i Bergen. Dette gjør at det ikke finnes annen tilgjengelig informasjon om språkbruk i flerspråklige miljø i denne byen, men her vil jeg nok en gang trekke inn samsvaret med lignende studier, som UPUS-Oslo.

Dersom noe er feiltranskribert, kan dette svekke reliabiliteten til undersøkelsen. Jeg har forsøkt å hindre feiltranskribering ved at det er to ulike personer som transkriberer og korrekturleser. I tillegg har en tredje person blitt spurt dersom korrekturleseren har vært usikker.

Når det gjelder prosjektets validitet, altså om dataene er relevante for problemstillingen, må man spørre om man har benyttet de rette metodene ved innsamlingen. Her anser jeg vennesamtalene som det kritiske ”validitetspunktet”. Kunne en annen samtalsituasjon resultert i mer relevante data? For eksempel kunne ungdommene ha hatt med seg opptakere

og tatt opp på fritiden når det selv passet dem. Men på grunn av rammene for en masteroppgave, anser jeg dette som vanskeligere å gjennomføre enn vennesamtalene (jf. 3.5.4). Dessuten benyttet de seg av samme metode i UPUS-Oslo, og dette gjør at mine vennesamtaler kan sammenlignes med deres.

De metodiske utfordringene jeg har gjort rede for og diskutert, har konsekvenser for analysen og konklusjonen blant annet ved at jeg kun fikk gjennomført 2 vennesamtaler og 12 intervju. Disse gir kunnskap om akkurat disse ungdommenes språkbruk, forestillinger og oppfatninger, men det kan være vanskelig å trekke konklusjoner fra disse ungdommene til andre i miljøet. Men i tillegg til vennesamtalene og intervjuene har jeg 45 spørreskjema, som også gir mye informasjon.

Oppsummert mener jeg at metodene jeg benytter meg av er holdbare til tross for de metodiske utfordringene. Andre undersøkelser har også benyttet de samme metodene med suksess. Mine fremgangsmåter bygger på metodene benyttet i Oslo-delen av UPUS-prosjektet (Nistov og Opsahl 2014, Opsahl 2009, Svendsen og Røyneland 2008 og Aarsæther 2010). Andre som har benyttet lignende metoder med fruktbare funn vedrørende multietnolekt i flerspråklige miljøer er Emanuelsson (2005), Quist (2012) og Røynesdal (2007). På bakgrunn av feltsamtaler, hvor jeg har snakket med ungdommene flere ganger, og oppfølgingsspørsmål i intervjuet, mener jeg at undersøkelsesopplegget og datainnsamlingen har gitt pålitelige og relevante data for problemstillingen og forskningsspørsmålene mine. I analysen prøver jeg å tydeliggjøre hva som er data fra intervjuene og vennesamtalene, og hva som er mine tolkninger av disse. Jeg håper grepene jeg har gjort, og redegjørelsen og diskusjonen av dem, viser at jeg forsøker å ha et bevisst forhold til fremgangsmåtene, med tanke på at de påvirker funnene mine. Sammenlagt håper jeg disse grepene og undersøkelsesmetodene har sikret en høy grad av reliabilitet og validitet i prosjektet.

3.8 Etiske retningslinjer

Når man jobber og forsker på, og med, mennesker, er det viktig å følge etiske retningslinjer. Særlig to retningslinjer har vært viktige for meg i løpet av dette prosjektet: nemlig informert samtykke og informantenes konfidensialitet.

Informantene mine fikk utlevert et informasjonsark²⁶ om prosjektet, som de leste gjennom før de skrev under på samtykkeerklæringen. For at informantene mine skulle være ordentlig informert om prosjektet, valgte jeg å være ærlig om hva jeg var på utkikk etter. De fikk vite at det var språket deres jeg var interessert i, og at det var ungdomsspråk som var fokuset i prosjektet. Det var viktig for meg å være ærlig med ungdommene, slik at de ikke følte seg lurte til å avsløre noe de egentlig ville holde hemmelig. Jeg oppdaget nemlig at noen ungdommer ville holde visse ord hemmelig, og da anså jeg det etiske viktigere enn å få interessante ord og funn. De fikk vite at det var frivillig å være med, og at de når som helst kunne avbryte. Muligheten til å avbryte gjaldt i alle faser av innsamlingen, altså ved utfyllingen av spørreskjemaet, hvor de kunne velge å ikke svare på alt, i intervjuet og under vennesamtalen.

Konfidensialitet er en viktig etisk retningslinje i dette prosjektet. Jeg opplevde at et par av informantene var usikre på om de ville være med, ettersom de var redde for at personlige opplysninger om dem skulle bli offentliggjort, selv om jeg understrekte at deres identitet ikke ville bli synliggjort. Likevel var det to ungdommer som ikke ville være med på noe opptak, mens kameraten deres godtok båndopptaker, men ikke video, og ble med på intervju.

Sensitive opplysninger i opptakene har blitt fjernet av etiske hensyn. I den ene vennesamtalen snakker informantene om tema som jeg anser som sensitiv informasjon om dem selv og andre, og derfor er deler av denne samtalen fjernet. Siden Bergen er en liten by, har jeg anonymisert informantportrettene mer enn man normalt gjør i forbindelse med forskning i større byer. Jeg har derfor gitt færre detaljer enn jeg har fått oppgitt, av etiske hensyn. Dette gjelder også arenaene der jeg møtte informantene, der jeg har gitt de ulike fritidsklubbene og skolene fiktive navn.

²⁶ Informasjonsarket og samtykkeerklæringen er godkjent av NSD, se kvittering fra NSD i vedlegg 3 og informasjonsarket i vedlegg 4.

4 ANALYSE OG DISKUSJON

Analysekapittelet er strukturert slik at jeg først, i delkapittel 4.1, ser på ungdommenes rapportering av eksistensen av en særegen form for norsk i flerspråklige miljø i Bergen. Dette bidrar til å besvare det første forskningsspørsmålet, nemlig: *Hvilke oppfatninger har informantene om forekomsten av en særegen talemålsstil i Bergen?* Også de resterende delene av analysen vil bli brukt til å besvare dette forskningsspørsmålet. I 4.2 diskuterer jeg særtrekk ved talemålsstilen – både slik den er karakterisert/beskrevet av ungdommene og det jeg har registrert ved observasjon. Dette gjør jeg ved å sammenligne språkbruken til informantene i de to samtalsituasjonene, intervju og vennesamtale. Ved å gjøre dette, forsøker jeg å besvare forskningsspørsmålet: *Forekommer det situasjonsbetinget veksling? Det vil si: Er det forskjell på språkbruken til informantene i de to samtalsituasjonene jeg har observert?* Trekkene som kun blir brukt i vennesamtalen anser jeg som særtrekk ved talemålsstilen, og jeg vil sammenligne disse trekkene med hva informantene selv rapporterer som karakteristisk ved språkbruken. Dette besvarer forskningsspørsmålet: *Hva karakteriserer denne talemålsstilen?* I 4.3 undersøker jeg hva informantene sier om hvorfor de benytter seg av en særegen form for norsk, og dette besvarer forskningsspørsmålet: *Hvilke funksjoner har talemålsstilen?* I 4.4 forsøker jeg å belyse hvordan bergensungdom *utenfor* flerspråklige miljø oppfatter forekomsten av en særegen talemålsstil i flerspråklige miljø, mens jeg i 4.5 redegjør for og drøfter hva informantene kaller den aktuelle talemålsstilen. Til slutt oppsummeres de viktigste momentene fra analysen i 4.6.

4.1 Informantenes rapportering av forekomsten av en særegen talemålsstil i flerspråklige miljø i Bergen

Først i analysen vil jeg presentere kvantitativt hva informantene svarte på spørsmålet ”*Vil du si at ungdom i flerspråklige miljø i Bergen bruker en spesiell form for norsk?*” i spørreskjemaet.

	Vil du si at ungdom i flerspråklige miljø i Bergen bruker en spesiell form for norsk?			Bruker du en slik språkform selv?		
	Ja	Nei	Vet ikke	Ja	Nei	Ikke svart
Flerspråklige miljø	22	0	1	19	3	1
Utenfraperspektivet	16	2	4	5	15	2

Tabell 2 Oversikt over antall som mener det eksisterer en særegen talemålsstil i flerspråklige miljø i Bergen og om de bruker en slik språkform selv

Som tabell 2 demonstrerer, svarte 22 av 23 ungdommer fra flerspråklige miljø (jf. 3.2), ja. Kun 1 oppgir at hun/han ikke vet, mens ingen svarer nei. Dette gir et tydelig signal om at de har en oppfatning om at det finnes en særegen måte å snakke norsk på i flerspråklige miljø i Bergen. På spørsmålet ”Bruker du en slik språkform selv?” svarer 19 ja, 3 sier nei, men 1 av dem sier at han har gjort det før (denne informanten er Halid), og 1 informant svarte ikke på spørsmålet. Størsteparten av informantene fra flerspråklige miljø anser seg dermed som brukere av en særegen talemålsstil.

Jeg har også undersøkt hvilke oppfatninger ungdommer *utenfor* flerspråklige miljø hadde om forekomsten av en særegen talemålsstil i flerspråklige miljø i Bergen. I tabell 2 ser vi at av 22 ungdommer som svarte på spørreskjemaet, svarte 16 at det eksisterer en særegen talemålsstil i flerspråklige miljø i Bergen, 4 svarte at de ikke vet eller er usikre, mens kun 2 svarte at det ikke finnes. Det er interessant at personen som svarer nei, skriver ”Ikke i Bergen, mer i Oslo” og at han skriver at han kaller det ”kebabnorsk”. Ettersom denne informanten skriver at det er *mer* i Oslo, kan det tenkes at han sammenligner det han mener eksisterer i Bergen med Oslo, og at det ikke finnes i samme størrelse, men at det kanskje finnes *noe* i Bergen. Disse tallene tilsier at også ungdommer *utenfor* flerspråklige miljø har forestillinger om at det finnes en særegen måte å snakke norsk på i flerspråklige miljø. Hva disse forestillingene innebærer, vil jeg gjøre greie for og diskutere senere i oppgaven (4.4).

Av informantene som representerer utenfraperspektivet, rapporterer 5 informanter at de bruker en særegen form for norsk, 1 av disse kom til Norge for kun 5 år siden. Det er interessant at tre av ungdommene rapporterer at de kun anvender en slik språkbruk når de tuller. Her kan man trekke paralleller til ”murks” i Nederland, en stereotypisk etterligning av aksenten til ikke-innfødte (Nortier 2001:63, jf. 2.4). 15 svarer at de ikke er brukere, mens 2

ikke svarte på spørsmålet. Dette viser at størsteparten av ungdommene fra utenfraperspektivet opplyser at de *ikke* er brukere.

At 22 av 23 informanter fra de flerspråklige miljøene og 16 av 22 av informantene fra miljø utenfor de flerspråklige svarer ja på spørsmål om det eksisterer en særegen form for norsk i Bergen, gir et tydelig signal om at det finnes noe her. Men dette er på ingen måte uproblematisk: Jeg kan ikke ta for gitt at informantene mine har den samme forestillingen. For noen kan det handle kun om ord, mens det for andre kan bety noe mer. Deres forestillinger og oppfatninger kan bety og innebære mye forskjellig, både mellom de to informantgruppene og innad i miljøene. Likevel er det med på å besvare det første forskningsspørsmålet: *Hvilke oppfatninger har informantene om forekomsten av en særegen talemålsstil i Bergen?*”, og til dels på den overordnende problemstillingen: *Er det mulig å identifisere en særegen talemålsstil blant ungdom i flerspråklige miljø i Bergen?* For disse svarene gir meg et signal om at informantene *oppfatter* at det er en egen talemålsstil i flerspråklige miljø i Bergen, men det besvarer ikke *hva* som ligger i disse oppfatningene. Dette vil jeg se nærmere på videre i analysen.

4.2 Karakteristikker av og særtrekk ved talemålsstilen

Som nevnt, ga svarene i avsnitt 4.1 meg et signal om at informantene oppfatter at det eksisterer en særegen talemålsstil i flerspråklige miljø i Bergen, men ikke *hva* som ligger i disse oppfatningene. Hva disse ulike oppfatningene og forestillingene innebærer, vil jeg forsøke å finne ut av ved å benytte rapporterte data fra intervjuene. Det er viktig å påpeke at hva som ligger i forestillingene til ungdommene, ikke nødvendigvis er det samme som det jeg som forsker har mulighet til å registrere ved observasjon. Det er likevel viktig å benytte seg av både rapporterte og observerte data, noe som kommer tydelig fram når vi sammenligner Appel og Schoonen (2005) og Opsahl og Nistov (2010) sine studier. I disse studiene rapporterte ungdommene at talemålsstilene kun handlet om ord. Men forskjellen på studiene er at Appel og Schoonen (2005) konkluderer med at talemålsstilen i Amsterdam kun er karakterisert av ord, mens Opsahl og Nistov (2010) observerte at talespråket dreier seg om mer enn ord, blant annet også syntaks. Selv om informantene i Opsahl og Nistovs studie rapporterte at den særegne måten å snakke norsk på i flerspråklige miljø handlet om ord, viste observert språkbruk i vennesamtalene at informantene blant annet hadde syntaktiske avvik i

form av brudd på V2-regelen. Ettersom Appel og Schoonen (2005) kun baserer seg på rapporterte data, kan det tenkes at andre trekk enn leksikalske også er relevante i Amsterdam, men at rapporterte data ikke klarer å fange opp dette. En årsak til at ungdommene ikke rapporterer at det handler om mer enn ord, kan være at de ikke har god nok metaspråklig bevissthet til å uttale seg om det. Det at de bruker ord fra for eksempel andre språk enn norsk, er det som er lettest å uttale seg om. For å finne ut av om dette også gjelder informanter i prosjektet mitt, benytter jeg også observasjon for å kunne registrere særtrekk ved talemålsstilen.

For å finne særtrekk ser jeg på språkbruken i vennesamtalene som kontrast til intervjuene. Det ligger her en antakelse til grunn om at talemålsstilen er en inngruppestil (jf. 4.3.1). Denne antakelsen er basert både på ungdommers uttalelser fra feltarbeidet, der de har sagt at talemålsstilen blir benyttet med venner, og på tidligere forskning, hvor inngruppe har vist seg som en viktig faktor. Jeg ser på begge vennesamtalene, altså både den mellom Daro, Didier og Tugay og den mellom Michael og Ahmed, under de samme avsnittene (jf. 3.4 og 3.5.4).

4.2.1 Situasjonsbetinget veksling

For å kunne fastslå at måten informantene snakker på i vennesamtalene er en egen talemålsstil, må jeg som nevnt se dem i kontrast til intervjuene. Dette er koblet opp mot forskningsspørsmål 4: *Forekommer det situasjonsbetinget veksling? Det vil si: Er det forskjell på språkbruken til informantene i de to samtalesituasjonene jeg har observert?* (jf. 1.1). Men det svarer også på forskningsspørsmål 2: *Hva karakteriserer denne talemålsstilen?*, ved at jeg finner særtrekk ved å se på hvilke lingvistiske trekk ungdommene kun bruker i vennesamtalene, og ikke i intervjuene.

4.2.1.1 Leksikalske trekk

Når jeg sammenligner språkbruken i de to samtalesituasjonene, skiller særlig ordbruken til ungdommene seg ut. De benytter seg av andre leksikon i vennesamtalene enn i intervjuet, og dette gjelder særlig ord fra andre språk og banning. Ungdommene i begge vennesamtalene benytter seg av flere engelske ord og uttrykk, i tillegg til et par kurdiske og arabiske ord.

Ahmed og Michael ytrer også hele setninger på kurdisk, mens det hos Daro, Didier og Tugay kun blir ytret enkelte ord på andre språk. I tillegg til å benytte seg av andre ord, blir språket også grovere. Tugay virker som en rolig gutt når jeg ser på oppførselen hans i intervjuet, men han oppfører seg annerledes i vennesamtalen. Der benytter han uttrykk som (1)²⁷ ”fuck den her skolen”, ”drit i den der kameraen der” og:

Tugay Hva skjedde med mobilen din, man, er den blitt knult?

Daro Shii.

Tugay Han har blitt voldtatt.

I disse utsagnene vil jeg si at Tugay gir uttrykk for å være en tøff gutt (jf. 4.3.6). Tugay ser ut til å ville fremstå på to ulike måter i de to samtalesituasjonene. I intervjuet vil han fremstå som en ”ordentlig gutt”, mens han har en tøffere holdning foran vennene. Disse to ulike fremstillingene han gir av seg selv, påvirker hvilke ord han bruker i de to ulike situasjonene. Også Michael og Ahmed banner i vennesamtalen, men ikke i intervjuet. Michael banner i en ytring i intervjuet, men det er bare når han skal gi et eksempel på hvordan de snakker. Det at han har et banneord med da, kan tyde på at de banner mye blant venner og at dette er en del av talemålsstilen. Et uttrykk som går igjen i begge vennesamtalene, og som i vi ser i sitat 1, er *shii*. I feltsamtale med Michael og Ahmed forklarte de at ordet betyr ”oj” (jf. vedlegg 1). Jeg tolker *shii* som en utvikling av det engelske ordet ”shit”. Det er interessant at alle ungdommene fra de to vennesamtalene uttaler *shii* på samme måte, med en veldig lang ”i”. Dette ser ut til å ha spredt seg til ulike miljø i Bergen. Et annet ord som også blir brukt av ungdommer fra ulike miljø, er ”mat/mæt”, som betyr ”kul” (jf. vedlegg 1).

4.2.1.2 Grammatiske trekk

De observerte dataene fra intervjuene og vennesamtalene viser ikke bare forskjeller på ordbruk, men også grammatiske forskjeller. Både Tugay og Daro har manglende inversjon i vennesamtalen, men ikke i intervjuene. Tugay bryter med V2-regelen åtte ganger, mens Daro kun gjør det ved ett tilfelle. Noen eksempler hvor Tugay har manglende inversjon er:

²⁷ Sitater fra intervju og vennesamtaler er kursivert i teksten dersom de er under 3 linjer, dette for å skille de fra andre sitater fra faglitteraturen og sitater fra feltarbeid, som jeg ikke har på opptak. Dersom sitatene er lengre enn 3 linjer, eller hvis de er kortere, men jeg vil særlig fremheve dem, er de plassert med innrykk i teksten. Sitater med innrykk er nummerert for å lettere henvise til dem i teksten.

- (2) Hvis han er trener *han tenker* "nei, jeg er trener, jeg bestemmer over de, jeg går ikke inn"
- (3) Men den *dere må* hente til Norge og selge den
- (4) Jeg sa i dag og i morgen *vi skal* ha trening

Daros ene ytring med dette trekket er:

- (5) Ja, vet, det er der-, men i dag *folk har* matlaging, så klokken fire?

Dermed ser det ut til at manglende inversjon er et særtrekk ved denne talemålsstilen, som de også har funnet i andre lignende studier, blant annet i Oslo (Nistov og Opsahl 2014), Sverige (Ganuza 2010), Danmark (Quist 2000) og Tyskland (Freywald et al. 2011 og 2015). Dette trekket kan dermed tolkes som et relativt vanlig trekk ved multietnolekt, ettersom det er funnet i flere land med V2-språk.

En faktor for V2-bruddene, kan være de lingvistiske kontekstene. I flere av eksemplene fra Tugay kommer bruddene etter en leddsetning i forfeltet. Ved tre av åtte tilfeller begynner leddsetningene med "hvis". At manglende inversjon kommer etter leddsetninger med "hvis", har de også funnet i norsk, svensk og tysk i urbane strøk i Oslo, Stockholm og Berlin (Freywald et al. 2015:85). De fant også manglende inversjon i ytringer som begynner med tidsadverbial, som "i dag" og "i morgen", som vi også ser eksempel på hos Tugay og Daro. En forklaring på at dette trekket går igjen i ulike multietnolekter, kan være at ungdommene tar det fra innlærerspråk. Multietnolekt handler i visse miljø om å representere minoritet (jf. 4.3.5). Å ha manglende inversjon er et typisk innlærertrekk, og ungdommene kan både bevisst og ubevisst ha begynt å benytte seg av dette i sin egen talemålsstil, selv om de ikke selv er innlærere.

En metodisk utfordring ved å si at dette er et trekk ved talemålsstilen i Bergen, er at jeg bare har data fra to vennesamtaler med til sammen fem informanter, der dette trekket blir brukt av to av informantene, Tugay og Daro, og Daro gjør det kun i en ytring. Men selv om jeg kun har kunnet registrere brudd på inversjonsregelen av disse to på opptak, observerte jeg det flere ganger hos andre i feltsamtaler. Da jeg snakket med Mehdi og vennene hans i Hoppern fritidshall, la jeg merke til flere tilfeller av brudd på V2-regelen. Mehdi sa "Hvis du gir han

2,50 *han skal* fylle tanken din og alt”.²⁸ En venn av han, som svarte på spørreskjemaet, men som ikke ville være med på opptak, og derfor ikke er med på intervju eller vennesamtale, sa: ”Her i Bergen *de sier* ikke sånne ting” og ”Til slutt *det kommer* til å gå galt”. Kompisen til Mehdi er født i Norge, og dermed anser jeg ikke disse bruddene for være innlærerfeil. Dette tyder på at brudd på V2 kan sies å være et særtrekk ved språkbruken til både Mehdi og vennene hans, og hos Tugay og hans vennegjeng.

I vennesamtalen mellom Ahmed og Michael, finner jeg ingen brudd på V2-regelen. Basert på denne vennesamtalen, ser det ikke ut til at disse benytter seg av dette trekket. Hva som ligger bak at de ikke bryter denne regelen, mens guttene i de andre miljøene gjør det, vet jeg ikke. Alder kan være en mulig årsak, da Michael og Ahmed er 18 år gamle, mens Tugay, Didier og Daro er 15. Noe som taler imot dette, er guttene fra feltsamtalene i Hoppern fritidshall, som er 18 og 19 år gamle.

En morfologisk feil som jeg ser ved én anledning i samtalen mellom Ahmed og Michael, er feilbøying av verb. Ahmed sier: ”*Jo, M2 skallet jo M1 i tryne, jeg lover deg, skulle M1 AKKURAT til å gi han et slag, så bommet M1 # for det at vi dradde vekk begge to liksom, så.*” Her ser vi at Ahmed har svak bøyning på et sterkt verb. Men ettersom dette kun forekommer én gang i opptak, er det vanskelig å slå fast at dette er et særtrekk ved deres talemålsstil. Derfor har jeg ingen grammatiske trekk som jeg kan registrere som særtrekk ved talemålsstilen i miljøet til Michael og Ahmed.

Også i ungdomsskoleklassen forekommer det feilbøying av verb. Tugay sier: ”*så kan du bruke ord som du har finnet på selv*”. Også dette forekommer kun denne ene gangen, og det er derfor problematisk å si at det er et særtrekk ved språkbruken deres.

Tugay har også genusforenkling ved ett tilfelle i både intervjuet og vennesamtalen. I sitat 1, i delkapittel 4.2.1.1, ser vi at Tugay sier ”den kameraen” i vennesamtalen. Han benytter maskulinum i stedet for nøytrum. Dette fant de også i Oslo: ”The majority of the cases in our data are, in alignment with the findings of these other multiethnolectal speech styles, instances where neuter nouns are being marked as if they were masculine nouns.” (Opsahl og Nistov 2010:61). Som Opsahl og Nistov nevner her, er genusforenkling også funnet i andre studier på multietnolekter, som i Sverige, Danmark og Nederland. Genusforenkling kan se ut til å være

²⁸ Jeg har valgt å ta med et eksempel fra Mehdi, selv om han kom til Norge året han fylte 8 (jf. 3.4.8). Årsaken til dette er at jeg ser i intervjuet at han ellers behersker V2-regelen, og anser det dermed som et funn, og et mulig trekk, at han her bryter med regelen.

et trekk ved talemålsstilen i ungdomsklassegjengen. Men Tugay benytter også maskulinum når han snakker om kamera i intervjuet: ”*Vi lagde jo # med den kameraet*”. Tugay benytter her maskulint determinativ, men bøyer substantivet som nøytrum. Kan genusforenklingen i talemålsstilen ha blitt et trekk han bruker også i tale med andre som ikke er brukere av stilen? Dette er det vanskelig å svare på. En tolkning er at genusforenklingen går over til å være en del av Tugays måte å snakke på mer ”generelt”. Opsahl og Nistov (ibid.) sier at UPUS-dataene viser en sammenheng mellom ungdom som bryter med V2-regelen og de som har genusforenkling. Dette er også tilfellet med Tugays språkbruk, hvor han er både den som har flest brudd på V2, og også er den eneste informanten som benytter maskulinum i stedet for nøytrum.

4.2.1.3 Prosodiske trekk

I vennesamtalen mellom Daro, Tugay og Didier observerer jeg at prosodien høres annerledes ut enn i intervjuene. Prosodien blir mer stakkato, noe som gjør at uttalen får preg av å ha en utenlandsk aksent.²⁹ Særtrekk ved prosodi har de også funnet i flere andre byer, blant annet i Stockholm (Bodén 2010), København (Quist 2000, Hansen og Pharao 2010) og Oslo (Svendsen og Røyneland 2008). Som nevnt ovenfor, blir oppførselen til ungdommene endret i de to ulike samtalesituasjonene. Denne forskjellen kommer tydeligst fram i vennesamtalen mellom ungdomsskolegjengen. At de oppfører seg tøffere og har et grovere språk, kan være med å påvirke at tonen deres også blir tøffere, og at det blir lagt mer trykk på visse ord. Jeg observerte ingen endring i prosodien fra intervjuene til vennesamtalen hos Ahmed og Michael.

4.2.1.4 Oppsummering av observerte data

Oppsummert observerer jeg at ungdommene veksler mellom de to ulike samtalesituasjonene. Jeg finner språktrekk som tyder på at ungdommene veksler på leksikalsk, grammatisk og prosodisk nivå. I vennesamtalene benytter de ord fra andre språk, som engelsk, kurdisk og arabisk, de banner mer og har et ”tøffere” språk. Jeg registrerer at Tugay bryter med V2-

²⁹ På SONE-konferansen 2015 kommenterte Agnete Nesse at prosodien minnet om arbeidsklassebergensk. Dette er ikke noe jeg har hatt rom for å analysere nærmere.

regelen ved 8 tilfeller og Daro ved 1 tilfelle i vennesamtalen, mens de ikke gjør dette i intervjuet. Prosodisk får ungdomsskolegjengen en mer stakkato og hardere intonasjon, i tillegg til en tøffere holdning i vennesamtalen. Innenfor rammene for oppgaven har jeg ikke kunnet analysere prosodien (jf. Svendsen og Røyneland 2008, som heller ikke har analysert prosodien i detalj).

Lignende særtrekk har jeg sett at de også finner i andre lignende studier. Blant annet oppsummerer Bijvoet (2002:56) de mest fremtredende trekkene i multietnisk ungdomsspråk i Sverige slik:

De mest framträdande egenskaperna hos dessa varieteter är inslag av ord och uttryck från flera av de nya minoritetsspråken samt ett markerat uttal. Därutöver kan det vara så att det delar vissa språkliga drag med inlärarespråk. Varieteterna används främst i informella samtal mellan jämnåriga kamrater.

Her ser vi at Bijvoet nevner trekk på de samme nivåene som jeg også har observert. Ord og uttrykk fra andre språk enn norsk, en markert uttale, som kan tolkes som vekslingen de gjør på det prosodiske nivået, og at visse trekk kan sammenlignes med trekk fra innlærerspråk, som manglende inversjon hos Daro og Tugay. Hun bekrefter også at språkbruken benyttes i uformelle settinger med venner, som jeg i dette delkapittelet har undersøkt og kan slå fast at også mine informanter gjør.

4.2.2 Er det samsvar mellom informantenes karakteristikk og de observerte særtrekkene?

Den situasjonsbetingede vekslingen bekrefter at talemålsstilen er en inngruppestil. Jeg vil nå undersøke hva som ifølge ungdommene karakteriserer stilen, og se hvordan dette samsvarer med det jeg har observert i 4.2.1. Jeg vil først kort sammenligne ungdommenes karakteristikk av talemålsstilen og særtrekkene jeg har observert, før jeg senere diskuterer de rapporterte dataene opp mot de observerte mer i detalj. Dette delkapittelet er, i tillegg til 4.2.1, med på å besvare forskningsspørsmål to: *Hva karakteriserer denne talemålsstilen?*

Ungdommene rapporterer først og fremst at talemålsstilen handler om ord, og som vist i 4.2.1.1 skilte ordbruken i vennesamtalene seg fra den i intervjuene. At de bruker andre ord, og kanskje særlig ord fra andre språk, er både noe informantene rapporterer, og som jeg registrerer. Når det gjelder andre trekk enn kun leksikalske, er det kun én informant som

kommer med et utsagn om at det kan handle om noe mer enn ord, og som kan tolkes som at det skjer noe med grammatikken, og dette er Tugay (utsagnet hans kommer jeg tilbake til i 4.2.2.2). Flere nevner at det skjer noe med stemmene deres, som jeg tolker som den prosodiske vekslingen jeg har observert. Jeg vil nå diskutere det ungdommene rapporterer opp mot hva jeg observert og diskuterte i 4.2.1. Videre vil jeg også diskutere hvilke språklige praksiser som gjør seg gjeldende.

4.2.2.1 Leksikalske trekk

Mange av hovedinformantene mine sier at talemålsstilen handler om ord og slang. Nedenfor er et utdrag fra intervjuet med Ingrid, som kan belyse spørsmålet om hva som karakteriserer talemålsstilen, der *ord* blir trukket frem:

(6) Ingrid Ja, det er vel # blanding av flere språk som vi # lager til et # eget språk. Altså alle i klassen forstår jo det nå, det var jo ingen som skjønte noe av det før, men nå har jo alle begynt å ta opp ting og bruke det.

Intervjuer Å, ja # å, ja # nettopp. Kan du nevne # har du noe eksempel? Bruker du det, òg, eller?

Ingrid <nøler> Je= hvis jeg snakker med de, så kan jeg bruke det # så # i steden for hvis de skal si lover, så sier de wolla # for det er likesom deres for ...

Intervjuer Men # men har du inntrykk av at eller forresten har du noen eksempler bortsett fra wolla? Har du # er det noe du har lagt merke til eller som du har # tenkt over?

Ingrid M= # altså de # det er ikke noe sånn # en setning på utenlandsk, det er liksom for eksempel de tar flere ord fra språk og så blir det # så det kan være for eksempel en helt norsk setning bare at de for eksempel har tatt inn ett eller to utenlandske.

Intervjuer Men hvilke språk var det du sa at det var sn= at det dreide seg om?

Ingrid <nøler> det er jo mest afrikansk-engelsk og sånn arabisk og norsk, så det er de ...

Intervjuer Men det # de som bruker arabiske ord, er det òg ungdom som ikke egentlig kan så mye arabisk?

Ingrid Ja <ler>.

Intervjuer De me= de de med to eller de med no= # som ikke har lært andre språk hjemme, da, som som har to norskfødte foreldre # bruker de det òg?

Ingrid Ja, # merker jo at jeg òg bruker det.

I Ingrids beskrivelse av talemålsstilen de benytter i klassen, ser vi at fokuset ligger på at de bruker utenlandske ord, særlig afrikansk-engelsk og arabisk, i norsken. At hun bekrefter at ungdom, inkludert henne selv, som ikke snakker disse språkene hjemme, også bruker ord fra engelsk og arabisk med venner, kan tolkes som at dette er en del av talemålsstilen. Afrikansk-engelsken, som blir nevnt av alle hovedinformantene fra Bakken ungdomsskole, observerer jeg i vennesamtalen mellom Daro, Didier og Tugay, som går i den samme klassen:

- (7) This is how we {uforståelig} # come from the back side. Hi, you! You, the come from the sky. Ey, you and I, you and I, would have seen the cry # jump on one and one side.

Det ser ut til å være en rap som Didier her gjengir. At det er Didier som sier dette, er relevant. Han er, som nevnt i informantportrettet i 3.4.5, født i Vest-Afrika og oppgir at engelsk er morsmålet hans. Det er tonefallet som gjør at denne engelsken blir kalt ”afrikansk”. De andre ler mens han sier dette på engelsk, og det kan derfor tolkes som at han gjør det for å tulle. Likevel mener jeg det gir et inntrykk av hvordan de uttaler denne afrikansk-engelsken, som alle hovedinformantene fra dette miljøet beskriver som en del av deres særegne talemålsstil. Det at alle hovedinformantene fra ungdomsskoleklassen nevner afrikansk-engelsk, tyder på at dette er noe de kobler til denne klassen og vennegjenger der. Det kan sies å være noe de har dannet i et praksisfellesskap (jf. 2.1). Ved å ha felles aktiviteter, i dette tilfellet blant annet ved å være i samme klasse, har de utviklet en felles talemålsstil. Kodeveksling ser ut til å utgjøre en del av denne talemålsstilen (jf. 2.2.2). Det er ikke bare Didier som benytter seg av denne engelsken, selv om det er han som introduserer den først i vennesamtalen. De andre begynner også å snakke litt på denne måten. Tugay sier blant annet ”*all the fans*” med en afrikansk-engelsk uttale. At han tar i bruk Didiers afrikansk-engelsk, kan tolkes som stilisering, fordi det ser ut til at Tugay her gjør seg til mens han ler (jf. 2.2.3).

Også Quist (2012:294) fant i sin studie at informantene tok i bruk ord og fraser på engelsk og andre språk. Hun anser visse ord for å være danske, selv om de vanligvis ikke betegnes som danske ord. Et eksempel hun nevner er ordet ”fuck”. Hun lar dette telle som et dansk ord, ettersom det ofte brukes med dansk morfologi. ”Fuck” dukker opp én gang i mine data, når Michael sier i vennesamtale med Ahmed: ”*Jeg skjønner faen ikke hva som er galt med han, han er fucked i hodet.*” Michael har engelsk bøyning av ordet. Også andre engelske fraser blir brukt:

(8) Ahmed Han bare hell no. <latter>

Michael <latter> Oh my god.

Frasen ”oh my god” vil jeg si er relativt vanlig å bruke blant ungdom, men å si ”hell no”, ”fucked” med engelsk bøyning, og ”sick”, som Ahmed sier i dette sitatet: ”*Han eksploderer han var fly forbanna, det var helt sick.*”, kan anses som kodeveksling. Men det er, som også Quist (ibid.) bemerker, diffuse grenser mellom hva som tolkes som kodeveksling og hva som kan tolkes som ”vanlig ungdomsspråk” eller slang.

I vennesamtalen mellom Ahmed og Michael blir det i tillegg til engelsk, snakket kurdisk. Det som er særlig interessant her, er at Michael kun bor med sin norskfødte mor, og rapporterer i spørreskjemaet at han kun behersker norsk og engelsk. Men på spørsmål om hvilke språk han bruker med venner, oppgir han at de snakker norsk og arabisk sammen (jf. 3.4.2). I samtalen med Ahmed, derimot, ser det ut til at Michael også forstår kurdisk. Ahmed sier nemlig en setning på kurdisk, og Michael svarer ”siwolla”, som guttene forklarte i en feltsamtale at betyr ”sverger du?”. I denne settingen ser det derimot ut til at ”siwolla” betyr at Michael er enig eller gir et bekreftende svar på det Ahmed sier. Denne funksjonen har også ”wolla” i Oslo (Svendsen og Røynealand 2008:71; jf. 2.2.1).

Også Michael sier fraser på andre språk enn norsk og engelsk. Forekommer det da crossing? (jf. 2.2.3). Ettersom Michael tar i bruk en annens språk, vil det ved første øyekast virke som om det forekommer crossing. Men overskrider han en grense når han gjør det? Selv om Michael tar i bruk ord fra andre språk, som han ikke fullt behersker, er det likevel ikke nødvendig snakk om crossing. Det kommer ingen reaksjoner fra Ahmed som tilsier at Michael her overskrider en språklig eller etnisk grense ved å ta i bruk hans språk. Michael oppgir selv i intervjuet at han anser seg selv som en utlending³⁰, og det at faren hans er fra Midtøsten-området, er med på å gi han innpass som utlending. Dermed mener jeg at selv om Michael benytter fraser fra andre språk enn dem han behersker, er han en del av miljøet og praksisfellesskapet som benytter disse språkene, og dermed forekommer det ikke crossing i hans tilfelle. Det innebærer heller at det å kodeveksle og benytte fraser fra andre språk er en del av deres talemålsstil. At talemålsstilen handler om å bruke ord fra andre språk, er noe Ahmed og Michael også bekrefter og selv karakteriserer stilen med.

³⁰ Jeg benytter Michaels egne ord og begreper, som i dette tilfellet er ”utlending”.

Jeg synes det er interessant at Ingrid beskriver talemålsstilen som en blanding av flere språk som de lager til *et eget språk* (sitat 2). Her gir hun uttrykk for at dette er noe *eget* som de har laget, noe som igjen tyder på at dette er noe eget som har oppstått, og som er knyttet til praksisfellesskapet. Hun sier i tillegg at også ungdom med to norskfødte foreldre benytter stilen, blant annet henne selv. Stine går i den samme klassen som Ingrid, Daro, Didier og Tugay. Hun beskriver også talemålsstilen som norsk med ord fra andre språk: ”*Altså, samtalen er jo i # i hoved= på hovedsakelig norsk, sant. Men tingen er at vi bare hiver inn diverse ord hele tiden uten at vi egentlig tenker over det, så.*” Hun nevner også hvilke ord og uttrykk som de ofte sier på særlig arabisk eller tyrkisk:

- (9) Det er alt mulig holdt jeg på å si. Så ordene er jo alt ifra ”hei” til ”ha det” sånn ”jeg lover deg” og ”hvordan går det?” og [...] ”Min kjære” og litt sånn # sånn bestevenn-navn på en måte og litt sånn # ja, kallenavn kan du si.

Stine gir uttrykk for at det er små fraser når man møter hverandre og kallenavn som blir sagt på andre språk enn norsk. Kan man anse Ingrid og Stines språkbruk som crossing? At faren til Michael er fra Midtøsten er med på å gi han innpass som utlending, og dermed en del av miljøet, noe som er en av faktorene til at jeg ikke tolker hans språkbruk som crossing (jf. ovenfor). Denne innpassen har ikke Stine og Ingrid på samme måte, da begge har norskfødte foreldre. Dersom vi ser på hva menneskene rundt Stine og Ingrid sier om dem, kan det virke som om de overskrider grenser. I feltarbeidet beskriver læreren til Ingrid henne slik: ”Hun snakker flytende bergensk. Du hører ingen avvik hos henne. Hun snakker bergensk som sin mor og far”. Jakob³¹, kjæresten til Stine, sier i intervjuet: ”*Det blir litt sånn rart når folk som er hundre prosent norsk plutselig switcher over.*” Her ser vi at deres språkbruk skaper reaksjoner som tilsier at denne måten å snakke på ikke ”tilhører” dem. Ifølge læreren og Jakob kan begge jentenes språkbruk tolkes som krysning av både etniske og språklige grenser. Men et poeng her er at det nettopp er *deres*, læreren og Jakobs, syn og utsagn. For læreren og Jakob, som ser på språkbruken utenfra, kan det se ut som om jentene overskrider grenser, men dersom vi ser på Ingrids utsagn: ”som *vi* lager til et eget språk”, ser vi at hun setter seg selv inn i dette praksisfellesskapet. Det må bemerkes at Ingrid veksler mellom å si ”vi” og ”de” i intervjuet (se sitat 6). Altså veksler hun mellom å uttrykke seg som en bruker av stilen, til at det andre ganger ser ut til å gjelde andre i klassen. Også Stine snakker om språkbruken som at den tilhører henne, fordi hun er vokst opp med den. Fra Stine og Ingrids perspektiv vil jeg tolke det som at det heller ikke her er snakk om crossing, og begrunner det med at de plasserer

³¹ Jakob møter vi igjen i avsnitt 4.5.

seg i praksisfellesskapet som benytter denne språkbruken, men fra *utenfraperspektivet* blir det ansett som nettopp å krysse grenser.

4.2.2.2 Grammatiske trekk

Mine observasjoner (jf. 4.2.1.1) viste at en del av talemålsstilens særtrekk ligger på det leksikalske nivået, med bruk av slang, ord fra andre språk, og et tøffere språk med en del banning. I forrige delkapittel, 4.2.2.1, så vi at dette også er noe informantene karakteriserer stilen med selv. Men observasjonene mine viste også særtrekk på et grammatisk nivå, med brudd på V2-regelen. Jeg vil nå se om dette er noe ungdommene også selv nevner når de skal karakterisere talemålsstilen.

Tugay gir uttrykk for at det ikke *bare* handler om å benytte ord fra andre språk, men også hvordan de “uttaler” norsken:

- (10) Tugay Så derfor blir det noen ganger morsomt, og # bare blande inn kebabnorsk, si ordene litt feil, skjønner du?

Intervjuer Mm. Mhm. Mhm, mhm.

Tugay Kan si det r= uttale det riktig, men sier det litt feil sånn at det blir morsomt.

Tugay rapporterer at de blander inn kebabnorsk, som for han betyr å si ordene litt feil. I Freywald et al. (2011) sin forskning på Kiezdeutsch i Tyskland, viste funnene at ”grammatiske feil” var en del av denne språkstilen. Altså at brukerne benyttet grammatiske avvik som en del av stilen, og at disse ikke kom av manglende språkkunnskaper. Dette fant de ut ved at informantene klarte å skille setninger med grammatiske avvik og setninger med ”grammatiske feil” som var en del av Kiezdeutsch (ibid:66), altså feil som brukerne av Kiezdeutsch behersker til vanlig, men som er særtrekk ved stilen. I sitatet uttrykker Tugay at brukerne sier ordene litt feil, men at dette, som hos brukerne av Kiezdeutsch, ikke kommer av manglende språkkunnskaper. Det er viktig at Tugay selv kommenterer at de ”*kan* uttale det riktig”, men at dette er noe de *velger* å gjøre. Ut ifra det Tugay rapporterer, synes det rimelig å anta at deres måte å snakke norsk på også innebærer grammatiske avvik, i tillegg til ord fra andre språk. Særlig siden han nevner at de ”blander inn kebabnorsk”, og hans forståelse av ”kebabnorsk” er at dette er språkbruken til nyinnflyttede som ikke behersker det norske språket. Tugays bruk av ordet ”uttale”, tolker jeg ikke som hvordan de konkret artikulterer

ordene, men at han sikter til noe grammatisk. I 4.2.1.2 observerte jeg at Tugay bryter med V2-regelen ved åtte tilfeller og Daro ved ett tilfelle i vennesamtalen. Det Tugay her rapporterer om å si ordene litt feil, kan ses opp mot særtrekket manglende inversjon, selv om Tugay ikke nevner noe om *hva* de sier eller gjør som er ”feil”. Det kan også tolkes som å bety flere grammatiske avvik, som feilbøying av verb eller genusforenkling. Jeg observerte at han hadde feilbøying av verb i 4.2.1.2, da han sier ”finnet” i stedet for ”funnet”. Dette kan i tillegg knyttes til en leder på Bakken fritidsklubb, som mente at grammatiske avvik kunne karakterisere talemålsstilen, og særlig trakk han frem at ungdommene noen ganger ikke bøyer verbene, selv om de ellers viser at de behersker dette. Genusforenkling observerte jeg i sitat 1 i delkapittel 4.2.1.1 der Tugay sier ”den kameraen” i stedet for ”det kameraet”. Dette trekket er også omtalt i andre studier, som Nortier (2001), Opsahl og Nistov (2010) og Quist (2000). Det er ingen av de andre hovedinformantene som kommenterer at talemålsstilen kan karakteriseres ved grammatiske avvik, slik man kan tolke at Tugay gjør. I UPUS-Oslo var det også få informanter som rapporterte noe om grammatiske trekk. De fleste ungdommene i Oslo karakteriserte stilen med leksikalske og prosodiske trekk (Svendsen og Røyneland 2008). Her kan det altså trekkes paralleller til hvordan ungdommene i Oslo og i min studie beskriver stilen.

4.2.2.3 Prosodiske trekk

Ingrid gir også uttrykk for at det ikke *kun* handler om ord, men at det skjer noe med stemmen når de benytter seg av denne måten å snakke norsk på:

(11) Intervjuer Ja, er det noe mer du kan si om måten å snakke på, eller ka= hvis du ka= kan du beskrive # er det noe spesielt ved tonefallet, eller?

Ingrid Ja, to= ja altså # det blir veldig mer sånn du snakker fortere ## og <nøler> ja.

Intervjuer Mhm # mhm.

Ingrid Og liksom # måten # stemmen din # den blir litt # mø= mørkere.

Ingrid Det tror jeg de fle= ja, de i min klasse, i hvert fall, de snakk= de begynner å # hvis vi snakker norsk, sant # da er det litt # lavt, men når de begynner å snakke sånn, da er det akkurat som # de s= # liksom stemmen går ett # hakk høyere.

Intervjuer Ja. Å ja?

Ingrid De begynner nesten å # det er ikke skrike, men # rett under der.

At Ingrid kommenterer at stemmen endrer seg, kan handle om endring av prosodi, men jeg tror det også har noe å gjøre med stemningen i og rundt samtalene. Stine snakker om at det må være en viss stemning for at trekkene skal komme frem. Hun sier at de må snakke om noe som engasjerer dem, og som gjerne gjør dem glade. Dette stemmer med funn i analyse av observert språkbruk i UPUS-Oslo. Ifølge Opsahl og Nistov (2010:57) forekom særtrekket manglende inversjon frem flere ganger da det var høy temperatur og intensitet i vennesamtalene.

Som nevnt i 4.3.2.2, er det ifølge Svendsen og Røyneland (2008:71) prosodi, i tillegg til leksikon, ungdommene i Oslo rapporterte, når de skulle si hva som karakteriserte den særegne måten å snakke på i Oslo:

[M]any of the adolescents we interviewed, point to prosodic features such as speech rhythm and stress as perhaps the most prevalent feature of the multiethnolectal speech style. It is reported to sound more staccato, harder, faster, and more aggressive than “normal” Norwegian.

Ungdommene i Oslo sier altså blant annet at man snakker raskere enn ved ”vanlig” norsk, og dette stemmer med det Ingrid sier om talemålsstilen i sitat 11. ”Høyere” er derimot ikke et ord som blir nevnt hos Svendsen og Røyneland, men muligens kan høyere være Ingrids måte å forklare det som ungdommene i Oslo har beskrevet som hardere. Ut ifra mine observasjoner i vennesamtalen mellom Didier, Daro og Tugay, vil jeg si at prosodien gjør at språket deres, som i Oslo, virker hardere og mer aggressivt. Dette kan ses i lys av Ingrids beskrivelse av at ungdommene snakker fortere og høyere. I feltsamtale svarte Michael og Ahmed bekreftende på at de tror at de endrer tonefallet. En annen gutt som var der på feltsamtaler, sa at man snakker mer aggressivt når man bruker talemålsstilen enn ved ”vanlig” norsk, men som nevnt i 4.3.1.3, observerer jeg ikke dette i vennesamtalen mellom Michael og Ahmed.

4.2.3 Oppsummering

Både ut ifra hva informantene rapporterer og hva jeg har observert, kan talemålsstilen karakteriseres ved at brukerne benytter ord fra andre språk, særlig engelsk, kurdisk og arabisk. Ifølge Ingrid snakker man raskere og høyere når man benytter stilen, og jeg observerte at det

forekommer en endring av prosodien i vennesamtalen mellom Tugay, Daro og Didier. Derfor er det rimelig å anta at endring av prosodi er et særtrekk ved talemålsstilen til ungdomsgjengen på Bakken ungdomsskole. På Sentrum videregående skole la jeg ikke merke til verken endring i prosodien eller manglende inversjon. Hos dem har jeg kun observert særtrekk på det leksikalske nivået, og det er også dette de trekker frem når de karakteriserer talemålsstilen. De bekrefter i feltsamtale at de tror de endrer tonefall, men jeg synes de virket usikre når de omtalte dette trekket, og derfor anser jeg ikke dette som en rapportert karakteristikk av talemålsstilen.

Ut ifra hva Tugay rapporterer, er det mulig å anta at talemålsstilen i miljøet på Bakken ungdomsskole innebærer grammatiske avvik, og jeg har observert at han og Daro har manglende inversjon i vennesamtalen, men det er vanskelig å generalisere og si at det gjelder alle i vennegjengen, da jeg ikke har fått dokumentert data på at de benytter seg av dette trekket. Dette viser hvor viktig det er med observerte data, i tillegg til rapporterte, da ingen av informantene sa at de endrer ordrekkefølgen. Det eneste som ble rapportert var Tugays "si ordene litt feil", som kan tolkes som ulike typer feil, som for eksempel manglende inversjon, uttale av ord og feilbøying, ettersom han ikke nevner noen konkrete feil eksplisitt. Selv om det er vanskelig å generalisere trekkene til alle i praksisfellesskapet, viser det oss at observerte data kan gi tilleggsinformasjon til ungdommenes rapporterte karakteristikk. Genusforenkling, hvor maskulinum blir brukt i stedet for nøytrum, kan også ses på som et mulig særtrekk ved talemålsstilen.

I 4.2.2.1 viste jeg til at kodeveksling og crossing er språklige praksiser som gjør seg gjeldende. At de benytter en del engelsk, kan ses på som kodeveksling. Men hva med bruken av kurdisk? Bruken av andre språk er relevant å diskutere i lys av crossing. Min tolkning av Michael, Stine og Ingrids bruk av språk de ikke selv "tilhører", konkluderte med at dette ikke er crossing, da de selv plasserer seg innenfor praksisfellesskapene hvor disse ressursene er tilgjengelige. Det kan sies å være enklere å dra denne konklusjonen i Michaels tilfelle, da han selv gir seg selv innpass som "utlending" fordi faren har bakgrunn fra Midtøsten. Hos Ingrid og Stine kan det være større rom for diskusjon. Ser vi på lærerens og Jakobs uttalelser, er det tydelig at disse mener at denne type språkbruk ikke tilhører eller passer til dem. Læreren til Ingrid påstår at hun ikke benytter seg av en slik talemålsstil i det hele tatt, mens hun selv bekrefter at hun er en bruker av talemålsstilen både i spørreskjemaet og i intervjuet. Jakob sier at det er rart når ungdom med to norskfødte foreldre bruker en slik særegen talemålsstil som eksisterer i flerspråklige miljø. Ut ifra deres utenfraperspektiv, krysser Stine og Ingrid grenser

og språkbruken kan beskrives som crossing. Men ut ifra Ingrid og Stines perspektiv, plasserer de seg selv i praksisfellesskapet som benytter denne talemålsstilen, og ettersom de er deltakere her, vil jeg ikke si at de krysser noen grenser. De benytter en talemålsstil som blir brukt i et miljø de selv er en del av. De benytter seg av ulike tilgjengelige språklige koder og ressurser når de kommuniserer. Dette kan anses som *linguaging*, som i 2.2.4 ble definert som ”deliberately using the linguistic means at our disposal to achieve our goals” (Jørgensen 2004:21). Ungdommene tar i bruk de språklige kodene som er i miljøet for å kommunisere og utvikle sosiale relasjoner.

[S]peakers with access to more than one code use the switching between codes to create and negotiate their identities, their memberships of groups, their relations to other individuals, group members or not, and to other groups. The speakers are *linguagers*.” (ibid.:12).

Vekslingen mellom de ulike kodene kan ses på som identitetshandlinger, som jeg ser nærmere på i 4.3, da de konstruerer og forhandler identiteter gjennom bruk og veksling av kodene. Ungdommene tar i bruk de ulike ressursene som eksisterer i praksisfellesskapene de er deltakere i.

4.3 Hvilke funksjoner har talemålsstilen?

Jeg vil nå undersøke *hvorfor* ungdommene benytter seg av en særegen talemålsstil, som svar på det tredje forskningsspørsmålet, som lyder *Hvilke funksjoner har talemålsstilen?* (jf. 1.1). Jeg har delt avsnittene inn i ulike funksjoner som ungdommene rapporterer at gjør seg gjeldende. Disse er inngruppe (4.3.1), at det er en vane og det kommer automatisk (4.3.2), hemmelig språk (4.3.3), at det er morsomt (4.3.4), å representere ”utlending” (4.3.5), tøffhet og prestisje (4.3.6) og stedstilknytning og sosioøkonomisk status (4.3.7).

4.3.1 Inngruppe

At denne type språkbruk er en del av en inngruppetil blir, som nevnt, ansett som viktig i flere studier (Emanuelsson 2005, Nortier 2001, Quist 2012, Aarsæther 2010). Å ha en egen måte å snakke på i vennegjengen kan styrke vennskapet og gruppeidentiteten. Flere av informantene mine bekrefter at de benytter seg av denne måten å snakke på blant venner, og jeg observerer

det også i vennesamtalene i motsetning til i intervjuene med voksen forsker. Mehdi sier at han benytter seg av en særegen måte å snakke norsk på ”med mine bestetjommier, mine brødre”. Ingrid bekrefter også at det blir brukt i inngrupper, når hun forklarer hvem hun snakker slik med: ”De som de av vennene mine som # kanskje forstår det # og de som # har en annen bakgrunn # men ingen # ikke hjemme og sånt”. Selv om Ingrid her nevner at hun ofte benytter talemålsstilen med ungdom med annen bakgrunn, er det *venner* hun først trekker frem. Mehdi forklarer nærmere i hvilke situasjoner det ikke kan brukes:

- (12) Mehdi Så da kan ikke du bruke det, da må du snakke straight out norsk
du kan ikke gå til en sjef og bare "hallao, ke det går", du begynner
liksom # snakke, sant.

Intervjuer Nettopp.

Intervjuer <nøler> Men du tenker at du men du bruker det fremdeles
litt sammen med dine brødre, som du sier?

Mehdi Ja.

Mehdi sier her at han i visse situasjoner snakker ”straight out norsk”, for eksempel når han snakker til en sjef. Dette anser han som en del av det å bli voksen og få mer ansvar. Her ser vi at informantene er bevisste på hvem de bruker talemålsstilen til.

I guttegjengen på Bakken ungdomsskole, det vil si vennegjengen til Daro, Tugay og Didier, har ordet *swaggah* blitt en viktig markør for dem:

- (13) Didier For eksempel swaggah, det vi sier på denne skolen, i steden for å si
wollah, eller lover, så sier vi swaggah # ja, og det betyr mye mer for
oss # skjønner du?

Intervjuer Ja. Ja # ja. Aha. Ja.

Didier Det betyr mye mer enn lover # skjønner du? Derfor sier vi swaggah.

Flere av informantene fra ungdomsskolen rapporterer at ”swaggah” blir mye brukt i klassen, og at det særlig blir brukt i betydningen ”jeg lover” eller ”jeg sverger”, altså samme betydning som ”wolla” eller ”siwolla”, som Ahmed og Michael benytter. Men ”swaggah” er ikke bare et ord de bruker mye, de sier også at det betyr noe mer for dem. De oppgir at de kaller seg for ”swaggah-gjengen”. Dermed er det rimelig å anta at ”swaggah” har blitt en viktig markør for deres gruppeidentitet. Dette kan kobles opp mot Eckerts begrep *praksisfellesskap* (2006, jf. 2.1), hvor deltakerne definerer praksisfellesskapet selv ved hjelp av praksisene de deler. Ungdommene deler aktiviteter og ord, og ”swaggah” er noe som definerer og representerer deres

vennegjeng. "Swaggah" kan følgelig sies å være en identitetshandling for disse ungdommene. Le Page og Tabouret-Keller (2011:181) sier at: "the individual creates for himself the patterns of his linguistic behavior so as to resemble those of the group or groups with which from time to time he wishes to be identified." Guttene har her skapt et ord som representerer dem, og de som benytter dette ordet, gjør det for å identifisere seg med denne gruppen og dette praksisfellesskapet. Som nevnt blir gruppeidentitet ansett som en viktig funksjon i andre lignende studier. I Nortier (2001:68) sin studie av "gatespråket" ("straattaal") i Nederland, blir det å uttrykke og styrke gruppeidentiteten ansett som en viktig faktor og funksjon. Også i hovedoppgaven til Aasheim (1995:160), som er den tidligste forskningen på språkbruken i flerspråklige miljø i Norge, blir gruppetilhørighet brakt frem som en viktig funksjon, noe det også gjør i UPUS-Oslo (Aarsæther 2010:115).

At den særegne talemålsstilen kun blir benyttet innenfor visse miljø ser vi når Ingrid forteller om en episode hvor hun benyttet denne måten å snakke norsk på til en ikke-bruker:

(14) Ingrid Fordi at det var jo en gang jeg skulle snakke jeg snakket sånn # fordi je= jeg er jo vant til det, sant, så jeg begynte å snakke sånn til en på fotballaget mitt, og hun bor jo i Fyllingsdalen, da.

Intervjuer Å ja?

Ingrid Hun skjønte ingen ting. Hun bare "hva betyr det?" og "hva betyr" # så det var liksom # jeg trodde liksom at hun # kunne for=

Intervjuer Nei, nettopp. Å ja. Å ja.

Intervjuer Ja, jeg skjønner # så du trodde at hun var en del av ... ?

Ingrid Ja, men så glemte jeg meg helt.

Dette tyder igjen på at språkbruken blir brukt som en inngruppestil, i visse grupper og miljø. At Ingrid her glemte seg, og innser at hun har brukt talemålsstilen til en utenfor miljøet, kan tolkes som at språktrekkene blir brukt innenfor visse praksisfellesskap. Det ser ut til at Ingrid først tenker at denne jenta var en del av praksisfellesskapet, men at hun så innser at hun "glemte" seg.

Ahmed snakker om at man begynner å bruke et eget språk når man er en gruppe: "Og så er det for eksempel ## det blir nå= når de blir en gruppe, så begynner de å snakke på en litt annen måte og da # være litt mer tøffere, bruke et litt annet språk, sant." Ahmeds bruk av "de" i dette utsagnet tolker jeg ikke som å bety "de andre", for han omtaler seg som en bruker

av talemålsstilen, men som et upersonlig pronomen på lik linje med ”man” eller ”en”. Også Emanuelsson (2005:72) anser i sin studie av ungdomsspråk i Uppsala det å markere indre samhold som den viktigste funksjonen ved å snakke gatus. Men Ahmed nevner ikke bare gruppe som en funksjon her, han nevner også det å være tøffere. Det å være tøff kan her tolkes som en underfunksjon av det å være i en gruppe. ”Tøffhet” er noe som signaliseres etter, og ut ifra, det å representere en gruppe. Det er slik jeg velger å tolke ”inngruppe” i dette prosjektet. Jeg anser det som en overordnet funksjon, der de resterende funksjonene inngår under denne.

4.3.2 En vane og at det kommer automatisk

På spørsmål om hvorfor de snakker på en særegen måte, svarer flere av informantene at det er en vane. De tenker ikke noe særlig over det, for det kommer automatisk. Her er Ingrid sin forklaring:

- (15) Jeg fø= jeg føler # det er liksom # blitt en del av språket, egentlig # a= fordi av og til når jeg liksom ... Så # av og til når jeg gjør det utenom # jeg er klar over det, så sier folk sånn "nå snakker du sånn", og jeg # tenker ikke over det selv, så jeg tenker sånn "hæ?". Så det kom= det kommer helt automatisk, egentlig. Men jeg synes ikke det er noe dumt med det. Egentlig # det er vår måte å kommunisere på.

Flere av informantene mine kommer med lignende forklaringer, blant annet Halid, Michael og Didier, som kommer fra ulike flerspråklige miljø og vennegjenger. Slike begrunnelser fant også Appel og Schoonen (2005:115) hos informantene i studien av nederlandsk gatespråk: ”Students use street language because ’it’s normal to do so’; they use it more or less automatically because their friends use it too”. Appel og Schoonens forklaringer kan både kobles til det at språkbruken kommer automatisk, men også at det er koblet mot inngruppestil. Også Nortier (2001:64, jf. 2.4) fikk lignende svar på hvorfor hennes informanter benyttet varieteten: ”It is part of us; that is how we talk”. Det ser ut til at talemålsstilen ”kommer automatisk” *nettopp* fordi vennene også bruker det. Dette ser vi for eksempel når Ingrid sier at det er deres måte å kommunisere på (jf. sitat 15). Lignende svar som det Ingrid her har gitt, er altså relativt vanlige svar ungdommer gir på spørsmål om hvorfor de bruker en særegen form av majoritetsspråket. Følgelig vil jeg si at disse begrunnelsene kan tolkes som at stilen ikke har en spesiell funksjon, og at språkbruken er en vane og noe som kommer automatisk skiller seg derfor fra de andre begrunnelsene.

4.3.3 Hemmelig språk

I spørreskjemaet svarer de fleste at de benytter andre språk og en særegen talemålsstil for at andre ikke skal forstå hva de sier, altså når de skal si noe hemmelig. Hele 10 av de 24 informantene fra flerspråklige miljø svarer dette. Å fungere som hemmelig språk kan dermed anses som en av de viktigste funksjonene til denne/disse måtene å snakke norsk på, dersom man tar utgangspunkt i hva ungdommene selv rapporterer. I intervjuene bekrefter mange av informantene at de bruker denne formen for norsk når de ikke vil at andre skal forstå hva de sier. Dette kommer for eksempel til uttrykk hos Mehdi, da han ikke ville gi eksempler på ord fra talemålsstilen i intervjuet:

- (16) Mehdi [Jeg] bruker det i situasjoner der jeg ikke har lyst til at noen andre skal forstå det jeg sier til min bror # ikke min born brother, men mine brødre som ...
- Intervjuer Aha, aha. Å ja, ja, nettopp, ja. Nei, nei, jeg skjønner. Ja.
- Mehdi Ja.
- Intervjuer Ja, kunne du gi noen eksempler # på dette? Slangen?
- Mehdi Egentlig ikke, jeg vil ikke fordi ...
- Intervjuer Nei, du vil ikke røpe det? <ler>.
- Mehdi Nei, det er det, da er jo jeg liksom # jeg vil ikke si de ordene, for da er ikke det noe slang lenger.

I vennegjengen til Mehdi var funksjonen å holde noe hemmelig særlig viktig. De var de eneste som ikke ville komme med noen eksempler på det de selv kalte slangen sin. De ville heller ikke være med på vennesamtale, blant annet fordi de ikke ville røpe kodene sine.

I både Bijvoets (2002) og Emanuelssons (2005) studier av multietnisk ungdomsspråk i Sverige blir ”hemmelig” trukket frem som en funksjon. Informanter i begge studiene sier at talemålsstilen kan fungere som et hemmelig språk, og at de anvender den når de ikke vil at andre skal forstå hva de sier, for eksempel når de snakker om noen i nærheten (Bijvoet 2002:63 og Emanuelsson 2005:71). Til tross for at noen informanter nevner hemmelighetsfunksjonen, sier Bijvoet (2002:63) at funksjonen ikke er spesielt fremtredende i hennes materiale. ”Hemmelig språk” ser derfor ut til å være viktigere og mer relevant for informantene i min studie, når vi ser at 10 av 24 ungdommer fra flerspråklige miljø nevner denne funksjonen, sammenlignet med Bijvoets undersøkelse.

I Emanuelssons (2005:71) studie sier en fritidsleder at ungdommene benyttet ”gatus”, som talemålsstilen blir kalt i undersøkelsen, når de snakket om tabubelagte tema som sex, vold og politiet, og dette var noe ungdommene bekreftet. Dette finner jeg også i min studie, for eksempel i dette utdraget fra intervjuet med Ahmed:

(17) Ahmed Vi snakker litt mer forskjellig, for eksempel, hvis politiet kommer, så sier vi [patele] # og på kurdisk, arabisk, alle forstår det.

Intervjuer Jaha? Aha. Ja. Å ja? Ja.

Ahmed Og da skjønner de det med en gang, da s= alle snur seg med en gang, da skjønner de, sant.

Intervjuer Ja # ja.

Ahmed Vi har vi har mange forskjellige ord, hvis det ikke er en person vi vi ikke liker, for eksempel, så på på en måte sier vi # så sier vi et utenlandsk banneord.

Intervjuer Mhm.

Ahmed Der kommer han drittsekken, eller der kommer han, ikke sant, og da forstår de andre det, men han forstår ikke det.

Det er interessant å se hvilke tema Ahmed kommer inn på når han skal gi eksempler på hvordan og når de benytter stilen. Temaene omhandler politiet, banning, og når de snakker stygt om noen. Følgelig kan det tolkes som at stilen blir benyttet når de skal si noe hemmelig, og at dette kanskje særlig er tilfelle når det er snakk om tabubelagte temaer. Dette kan også knyttes til ”gatetøffhet” (jf. 4.3.6).

4.3.4 Morsomt

Flere av informantene oppgir at de synes det er morsomt å benytte en særegen stil. Mehdi sier at ”det er gøyere å snakke fordi ingen forstår”. Her er det altså hemmelighetsfaktoren som gjør at han synes det er gøy. Tugay forteller også at det er morsomt:

(18) Tugay For eksempel hvis du skal for eksempel disse eller si noe om en person, og så vil du si noe morsomt, så kan du bruke ord som du har funnet på selv, eller som er gjennom gruppen.

Intervjuer Mhm. Mhm, mhm.

Tugay Det gjør til at det blir morsomt i stedet for å snakke normalt norsk, sant,

det blir morsommere.

Tugay nevner ikke at det er hemmelighetsfaktoren eller det at ingen andre forstår som gjør det morsomt. Han synes det er gøy å finne på nye ord selv eller i gruppen, og å ikke snakke normal norsk. Dette fant også Quist (2008) i sin studie av københavnsk multietnolekt. Begrunnelsene informantene hennes brukte var at det var ”for show”.

Det Tugay her sier kan også anses som det å leke med språket. Ifølge Hårstad (2010:231) legger flere studier på multietnolekt vekt på at vekslingen til en slik talemålsstil er et resultat av vår medfødte trang til å utfolde oss kreativt med språket. Hårstad finner også dette hos sine egne informanter: ”Flere av informantene framhever at overskridingen ”bare er på kødd” eller ”for artig”; den inngår altså i en humoristisk og spøkefull lek med fremmed språkmateriale” (ibid.:232). Også Kotsinas (1994:23) ser på ungdomsspråk som kreativ språkbruk: ”Den expressivitet og kreativitet som framtræder i ungdomars skapande av nya ungdomskulturer är tydlig också i deras användning av språket.” Hun tar senere også i bruk ”lekfull” som en beskrivelse av ungdomsspråk:

Modern forskning visar sålunda att ungdomars språk är kreativt, lekfullt och oppositionellt samtidigt som det bygger på och omstrukturerar traditionella element och därvid formar sig till en markör för gruppgemenskap och ett vidare perspektiv social gemenskap i samhället.

Ut ifra dette kan ”morsomt”, i tillegg til ”inngruppe”, tolkes som viktige funksjoner for ungdomsspråk generelt, og ikke bare for noen av ungdommene i undersøkelsen min. Her kan det å benytte seg av en særegen talemålsstil, knyttes til kreativ og leken språkbruk, noe som passer overens med det Tugay sier om at de snakker slik fordi det er morsomt. Også hos Bijvoet (2002:65) bekrefter en informant at ”morsomt” er en funksjon, da han sier ”då är det ju bara på skoj”.

I Lehtonens (2011:295) studie i Helsingfors, illustrerer hun hvordan leksikalske elementer kan ha ulike funksjoner hos ulike mennesker, og hvordan ulike ressurser blir benyttet til å danne *huono suomi*, ”dårlig finsk”, en humoristisk stilistisk variant av innlærerspråket. Ungdommene benytter seg av språklige grep de vet blir assosiert med ”dårlig finsk” og benytter seg av disse av hovedsakelig humoristiske grunner, for eksempel ”minä ei ymmärrä” som hun oversetter til ”me no understand” (ibid.:311). I feltsamtaler med Michael og Ahmed snakket de om noe lignende. De forklarte at de blant annet sier ”ka gjort do?” når de tuller med

hverandre. Jeg tolker dette som stilisering, der de benytter seg av stereotypiske trekk ved innlærerspråk. De sier også at ”de gjør det på kødd”, altså fordi de synes det er morsomt.

4.3.5 Å representere ”utlending”

Michael er opptatt av det å være utlending, og det er tydelig at dette er en del av hans identitet.³² I intervjuet blir Michael spurt om han føler noe tilknytning til landet faren er født i, og da svarer han: ”Ja, altså, da blir jo du en av # utlendingene, på en måte <ler> sant.” Han svarer også at han føler seg litt mer utenlandsk enn norsk, selv om han altså er født i Norge og bor med sin norske mor (jf. 3.4.2). Ungdommene i studien til Kotsinas (1994:156) kalte seg også ofte for utlendinger, noe hun påpeker at ikke har en negativ klang for ungdommene selv. Heller ikke Michael ser ut til å se negativt på begrepet ”utlending”. På spørsmål om hva han legger i begrepet, svarer han: ”Folk som # altså # pakistanere, tyrkere, kurdere, [arabere], altså, alle sånn type utlendinger # de med mørke # sånn som meg eller # enda mørkere.” Han beskriver seg selv som mørk, og mener at ettersom faren hans er fra Midtøsten-området, er dette med på å gi han et innpass som ”utlending”, selv om dette ikke nødvendigvis er noe man kan se på han utseendemessig. Denne tilknytningen han har til utlendinger, vil jeg koble opp mot Liebkind (1993:44) syn på identitet: “Den [identiteten] har att göra med hur vi uppfattar oss själva, hur vi definierar oss själva och vilka individer och grupper vi identifierar oss med”. Hvem vi identifiserer oss med og føler tilhørighet til, påvirker hvordan vi oppfatter oss selv, og dermed også identiteten vår. Michael føler tilhørighet til, og identifiserer seg med, gruppen han omtaler som ”utlendinger”, og dermed både omtaler han seg som, og ser på seg selv som, en utlending. Kan denne tilknytningen også kobles til etnisk identitet? Denne identitetsoppfatningen er ifølge Thuen (1993:24):

[D]en mest grunnleggende sosiale tilknytningen vi har, i den forstand at vi knytter den til verdier som har en sentral plass i vårt selvilde og som vi opplever at vi har felles med en bestemt kategori av andre utover dem vi har slektskapsmessig tilknytning til.

Verdier i selvildet, og en opplevelse av å ha noe felles med andre utover den slektskapsmessige tilknytningen, er altså viktig i etnisk identitet. Selv om faktoren i dette avsnittet handler om å representere gruppen ”utlendinger”, er det ikke alltid etnisitet som avgjør om man anses som medlem av denne gruppen. Dette blir synlig når Michael og Ahmed snakker

³² Michael benytter selv termen ”utlending”.

om ungdommer med to norskfødte foreldre som de ser på som utlendinger. Her ser vi Ahmed omtaler disse i intervjuet:

- (19) Intervjuer Å ja? # Nå brukte du et ord som var litt interessant, du sa utenlandske norske, hva du mente med det?
- Ahmed Uten= <nøler> utenlandske norske, altså, # vi vi har mange <nøler> vi har mange norske # som # på en måte ikke kan bli kalt for norske, fordi de er helt lik oss.
- Intervjuer Så <ler>
- Ahmed Og de # de prøver å være ganske lik oss, og vi blir veldig god venn med de fordi at vi vi liker jo det, selvfølgelig # så <ler>.
- Intervjuer Å ja?
- Ahmed Vi har # og der oppe så er det de # det er to tre norske gutter der, og # de er helt lik oss, så <ler>.
- Intervjuer Ja. Jaha? Ja, på hvilken måte er dere like da?
- Ahmed Altså # på oppførsel og sånne ting, og så # når vi snakker vårt språk, for eksempel, hvis de norske blir sur så kan de finne på å si noe stygt p= til meg på mitt språk # skjønner du?

Ahmed sier her at disse ungdommene med to norskfødte foreldre egentlig ikke kan bli kalt for norske, fordi de er så like dem, altså "utlendingene." Når han skal forklare hva som er likt, nevner han både oppførsel og språk. Han sier at de tar i bruk *hans* språk, altså kurdisk. Selv om det ikke bare er ungdommer med utenlandsfødte foreldre som benytter talemålsstilen, knytter Michael og Ahmed den likevel til gruppen "utlendinger". Ahmed nevner særlig en gutt med to norskfødte foreldre, men som både oppførte seg og snakket som "dem" og ble kalt utlending på grunn av dette. Følgelig er det ganske tydelig at det "å representere utlending" er viktig for disse ungdommene. Her ser vi at crossing igjen gjør seg gjeldende (jf. 2.2.3 og 4.2.3) når Ahmed sier at "de norske" tar i bruk *hans* språk.

Også Tugay snakker om norske som "oppfører seg" som utlendinger: "*Jeg har mange norske venner som prøver å snakke kebabnorsk og leker utlending # ja*". Men disse vennene han omtaler her, er ikke en del av praksisfellesskapet i klassen som jeg har besøkt. Det "å representere utlending" ser ikke ut til å være like viktig for ungdomsgjengen, som hos vennegjengen til Michael og Ahmed. Tilknytningen talemålsstilen får til "utlendinger" hos Michael og Ahmed, kan sammenlignes med en informant fra UPUS-Oslo-dataene, hvor en gutt omtalte stilen som "minoritetens dialekt" (Aarsæther 2010:115). Ingen av mine

informanter nevner ordet “minoritet”, men kanskje er “utlending” et begrep som fungerer som et synonym for “minoritet” hos mine informanter. At funksjonen å representere ”utlendinger” eller minoritet er relevant, kan man også se i Clynes (2000:87, jf. 1.2) definisjon av multi-etnolekt, som blant annet består av denne formuleringen: ”characterised by their use by several minority groups collectively to express their minority status”.

4.3.6 Tøffhet og prestisje

I visse sammenhenger ser det ut til at det å vise tøffhet og at stilen innebærer prestisje, er de viktigste faktorene for å bruke en slik særegen form for norsk. Det å være ”utlending”, som vi så på i forrige delkapittel, kan i noen tilfeller se ut til å være koblet mot det å være tøff. Det gjør Jakob når han skal forklare hva han tror brukerne av talemålsstilen vil signalisere når de bruker den:

- (20) Jakob Ja, jeg vet ikke hvordan jeg skal si det, altså, det er litt sånn "se på meg, jeg er tøff" liksom, sant, hvert fall når det gjelder de inne byen og sånn som det der der, de er grådig sånn # "jeg kan ta deg, og # fordi jeg er utlending", sant, altså.

Her knytter Jakob det å signalisere tøffhet med å være utlending. Som utenforstående og ikke-bruker, tolker han disse to som én og samme funksjon. Dette er dermed en eksoterisk kategorisering, hvor en utenfra kategoriserer og beskriver en annen gruppe. Ahmed har også en lignende oppfatning, fra sitt perspektiv, hvor han representerer denne gruppen “tøffe utlendinger” som Jakob beskriver:

- (21) Ahmed Altså, det er ganske vanlig at når de hører oss, eller når de ser oss, eller # så tenker de på en måte med en gang # kriminell eller pøbler eller # de ser litt sånn på oss.

Dette er en esoterisk kategorisering, hvor en innad i gruppen beskriver hvordan andre utenfor kategoriserer dem. Ahmed opplever at andre ser på dem som kriminelle eller pøbler, altså ser vi likheter mellom Jakobs beskrivelse og Ahmeds oppfatning. Også hos Bijvoet (2002:62) kan vi se at funksjonene jeg har kalt ”tøffhet” og ”utlending” er relevante, og at de kobles mot hverandre: ”Många nämner även att varieteten kan användas i samband med gängbråk, eller ”när man är upplåst och vill vara lite stöddig”, ”om man vill visa att man är invandrare””. Det ser ut til at funksjonene Bijvoet nevner knyttes opp mot hverandre, men Bijvoet diskuterer ikke denne mulig tilknytningen. Selv om ”tøffhet” i noen tilfeller kan være knyttet

mot ”utlending”, er det ikke nødvendigvis alltid en kobling mellom disse to, og derfor har jeg valgt å drøfte disse som to funksjoner.

Ahmed sier at han og vennene hans pleier å være mye i sentrum. Ifølge Svendsen og Røynealand (2008:69) blir også sentrum i Oslo sett på som et prototypisk sted hvor man finner brukere av en særegen talemålsstil. Dette finner vi også i en av de tidligste studiene på feltet i Oslo, Aasheim (1993). I sin mellomfagsoppgave forsket Aasheim (ibid.) på det hun da kalte ”byvankerslang”. Hun gjennomførte innsamlingsarbeidet i området rundt Oslo City, som også ungdommene i UPUS trekker frem som det prototypiske stedet hvor talemålsstilen er representert (Svendsen og Røynealand 2008:69). At Aasheim (1993) i mellomfagsoppgaven kalte språkbruken byvankerslang, gir et tydelig signal om at språkbruken knyttes til ungdommer som pleier å ”vanke i sentrum”. Termen ”byvanker” tok informantene hennes avstand fra (ibid.:73).³³ Selv opplever jeg ikke at Ahmed, som uttaler seg mest om å være mye i sentrum, prøver å skjule at dette er noe han pleier å gjøre. Andre rundt ham, derimot, påpeker at de ikke pleier å gjøre det. Halid, som er veldig opptatt av idrett, er blant dem som påpeker at han *ikke* pleier å være i sentrum. Dette er noe han ikke vil identifisere seg med. Dette kan komme av fordommer, og hvordan samfunnet rundt ser på ungdom som pleier å være mye i byen, som Ahmed uttaler seg om (jf. sitat 21). Aarsæther (2010:120) diskuterer faktorene ”tøffhet og aggressivitet” fra UPUS-Oslo i lys av Sandbergs (2005) studie av iscenesettelser av etnisitet på ”gata”, noe jeg finner interessant også i forhold til mine data. Hos Sandberg (ibid.) kommer det frem at noen ungdommer bruker visse strategier for å iscenesette seg selv som farlige. Ungdommene fortalte blant annet at skillet mellom vestkant- og østkantungdom i Oslo gikk på hvem som kunne stille opp hvis det ble bråk (ibid.:33). Michael forteller om noe lignende i intervjuet, når han sier at hvis en utlending får bank i byen og noen andre ser det, kommer de med en gang. Ahmed forteller også om noe lignende i intervjuet:

(22) Ahmed Men det som er greien med oss, da # vi i by= vi vi i byen, vi er på en måte # vi tåler ikke at # at en person kunne gått forbi og sagt noe dumt om oss.

Intervjuer Ja? Ja.

Ahmed Vanlige folk kunne kanskje latt det gå # men vi er egentlig ikke sånn.

Ahmed Hvis det hadde skjedd, for eksempel hvis noen hadde diltet i meg og sagt noe stygt, så hadde det utviklet seg til en slåsskamp veldig raskt, egentlig.

³³ Fordi ungdommene uttrykte misnøye med termen ”byvankerslang” i mellomfagsoppgaven, brukte Aasheim begrepet ”kebabnorsk” i hovedoppgaven (1995).

Her snakker ikke Ahmed om språket, men han forteller noe om hva de som er i byen signaliserer, og språkbruken kan også ses som en ressurs de kan bruke for å signalisere og uttrykke denne ”gatetøffheten”.

I en feltsamtale ga Michael og Ahmed meg eksempler på mange ord og hva de betydde.³⁴ Mange av disse ordene har betydninger som passer til det å signalisere tøffhet. Flere av ordene er kallenavn på narkotika-relatert bruk, blant annet gir de fem eksempler på ulike ord som betyr hasjisj. Andre ord og uttrykk, som kan relateres til det å signalisere tøffhet, handler om penger, stjeling og nedlatende uttrykk de bruker når de omtaler jenter. Alle uttrykkene de oppga som omhandlet jenter, er uttrykk som ofte blir brukt om det kvinnelige kjønnsorgan blant ungdom. I vennesamtalen mellom Daro, Tugay og Didier, har Tugay et tøffere språk enn i intervjuet (jf. 4.2.1.3). Ordbruken hans tolker jeg som et ønske om å fremstå som tøff. At brukerne fremstår som tøffe, kan vi også se i intervjuet med Ahmed, når han forklarer hvem som benytter seg av den særegne talemålsstilen: ”*de, for eksempel, de som liker å samle seg # de som liker å # drikke alkohol, de som liker å # slåss, de som liker å gjøre disse tingene her, de snakker egentlig det type # det type språket*”. Også informantene i studien til Hårstad (2010:233) nevner farlighet og tøffhet: ”Jørgen antyder at man kan veksle til ”utlendingdialekten” når man skal være farlig, og også flere andre kopler multietnolekten til det å spille tøff, være kul og kjekke seg på forskjellige vis”. Ut ifra flere lignende uttalelser fra informantene sine, sier Hårstad at ”utenlandskhet”, ”farlighet” og ”tøffhet” klinger likt i mange av informantenes hoder (ibid.), som vi også så at det gjør hos Jakob i min undersøkelse. Også Emanuelsson (2005:71) nevner at ungdommene som benytter ”gatus” viser en tøff holdning mot personer i omgivelsene, og hun omtaler talemålsstilen som et tøft språk.

Informantene fra UPUS-Oslo kommenterte at ungdom fra vestkanten så på Oslo øst som et farligere sted, hvor det blant annet var mange slåsskamper (Aarsæther 2010:120). Ahmed ser ut til å ha de samme oppfatningene som ungdom i Oslo, om hvordan han tror folk utenfor oppfatter dem, nemlig som pøbler. Det ser ut til at Ahmed oppfatter at andre utenfor ser på språkbruken deres som lav prestisje. Men dette betyr ikke at brukerne av talemålsstilen selv også gjør det. Bruk av multietnolektiske talemålsstiler kan for brukerne ha høy prestisje, mens det for andre utenfor innebærer det motsatte. Det at en språkform kan ha høy verdi innenfor et miljø, mens den samtidig blir vurdert som lavt innenfor et annet, omtaler Hårstad (2010:237)

³⁴ Se vedlegg 1.

som en *feltspesifikk form*, når han diskuterer Bourdieus teoretisering omkring språk og symbolsk makt. Denne termen innebærer mye av det samme som Labovs (1972a) begrep ”covert prestige”. At prestisje er en betydningsfull faktor ved denne type språkbruk, ser vi blant annet i studien til Emanuelsson (2005). Hun anser nemlig prestisje som en viktig forklaring på hvorfor elevene hennes benytter ”gatus”.

4.3.7 Stedstilknytning og sosioøkonomisk status

Flere ungdommer forklarer måten de snakker på ut ifra hvor de kommer fra eller hvor de pleier å være på fritiden. Blant annet snakker Ahmed mye om sentrum og byen, som vi så i forrige delkapittel. Jeg vil nå se på deler av intervjuene hvor informantene snakker om at denne måten å snakke på er koblet til ulike steder.

- (23) Intervjuer Så men <nøler>, så du mener # du sier det er mange som bruker dette, men kan du # er det noen spesielle steder i Bergen, eller er det noe som er spesielt ved de stedene?
- Halid I Fyllingsdalen, der det er mest norske folk, bruker vi sånn der "mat" og "ned=nedsig" og "oppegående" og sånne ordta= ordtak, sant, så det litt mer sånn norsk.
- Intervjuer Det er norsk, ja.
- Halid Men når du kommer til byen, så er alt # samlet, for å si det sånn, sant.
- Halid Sånn som i Fyllingsdalen, vi si= vi sier "wæ, har du stjelt noe"? eller når du kommer til byen så sier du "wæ, har du nigget noe?", sant.
- Halid "Nigget", stjelt. Og så i Oslo sier de "tæsjet", sant, det er liksom. Alle har sin egen greie som ingen forstår, sant.

Her nevner Halid at de snakker annerledes i Fyllingsdalen, der bruker de mer norsk enn for eksempel i byen, der de sier ”nigget” i stedet for ”stjelt”. Altså mener han at forskjellen ligger i hvilke ord som blir brukt. Også Ahmed fremhever dette: *”Vi fra byen, vi bruker på en måte litt utenlandsk, litt utenlandsk i norsken.”* Begge disse sier at i byen blir det brukt utenlandsk, mens det i Fyllingsdalen blir brukt norsk. Flere mener at det er ulike talemålsstiler i ulike bydeler, men at dette kommer av at det er ulike vennegjenger på ulike steder, og at hver vennegjeng har sin egen stil. Dermed kan det se ut til at både vennegjenger, men også hvor de pleier å være, har påvirkning på språkbruken.

Stine mener at det finnes ulike måter å snakke på i ulike bydeler:

- (24) Og <nøler> det er jo for eksempel flere steder i Bergen, så bruker de òg forskjellige, sant. Altså for eksempel her oppe, bruker vi på en måte en type dialekt, hvis jeg kan si det sånn, og så for eksempel i Åsane har de kanskje en annen og Loddefjord en annen og sånn.

Også Mehdi, en informant jeg møtte på Hoppern idrettshall, mener at bydelene skiller seg fra hverandre når det gjelder denne måten å snakke norsk på: ”Og hver bydel har for eksempel # ikke sine egen dialekt, de snakker bergensk, men de har sine slang, du vet.” Didier, derimot, mener at talemålsstilen han snakker om er noe som blir benyttet av mange: ”Det har spredd seg veldig fort, jeg vet ikke hvordan, alle sammen snakker på den måten, for å si det sånn. Absolutt alle ungdommer.”

Selv om flere informanter sier at de snakker forskjellig i ulike bydeler, oppfatter jeg ikke dette som en like stor stedstilknytning som de fant i Oslo. Det er for eksempel ingen av mine informanter som bruker navnet på området de bor som navn på talemålsstilen de benytter (jf. 4.5). Dette fant man både i Oslo, hvor ungdommene foreslo holmlia-norsk (Aarsæther 2010) og i Emanuelssons (2005) studie i Uppsala, hvor de ville oppkalle talemålsstilen etter bydelen de bodde i. Ungdommene i Oslo knyttet ofte talemålsstilen til sitt lokale nabolag (Aarsæther et al. 2015). Men ettersom alle hovedinformantene mine nevner at ulike bydeler har sin egen stil, betyr dette at stedstilknytning kan være en faktor ved bruk av særegen norsk i de flerspråklige miljøene. Aarsæther, Marzo, Nistov og Ceuleers (ibid.:269) sier at andre sosiale betydninger, som sosial klasse og kulturelt mangfold, kan ligge bak tilknytningen til lokale steder: ”[T]he appropriation and construction of space and hence, the link to a local place, indirectly revoke older, underlying social meanings linked to social class and cultural or ethnic diversity.” Mehdi trakk en sammenligning mellom bydelen i Bergen der han bodde og Grønland i Oslo. Denne sammenligningen kan tyde på at det ligger tanker om både flerkulturelt mangfold og sosioøkonomisk status, som også ser ut til å være viktige funksjoner for noen av ungdommene.

Sosioøkonomisk status ser ut til å være en særlig viktig faktor for enkelte av informantene. Det ser ut til at en funksjon er å distansere seg fra grupper de ikke vil tilhøre:

- (25) Michael Det er liksom # sånn som # de fine guttene, eller de som er sånn skikkelig pappagutt, har mye penger # så de snakker jo # mest litt sånn der "jeg, meg, deg" # "hei kompis, hvordan går det".
- Michael Sant, vi er sånn der for eksempel "hallao, tjommi, ke det går i?" for eksempel. # Vi er [ikke har] levd litt mer tøffere enn det de har gjort.

- Michael Så # det er egentlig mest vi som # er det # på en måte andre mil= # litt farligere miljø eller litt sånn # rusmiljøet, på en måte, som ...
- Intervjuer Ja.
- Intervjuer Men akkurat det som du nevnte nå som eksempel, det kan # kan andre bruke det òg som ikke er med i # i det i den gruppen som du kaller for utlendinger?
- Michael Det høres jo helt dumt ut hvis de skulle begynt med sånt som det # sant, da hadde vi bare # sett ned på de, egentlig.
- Intervjuer Å ja? Hvis noen andre som ikke tilhører gruppa begynner å snakke sånn?
- Michael Ja, hvis liksom det er noen andre som # har det bra hjemme og har mye penger # stort hus og full familie og alt det der, og så prøver de å være noe de ikke er, da ser vi på dem som tapere.

Det Michael her uttrykker kan knyttes til Le Page og Tabouret-Kellers (2011) *acts of identity*, jf. 4.3.1, der poenget er at man benytter identitetshandlinger og snakker likt med dem man vil identifisere seg med, og ulikt med dem man vil distansere seg fra:

The individual creates for himself the patterns of his linguistic behavior so as to resemble those of the group or groups with which from time to time he wishes to be identified, or so as to be unlike those from whom he wishes to be distinguished (Ibid.:181).

Språkbruk kan ut ifra dette bli brukt både for å knytte bånd og for å skape distanse til individer og grupper. Michael nevner i sitat 25 to grupper som blir stående mot hverandre, nemlig utlendinger og pappagutter. Hos Sandberg (2005:37) blir også ”sossene” og ”pappaguttene” satt opp mot ”utlendingene”, som ifølge Sandberg gjør at to kategorier som i utgangspunktet ikke står mot hverandre, blir blandet, nemlig østkant/vestkant og utlending/norsk. I Bergen har man ikke dette skillet mellom øst og vest, som i Oslo, og derfor blir jeg kun stående med gruppene pappagutter og utlendinger. Det skapes her såkalte kontrast-identiteter (Mathisen 1993:87, jf. 2.4.2). Ifølge Mathisen blir identitet i en kulturell kontekst ofte forstått i relasjon til andre grupper, og fokuset ligger ofte på å markere forskjeller. Det ser vi at Halid gjør når han setter sine uttrykk opp mot hva pappaguttene ville si: ”*Eller hvis det er noe kult, sant, kult er liksom litt for sånn pappagutt å si, vi sier heller wæ, mat, sant. Eller mat i stilen, eller, ja.*” Dette kan relateres til det man fant i Oslo i UPUS-prosjektet, om å ikke være fra Oslo Vest og ikke være soss (Aarsæther 2010:115). Sosio-økonomisk status ser følgelig ut til å spille en rolle i både Bergen og Oslo, men det ser ut til å være et klarere skille i Oslo ved kategoriseringen av øst/vest.

Appel og Schoonen (2005:115) fant også at visse ungdommer i Amsterdam benyttet seg av gatespråk for å skille seg fra andre:

The interviews revealed that some students also use street language (or certain new words) because they want to distinguish themselves from others and because they live in a multicultural, multilingual community.

I denne studien er sosial klasse en viktig funksjon, i tillegg til det å representere det flerkulturelle. Ungdommer i studien til Appel og Schoonen (ibid.:105) var også negative til at majoritetsungdom benyttet seg av stilen, slik vi ser Michael uttrykker på slutten av sitat 25,:

Sometimes they consider street language as especially belonging to members of ethnic minority groups, and they expressed negative feelings about young Dutch people using street language. Sarune (Yugoslavian) talked about *witnegers* ('white Negroes') who are pathetic when they use street language.

Det at en i denne nederlandske studien kaller majoritetsungdom som benytter seg av stilen for patetiske, har store likhetstrekk med Michaels utsagn om at han ser ned på dem, ”pappaguttene”, som prøver å være noe de ikke er. Dette kan også knyttes til Ramptons ”dangerous crossing”, og spørsmålet om hvem som har rett til å bruke talemålsstilen. Det kan se ut til at Michael ikke synes at ”pappaguttene” har rett til benytte seg av stilen. At ungdom hos Appel og Schoonen knytter stilen til etnisitet, kan også kobles til funksjonen ”å representere utlending”, som ble diskutert i 4.3.5.

Flere studier viser at bruk av en særegen talemålsstil i flerspråklige urbane miljø i Europa har en tilknytning til ungdommenes sosioøkonomiske status, og som nevnt ovenfor ser jeg dette også i Bergen. Dette kan sammenlignes med Eckerts (2000, jf. 2.4) jocks og burnouts, de to ulike ungdomskulturene fra flere videregående skoler i Detroit. Jocks er pliktoppfyllende, flinke i idrett og har gode karakterer; de har livet sentrert rundt skolen og vil ta høyere utdanning. Burnouts kan sies å være motparten; de er ungdommer som ofte går på yrkesfag, røyker og drikker, skulker og kan være involvert med politiet. I sammenligning med mitt prosjekt, vil pappaguttene representere jocks, mens Michael og Ahmeds vennegjeng er burnouts. I denne sammenhengen er det interessant å se hvordan Ahmed trakk fram hvordan klesstilen hans var når han var yngre, nemlig at han for eksempel ”sagga” med buksene. Guttene gir også uttrykk for at de har hatt kontakt med politiet, Michael uttrykker i feltsamtaler at han skulker mye, og de går begge på yrkesfag. Informantene fra Bergen Sør, som representerer ”pappaguttene”, går på studiespesialiserende, spiller fotball og ønsker å ta

høyere utdanning. Ut ifra dette kan noen av mine informanter sammenlignes med ungdomskulturene Eckert skisserte.

Det Eckert fant ved å studere disse to ungdomsgruppene, var at burnouts hadde hyppigere bruk av ”ufint” språk, brukte mer narkotikarelatert slang og snakket mer ugrammatisk enn de som tilhørte jocks. Noen av disse trekkene fremkommer også hos mine informanter, blant annet den narkotika-relaterte slangen til Ahmed og Michael. Ungdommenes tilknytning til de ulike gruppene er, ifølge Eckert, kun delvis knyttet til foreldrenes sosioøkonomiske klasse. Ungdommenes holdninger til blant annet fremtiden, anser Eckert som en avgjørende faktor for hvilken gruppe de identifiserer seg med. Basert på studien til Eckert, og andre studier med lignende funn, sier Kotsinas (1994:23) at:

Även om således socioekonomiska olikheter tenderar att ta sig uttryck i språklig divergens lika väl som i skilda ungdomskulturer, tycks uppkomsten av gruppidentiteter i ungdomsåren inte vara deterministiskt kopplad till föräldrarnas socioekonomiska status utan även kunna vara en följd av individens egna och/eller den nära komratkretsens attityder och ställningstaganden.

Dersom vi ser på hva Michael uttrykker i sitat 25, sier han eksplisitt at ungdom med mye penger, ikke snakker slik han gjør. Denne talemålsstilen tilhører ikke disse ”pappaguttene”. Det er en rimelig tolkning at Michael, ut ifra hva han her uttrykker, knytter språkbruken direkte til sosial klasse. Men som Kotsinas uttrykker, ut ifra blant annet Eckerts studie, ser det ut til å ligge mer bak utviklingen av ungdomsgrupper og språklig divergens, som blant annet ungdommenes holdninger, enn kun de sosioøkonomiske forskjellene. Det Michael sier om at dersom disse ”pappaguttene” prøver å være noe de ikke er, da ser han på dem som tapere, kan tolkes som at ”pappaguttene”, altså ungdom med høyere sosioøkonomisk status, verken bedriver de samme aktivitetene som han gjør, som å være mye i sentrum, eller har de samme holdningene og oppførselen som ungdomsgruppen Michael identifiserer seg med.

Også Quist (2012:375), inspirert av Eckert, undersøker ungdomsgrupperinger, og drøfter språklig variasjon som en del av stilistiske praksiser. Hun definerer stil som ”en klynge av ressurser, herunder sproglige ressurser, som i relation til andre ressurser gøres socialt meningsfulde” (ibid.). Hun benytter begrepet ”stilklynger”, som en samling av ulike tegn som kroppstegn, musikk- og klesstil, bruk av slang og så videre. Hun klargjør at ingen personer *er* en bestemt stilklynge, men at man bruker ressurser fra ulike klynger (ibid.). Disse ressursene bruker ungdommene i utøvelser og forhandlinger av identitet. Det kan tenkes at ungdommene som er brukere av den særegne talemålsstilen i prosjektet mitt, benytter seg av ressurser fra

andre stilklynger enn “pappaguttene”, og at dette påvirker både hvordan de ser på seg selv og hvordan de blir oppfattet av “pappaguttene”. For eksempel kan man se en forskjell når det gjelder klesstil, med Ahmed som sagga med buksene da han var litt yngre (jf. 3.4.1), noe jeg antar skiller seg fra klesstilen til ”pappaguttene” da de var på samme alder. Quist (ibid) sine analyser viser nemlig at språklige variabler knytter seg til forskjellige stilklynger. De ulike stilklyngene ungdomsgruppene, “utlendinger” og “pappagutter”, tar i bruk ressurser fra, kan være med på å forsterke forskjellene mellom dem, og sosioøkonomisk status kan være en faktor som også bidrar til å skape et skille mellom gruppene.

4.3.8 Diskusjon av funksjonene

Flere av funksjonene kan sies å være overlappende. De sosiale kategoriene i UPUS-Oslo, blant annet minoritet, Østkant, Holmlia-innbygger og bygutt, kan også sies å overlape hverandre (Aarsæther og Nistov 2011). For å diskutere dette, benyttet Aarsæther og Nistov (2011) seg av Eckerts (2008) begrep ”the indexical field”, noe jeg også vil gjøre. Men først må jeg se på hva som ligger i begrepet:

... the meanings of variables are not precise or fixed but rather constitute a field of potential meanings – an *indexical field*, or constellation of ideologically related meanings, any one of which can be activated in the situated use of the variable (ibid.:453).

Ifølge Eckert bør ikke betydningene av variablene ses på som presise og faste, men heller som et ”indeksikalt felt”, et felt av flere mulige betydninger som er ideologisk tilknyttet hverandre. Jeg, som i UPUS-Oslo, ser ikke på en språklig variabel, slik som Eckert, men på *stilens* indexical field.

Funksjonene som har kommet fram i min analyse, som for eksempel det å være ”tøff” og ”å representere utlending”, kan være sosiale betydninger som kan overlape hverandre, og de kan være underordnet ”sosioøkonomisk status”. Men i visse situasjoner er det kanskje tøffhet som er den viktigste betydningen som ungdommene vil signalisere, og i andre tilfeller kan det være å ”representere utlending”, som innebærer mer enn å være tøff, som for eksempel å ha minoritetsstatus. Å representere utlending og stedstilknytning kan også kobles sammen og overlape hverandre, ved at talemålsstilen kan bli knyttet til steder hvor det bor mange utenlandsfødte innbyggere. Noen av forklaringene som ligger bak funksjonene ”hemmelig språk”, ”å representere utlending”, ”tøffhet og prestisje” og ”stedstilknytning og sosio-

økonomisk status”, kan synes å kunne tilknyttes en overordnet funksjon kalt ”protestspråk”, eller et ”anti-språk” (Fraurud og Bijvoet 2004:394). Fraurud og Bijvoet (ibid.) refererer til Halliday og definerer anti-språk som noe som ”formas i en gemenskap och en protest mot majoritetssamhället – ett ”anti-samhälle” inom samhället”. Både i Bijvoet (2002), Emanuelssons (2005) og Kotsinas (1994) studier blir protestspråk trukket frem som en viktig funksjon. ”Multietnisk ungdomsspråk kan også fungera som ett slags protestspråk mot etablissemanget i stort” (Bijvoet 2002:63). Michaels utsagn i sitat 25 kan tolkes som at hans språkbruk er en protest mot ”pappaguttene” og ungdom med høy sosioøkonomisk status, mens Ahmeds utsagn i sitat 17 kan tolkes som en protest mot politiet, som bidrar til at funksjonen ”hemmelig språk” i visse situasjoner kan ses på som et protestspråk mot majoritetsspråket og majoritetsinnbyggere.

Andre funksjoner som kan overlappe hverandre er at ungdommene benytter seg av den særegne måten å snakke norsk på både fordi det er morsomt og at de vil si noe hemmelig, noe som også kan ha tilknytning til hverandre ved at brukerne synes det er morsomt å snakke på en måte som andre ikke forstår. Oppsummert er funksjonene sammensatte og flere av dem kan relateres til hverandre.

4.4 Utenfraperspektivet

For å finne ut om det eksisterer en egen talemålsstil i flerspråklige miljø, synes jeg det er viktig å se om andre *utenfor* disse miljøene også oppfatter at det finnes en særegen måte å snakke norsk på i disse miljøene. Dette vil jeg nedenfor vise at også andre studier peker på (for eksempel Lehtonen 2011, Freywald et al. 2011). Å undersøke et utenfraperspektiv manglet i første omgang i UPUS, men i etterkant har det blitt gjennomført en nettbasert spørreundersøkelse om språkbruk i Oslo, kalt Oslo-testen, som ble publisert på Aftenpostens nettsider i 2010 (Ims 2013:37). Ut ifra besvarelsene på Oslo-testen har Ims (ibid.) undersøkt ”hvilke betegnelser som brukes om nye måter å snakke norsk på i flerspråklige områder i Oslo, og hvordan slike talestiler gjenkjennes, betegnes og knyttes til bestemte personer av gitte grupper”. Analysene hennes viser at respondentene gjenkjenner enkelte strukturelle og leksikalske trekk som en særegen måte å snakke norsk på, og at disse er noen av særtrekkene som de fant i UPUS-Oslo. Ims (ibid.:61) konkluderer derfor med at ”det er en allmenn oppfatning om at det eksisterer en særegen måte å snakke norsk på som knyttes til

flerspråklige miljø i Oslo i dag, og dette fenomenet gjenkjennes også av folk som er bosatt utafor Oslo-området”.

I studien av språkbruk i flerspråklige miljø i Helsingfors, er Lehtonen (2011:312) forsiktig med å påstå at det eksisterer en multietnolekt, selv om hun observerte flere trekk som kan diskuteres som særtrekk (jf. 2.4). En av begrunnelsene som talte mot å kunngjøre en multietnolekt i Helsingfors, var nettopp at talemålsstilen ikke var anerkjent av samfunnet ellers. Ifølge Freywald et al. (2011:52) bør Kiezdeutsch i Berlin bli gjenkjent av befolkningen, og innbyggerne burde enten identifisere seg med den, eller ikke, for at den skal kunne kalles en varietet:

If the grammatical and lexical characteristics identified for Kiezdeutsch constitute a distinct variety, we should expect speakers from multiethnic neighbourhoods to associate them with linguistic practices of their community, whereas outside speakers from monoethnic neighbourhoods should identify them as a way of speaking from a speech community other than their own, particularly one with a high migrant population.

Tabell 2 i delkapittel 4.1 viser at ungdom som representerer utenfraperspektivet anerkjenner at det eksisterer en særegen talemålsstil i flerspråklige miljø i Bergen. 15 av 22 informanter fra denne gruppen svarer ja på spørsmålet om det eksisterer en særegen form for norsk i Bergen. Jeg vil nå se på intervjuene, for å få kunnskap om hva som ligger i noen av disse forestillingene.

Michael snakket om å skille seg fra ”pappaguttene”, og disse blir da omtalt som ikke-brukere av stilen av Michael. Hvilke oppfatninger har ungdom fra Bergen Sør-området om eksistensen av en særegen talemålsstil i flerspråklige miljø i Bergen, og eventuelt hvorfor den blir brukt? Det er ikke tilfeldig at jeg har vært i Bergen Sør-området. Den videregående skolen jeg har besøkt her, ligger i et område som er kjent for å ha innbyggere med høy sosioøkonomisk status. De to guttene jeg intervjuet fra dette området, Aksel og Robert, kan klassifiseres som disse ”pappaguttene” som Michael omtaler. I tillegg til ungdommer fra Bergen Sør, representerer også Jakob utenfraperspektivet. Han er plassert her fordi han selv sa at han ikke pleier å være i flerspråklige miljø. Han var på Bakken fritidsklubb fordi han var med kjæresten, Stine, da hun skulle delta i denne undersøkelsen. Han kan beskrives som en ”typisk ungdomsbergenser”, som driver med idrett og buekorps.

4.4.1 Manglende norskkunnskaper

I intervjuet kommer det fram at Aksel og Robert tror at ungdom i flerspråklige miljø benytter stilen fordi de ikke har gode nok norskkunnskaper. De forklarer språkstilen som at brukerne trenger hjelp til formuleringer fra sitt eget språk, fordi de ikke kan formulere seg riktig på norsk:

(26) Aksel Ja, når de drar inn litt litt ord eller litt formuleringer kanskje fra eget språk, så # så er er det jo norsk, egentlig, det er bare det at de trenger litt hjelp fra sitt eget språk med formuleringer, eller noe sånn som det.

Intervjuer Ja, du tenker at de ikke kan de norske orda?

Aksel Ikke godt nok i hvert fall, eller sliter kanskje litt med å formulere seg godt nok på norsk.

Det at andre utenfor tror at språkbruken kommer av manglende norskkunnskaper, ser vi at Tugay, som selv er bruker og representerer et flerspråklig miljø, er klar over, men sier at ikke er tilfelle:

(27) Ja, den måten vi snakker på, # det er faktisk veldig gøy, og # man, liksom, ikke ødelegger språket, da. Noen sier det, "ahh, snakk skikkelig norsk, dere ødelegger språket" og sånn # vi gjør faktisk ikke det, vi kan skikkelig norsk, vi kan snakke skikkelig norsk, men det er bare for å kødde.

Det Tugay sier her, kan ses på som en kommentar til utenforstående. Han uttaler eksplisitt at de kan norsk, men at mange utenfor miljøet oppfatter det som at de ødelegger språket. Dette fant de også blant ikke-brukere av Kiezdeutsch i Berlin. Som omtalt tidligere fant Freywald et al. (2011) at grammatiske feil var en del av Kiezdeutsch. Og selv om dette er bevisste feil av brukerne, blir språkstilen assosiert som "dårlig" tysk av ikke-brukere. Det kan synes å også være tilfelle i Bergen, da Aksel i sitat 26 sier at brukerne sliter "med å formulere seg på godt nok norsk". En grunn til at språkbruken blir assosiert med "feil" norsk og tysk, kan være fordi noen trekk ligner på typiske feil som innlærere har. I norsk er for eksempel manglende inversjon en typisk innlærerfeil, men som jeg også har observert at Tugay og Daro benytter når de snakker med vennene sine. Når disse ungdommene, som behersker norsk, benytter seg av typiske innlærertrekk, er det lett for utenforstående å oppfatte dette som språkfeil. Men selv om Aksel oppfatter at denne språkbruken kommer av manglende norskkunnskaper, presiserer han at han ikke mener at brukerne prøver å endre språket, som Tugay nevner at

flere har påpekt til ham, men Tugay brukte uttrykket ”ødelegge språket”. På spørsmål om hvordan han tror samfunnet ser på en slik språkbruk, svarer Aksel:

- (28) Jeg vet ikke, jeg tror det faktisk er noen som har litt, jeg tror det er noen som har litt f= kanskje litt fordommer mot det, fordi at # de mener liksom at når # en person kommer til Norge, så skal de snakke norsk, og # så tenker de at det er jo # de synes det er teit eller feil hvis # på en måte noen skal komme til Norge og prøve å endre språket, men # etter min mening så prøver de jo ikke å endre språket, det de gjør er jo å # å bare lage sin egen variant når de snakker seg imellom, sant.

Selv om Aksel altså ikke oppfatter språkbruken som et forsøk på å endre eller ødelegge språket, som Tugay omtaler det, bekrefter han at dette er tanker han tror andre utenfor har. Aksel, som også er utenfor de flerspråklige miljøene, ser på språkbruken som en egen variant brukerne benytter seg av når de kommuniserer.

4.4.2 Sosioøkonomisk status, sted og “utlendinger”

Når Robert skal nevne hvilke steder han tror en slik særegen måte å snakke norsk på er knyttet til, svarer han: ”*Jeg kan jo tenke meg at # sentrum, og kommunale bygg, der kommunale bygg bygges, der kan jeg tenke meg for at det er større sjanse for det.*” Dette svaret tyder på at Roberts oppfatning av hvem som benytter stilen ikke kun er knyttet til manglende norsk-kunnskaper, men også sosioøkonomisk status. At han nevner sentrum tyder på at han knytter språkbruken til ungdom som er mye i sentrum, og at han tror det er større sjanse for forekomst av en slik talemålsstil i kommunale bygg, tyder på at han knytter språkbruken til sosial klasse. Og som vi kan se ut ifra definisjonen hans av kebabnorsk (4.5), gir han uttrykk for at brukerne hovedsakelig er innvandrere fra Midtøsten.

Aksel nevner i intervjuet at etnisk norske også kan benytte seg av en slik språkbruk, dersom de er fra steder hvor dette blir brukt mye. Men han legger til at han ikke tror at etnisk norske bruker utenlandske ord: ”*Altså, ikke nødvendigvis at de drar inn noe arabisk, men de bruker kanskje en litt upresis formulering av og til, eller de bruker litt sånne ord som du nevnte dabbe, tjommi <ord fra spørreskjemaet> og alt det der*”. Jakob, som ikke er en av ”pappaguttene”, knytter også etnisitet til bruken: ”*Altså det kebabnorsken, jeg er jo ikke den som snakker det, da, for jeg er hundre prosent norsk.*” Lignende svar fikk også Freywald et al. (2011:65). Den monoetniske gruppen i deres forskning benyttet distinksjonene ”vi” versus ”de” i sammenhenger som ”Vi benytter ikke denne fordi vi er tyske”. Sitatet fra Jakob tyder

på at han, på lik linje med ikke-brukerne i den tyske studien, assosierer slik språkbruk med etnisitet, og da i Jakob sitt tilfelle, med ikke-norsk opprinnelse. Men da intervjueren spør om det ikke finnes ungdom med to norskfødte foreldre som benytter stilen, innrømmer han at han vet om noen:

- (29) Sånn som hun jeg er sammen med, for eksempel, hun, det er grådig vittig da, for det at når hun treffer de utenlandske vennene sine, som hun for eksempel går i klasse med, så # plutselig så switcher hun over til litt sånn kebabsnorsk enn når hun snakker med meg, sant.

Her sier han at kjæresten hans, Stine, begynner å bruke talemålsstilen når hun treffer utenlandske venner. Han går altså fra å si at han ikke er en bruker selv, og begrunner dette med at han er ”hundre prosent norsk”, men kommer deretter på at Stine, som også har to norskfødte foreldre, bruker stilen med noen venner. Men det er tydelig at han fortsatt mener denne stilen er forbeholdt ungdom med ikke-norsk bakgrunn, når intervjueren spør han om hva han synes om denne måten å snakke på:

- (30) <nøler> altså når det gjelder, altså, med tanke på utlendinger og sånn, sant, så er det vel, altså, det er jo kanskje # kanskje normalt at de # kanskje bruker # den formen for norsk, men, altså, min mening er jeg synes det blir litt sånn rart når folk som # er hundre prosent norsk plutselig switcher over # det jeg synes det er litt rart.

Et interessant poeng er at både Jakob og kjæresten hans Stine kan sammenlignes og sies å representere de to ulike informantgruppene i studien til Freywald et al. (2011). For ikke bare ligner Jakobs utsagn på oppfatningene til den monoetniske gruppen i den tyske studien, men Stines utsagn kan sammenlignes med den multietniske informantgruppen. De relaterer nemlig Kiezdeutsch til sine vennegjenger og skoleklassen, akkurat som Stine gjør. Både hun og Jakob forklarer at hun benytter seg av denne særskilte formen for norsk fordi hun har vokst opp med og gått i klasse med elever med mange ulike nasjonaliteter.

Når det gjelder hvilke steder Jakob oppfatter at det blir benyttet en særegen form for norsk, svarer han:

- (31) Jakob Det er nå hvert fall Løvsstakken, sant # og så # nei, jeg vet ikke. Åsane, kanskje? # Det er vel er ikke det en del utlendinger der ute og da? Sant, så er det jo litt i Loddefjord, sant. Sletten?

Intervjuer Hvorfor tror du # de ...

Intervjuer Unnskyld? Sentrum, ja?

Jakob Ja, sentrum, Sletten ## grådig mye i sentrum.

Intervjuer Ja.

Jakob Altså, {uforståelig} byen, altså Torgallmenningen og # der, sant, altså der er det jo bare utenlandske som # henger.

Først snakker Jakob om bydeler, og deretter ser vi at han begynner å trekke inn ”utlendinger”. Han kobler altså stedene hvor han tror det finnes slik språkbruk, til steder han vet det er mange utenlandsfødte ungdommer eller ungdommer med utenlandsfødte foreldre. Sted og utlending blir da to faktorer som overlapper hverandre fra Jakobs perspektiv.

Oppsummert kan man si at ungdommene fra utenfraperspektivet har forestillinger om at brukerne av en særegen talemålsstil er ungdom som har manglende norskkunnskaper, har utenlandsfødte foreldre eller er selv utenlandsfødt, og bor i områder der det bor mange ungdommer med bakgrunn fra andre land. Språkbruken blir også knyttet til sosioøkonomisk status, ved at Robert trekker inn kommunale boliger.

Mine hovedinformanter fra de flerspråklige miljøene, viser at flere av disse forestillingene ikke stemmer. Alle informantene mine behersker norsk, og to av dem har to norskfødte foreldre. En forestilling de utenfra har som kan stemme overens med mine informanter, er hvor brukerne bor og hvem de pleier å være sammen med. På fritiden er de mye i flerspråklige miljø, og i klassene deres er det mye flerspråklig ungdom, noe som tyder på at de bor på områder med mye flerspråklighet.

4.5 Hva blir den særegne måten å snakke norsk på kalt?

Hva ungdommene kaller denne særegne måten å snakke norsk på, sier også noe om de ulike oppfatningene de har:

Flerspråklige miljø		Utenfraperspektivet	
Ingenting	8	Ingenting	3
Kebabnorsk	6	Kebabnorsk	6
Ghettopråk	3	Jallaspråk	1
Gatenorsk	3	Uintelligent bokmål	1
Slang	2	Slang	2
Blandet norsk	1	Norsk med engelske uttrykk	1
Ungdomsnorsk	1	Ungdomsspråk	1
Pakkisnorsk	1	Pakistanernorsk	1
Utenlandsk norsk	1	Utenlandsk norsk	1

Tabell 3 Oversikt over hva informantene kaller den særegne talemålsstilen³⁵

I tabellen har jeg forsøkt å sette opp lignende benevnelser side om side, fra de to ulike ungdomsgruppene. Som vi ser, bruker de flere lignende termer. I de flerspråklige miljøene, rapporterer 8 informanter at de ikke kaller det for noe, mens 6 svarte kebabnorsk. De resterende kaller det ghettopråk, gatenorsk, slang, blandet språk, ungdomsnorsk, pakkisnorsk og utenlandsknorsk. Her ser man at av de som har gitt denne måten å snakke på et navn, har de fleste kalt det kebabnorsk. Dette er også tilfelle hos ungdomsgruppen som representerer utenfraperspektivet, hvor kebabnorsk er det mest rapporterte begrepet, mens “ingenting” er det mest vanlige svaret hos ungdommene fra de flerspråklige miljøene. Det er like mange som rapporterer kebabnorskbegrepet i begge gruppene, nemlig 6 informanter. Kebabnorsk, som først dukket opp i Aasheims (1995) hovedoppgave (jf. 2.4), har blitt den folkelige termen på fenomenet i Norge, og blir brukt i både media og lærebøker. Termen blir særlig brukt om måten de snakker på i Oslo, men enkelte av informantene mine bruker også denne termen på språkbruken i Bergen. I Ims (2013:37) sin undersøkelse viser det seg også at “kebabnorsk” er den mest frekvente betegnelsen på språkbruken i Oslo. I forbindelse med UPUS-prosjektet har blant annet Aarsæther (2010) studert og diskutert hvordan informantene i prosjektet forholdt seg til termen. Funnene fra denne studien viser at ungdommene *ikke* identifiserer seg med

³⁵ Tallene i tabellen går ikke opp med antall som har svart på spørreundersøkelsen fordi noen ga flere navn, mens andre ikke svarte noe. Svarte de flere navn, har jeg ført dem opp på de ulike begrepene de oppga. Dersom de ikke svarte noe, er de heller ikke med i tabellen.

termen kebabnorsk. Kun 9 av 34 informanter rapporterte at de brukte termen, mens 15 sa at denne måten å snakke norsk på ikke hadde noe navn, og 4 ville bruke stedet de var fra for å navngi språkbruken (ibid.:123).

Jeg har også spurt mine informanter om deres identifikasjon til termen kebabnorsk, og da kommer det mange lignende tanker og oppfatninger frem. I en feltsamtale sa ei jente: ”Kebabnorsk. Jeg synes det er fornærmende. Kebab? Hvorfor skal man kalle det det? Det er mat, liksom”. Ifølge Aarsæther (ibid.:124) rapporterte også noen informanter i UPUS at de fant termen stigmatiserende. Både jenta jeg snakket med i feltsamtalen, og de som syntes det var stigmatiserende i UPUS, har minoritetsbakgrunn. Aarsæthers (ibid.) studie viser at ungdom med majoritetsbakgrunn ikke blir like fornærmet som ungdom med minoritetsbakgrunn. Blant mine informanter uttaler Stine og Ingrid, som begge er majoritetsungdom, seg om kebabnorsk. Stine sier i intervjuet at kebabnorsk er ord som voksne bruker for å beskrive denne måten å snakke på, men at de selv ikke kaller det noe. Dette bekrefter også Ingrid i sitt intervju: *”Ja, fordi # altså # de voksne eller # i ordboken så står jo det kebabnorsk, men # det # jeg skjønner egentlig ikke helt hvorfor.”* Men Ingrid bekrefter at hun forbinder den særegne måten de snakker norsk på med det som er kalt kebabnorsk. Det virker ikke som Stine og Ingrid blir like fornærmet av termen som jenta fra feltsamtalen, men de virker heller ikke likegyldige til termen. Det er tydelig at de ikke identifiserer seg med den, og at de ikke benytter den selv. Daro og Tugay forbinder kebabnorsk med å ikke beherske det norske språket. Tugay sier: *”kebabnorsk det er sånn at du ikke ut= du klarer å uttale ordene helt riktig”*. Daro har en lignende forklaring: *”Og så når det kommer til gebrokkent, det er mer sånn kebabnorsk-aktig og de de utlendingene som ikke har lært seg norsk helt enda”*. Deres oppfatning av termen skiller seg derfor fra Stine og Ingrids oppfatning.

Alle informantene mine har hørt termen kebabnorsk, og noen bruker den for å gi et navn på språkbruken sin. Men i intervju og feltsamtaler kom det altså fram at dette ikke var en term de identifiserte seg med, men at det var dette de hadde hørt at andre, særlig voksne, kalte det. Siden det er termen de har hørt mest, og i tillegg også har lært om på skolen, valgte de å bruke den selv på sin egen språkbruk, selv om det ikke var en term de var fornøyde med eller identifiserte seg med. Flere av dem, som vi kan se ovenfor, forsto ikke hvorfor det skulle hete kebabnorsk. Informantene *utenfor* de flerspråklige miljøene, derimot, benyttet termen kebabnorsk relativt bokstavelig:

- (32) Ja, på grunn av at kebabnorsk regner jo i alle fall i min betydning av det, er hvert fall at det er innvandrere fra gjerne Midtøsten som snakker for eksempel arabisk eller # land hvor <ler> kebab da kommer fra # og så tar de med seg inn i språket.

Robert anser brukerne av kebabnorsk som innvandrere, gjerne fra Midtøsten eller land hvor kebab kommer fra. Da jeg spurte han om noen med to norskfødte foreldre benytter seg av en slik språkbruk, svarte han avkrefteende. Dette var noe som var forbeholdt innvandrere, mente han. Aksel forteller om hvor han har lært begrepet:

- (33) Aksel Nei, det vi altså vi hadde om det i norsken for en liten stund siden, da var det # en som en vi hørte på et sånt lydspor, og da var det en som kalte det kebabnorsk, og det er på en måte der jeg har det fra akkurat det kebabnorsk, men det har jo forskjellige navn, du kan kalle det kebabnorsk, jallanorsk, altså, det varierer jo men.

Intervjuer Okei.

Aksel Jeg tror # jeg tror at kebabnorsk kanskje er det jeg sier, hvis jeg skal # beskrive det sp= altså det flerkulturelle språket.

Intervjuer Ja. Tror du at de som bruker det selv sier det? Kebabnorsk?

Aksel Nei, det tror jeg egentlig de kanskje vil kalle norsk da.

At han sier at brukerne selv ville kalle det norsk, synes jeg er interessant. Her gir han uttrykk for at kebabnorsk er noe de utenfor kaller det, men at denne språkbruken for brukerne selv, representerer norsk. Robert og Aksel benytter termer med negative assosiasjoner, uten at dette nødvendigvis er noe bevisst. Det ser vi blant annet når Aksel sier at man kan kalle det for mye forskjellig, for eksempel jallanorsk, og nevner denne termen uten å tenke noe mer over hva den innebærer.

Dersom vi ser på de resterende termene som ungdommene rapporterer, vil jeg si at de fleste av disse også er negativt ladet. Slang, ungdomsnorsk, blandet språk og norsk med engelske uttrykk, anser jeg som nøytrale termer, mens de resterende gir negative assosiasjoner. Alle disse termene kan gi assosiasjoner til ”dårlig norsk”, noe også kebabnorsk gjør. Ims (2013:61) mener at termen “kebabnorsk” kan ha gjennomgått en diskursiv nøytralisering, som gjør at den ikke lenger gir like negative assosiasjoner som tidligere. Likevel ser jeg at hos mine informanter gir flere fra flerspråklige miljø uttrykk for at termen er negativt ladet. Dette kan både komme av at individer legger ulike assosiasjoner til termen, og at den kan ha gjennomgått en større nøytraliseringsprosess i Oslo enn i Bergen. Det gjør det interessant at like mange i flerspråklige miljø oppgir nettopp denne termen som navn på talemålsstilen, som

i utenfraperspektivet.³⁶ Navnene informantene oppgir tyder på at det å benytte termer med negative assosiasjoner, ikke er noe kun de utenfor miljøene gjør. Også brukerne selv bruker negative merkelapper på språkbruken sin. Det er viktig å bemerke at selv om informantene mine oppga alle disse ulike termene, kom det frem i feltsamtalene at de fleste ikke kaller det for noe, men at de svarte noe fordi jeg spurte. Det ser ut til at de ga det et navn der og da kun for å gi et svar. Kan det da være at ungdommene tar i bruk navn de har hørt i media og hos folk utenfor, som egne termer på språkbruken sin? Som nevnt viser også funnene fra UPUS at de fleste informantene i Oslo også svarte at det ikke hadde noe navn (Aarsæther 2010:124). Derimot diskuterer ikke UPUS-forskerne om informantene som oppga andre navn, for eksempel ”pakkisnorsk”, også kan ha funnet de på der og da, kun for å gi et navn, som også synes å være tilfelle vedrørende mine informanter.

4.6 Oppsummering av funnene fra analysen

Jeg vil nå oppsummere de viktigste funnene fra analysen. Dette vil jeg strukturere etter forskningsspørsmålene mine.

Det første forskningsspørsmålet mitt er: *Hvilke oppfatninger har informantene om forekomsten av en særegen talemålsstil i Bergen?* Nesten alle informantene svarer at det finnes en særegen måte å snakke norsk på i flerspråklige miljø i Bergen. Likevel kan jeg ikke, på grunnlag av dette, påstå at det eksisterer én særegen måte å snakke på i disse miljøene. Jeg kan nemlig ikke ta for gitt at ungdommene har den samme forestillingen. Ettersom man ikke vet om de har like forestillinger, er det interessant å se at den eventuelle talemålsstilen har de samme funksjonene. Det er nemlig de samme forklaringene som går igjen hos de ulike informantene. Noen sier at denne måten å snakke norsk på ikke har noen funksjon, de sier at det er en vane og bare kommer automatisk. Svarene fra andre derimot, indikerer at språkbruken er knyttet til inngruppe; det er for å si noe hemmelig; å ha det morsomt og å være morsom; å representere ”utlending”; å vise tøffhet og prestisje; og det kan ha tilknytning til sosioøkonomisk status og stedstilhørighet. Dette besvarer forskningsspørsmålet: *Hvilke funksjoner har talemålsstilen?* Disse funksjonene er sammensatte og kan overlape hverandre. Flere av funksjonene kan plasseres i en overkategori kalt protestspråk (Fraurud og Bijvoet 2004, jf. 4.3.8). Hva ungdommene kaller stilen, kan også vise noe om hvordan de

³⁶ Det må tas i betraktning at jeg har flere informanter fra flerspråklige miljø (23) enn utenfor (22).

oppfatter talemålsstilen. Det kommer frem at ungdommene fra de flerspråklige miljøene ikke har noe navn på talemålsstilen, men dersom de skulle gi det et navn, svarer de fleste et navn med negative assosiasjoner, og størsteparten av ungdommene kaller det ”kebabnorsk”. Dette kommer mest sannsynlig både av påvirkning fra media, hva de har lært på skolen og hva de hører andre utenfor kalle denne måten å snakke norsk på. Årsaken til at jeg tror denne påvirkningen kommer utenfra, er at ingen av informantene identifiserte seg med termen.

Det neste forskningsspørsmålet lyder: *Hva karakteriserer denne talemålsstilen?* For å finne ut av dette har jeg benyttet meg av både rapporterte og observerte data. Særtrekkene som kom frem ved observerte data er ulike i de to miljøene der jeg arrangerte vennesamtaler. På Bakken ungdomsskole er det rimelig å anta at trekkene både er leksikalske, grammatiske og prosodiske. De leksikalske trekkene i dette miljøet er at de benytter ord fra andre språk enn norsk og har et ”grovere” språk med mer banning. De grammatiske trekkene dreier seg om manglende inversjon, i tillegg til mulige trekk som genusforenkling og feilbøying av verb. De prosodiske trekkene er endring av tonefall, som gir en mer stakkato rytme. Det er viktig å påpeke at jeg ikke har foretatt en analyse av de prosodiske trekkene. Dette trekket er basert på hva jeg observerer og hva ungdommene selv rapporterer. På Sentrum videregående skole er de observerte særtrekkene hovedsakelig på det leksikalske nivået, ved at de benytter ord fra andre språk, og også disse informantene får et grovere språk med mer banning. Jeg observerer ett mulig morfologisk trekk hos Ahmed, da han har svak bøying på et sterkt verb. Disse særtrekkene er både med på å besvare hva som karakteriserer talemålsstilen, og det siste forskningsspørsmålet, nemlig: *Forekommer det situasjonsbetinget veksling? Det vil si: Er det forskjell på språkbruken til informantene i de to samtalesituasjonene jeg har observert?*

Når ungdommene selv skal karakterisere talemålsstilen, nevner de hovedsakelig leksikalske trekk. De har fokus på at de benytter ord fra andre språk enn norsk, og sier de bruker ”slang”. Grammatiske trekk er det kun Tugay som er inne på, når han sier at de blander inn kebabnorsk og sier ordene litt feil. Ingrid's utsagn om å snakke høyere og mørkere, kan tolkes som prosodiske trekk, og også andre nevner at de tror de forandrer tonefall og snakker høyere. Dette trekket er ungdommene derimot mer usikre på enn de leksikalske trekkene. At ungdommene i hovedsak kun nevner trekk på leksikalsk og prosodisk nivå, stemmer overens med rapporterte data fra UPUS-Oslo (Svendsen og Røyneland 2008).

Både kodeveksling og crossing er språklige praksiser som gjør seg gjeldende. Jeg har valgt å se disse i lys av *linguaging*. Det vil si at ungdommene tar i bruk de ulike språklige ressursene

som er tilgjengelige i praksisfellesskapene de tilhører. Det å benytte seg av en særegen talemålsstil kan ses på som identitetshandlinger, *acts of identity*. Man bruker språklige trekk både for å identifisere seg med visse grupper, og for å distansere seg fra andre.

Forskningsspørsmålene forsøker sammen å besvare den overordnede problemstillingen: *Er det mulig å identifisere en særegen talemålsstil blant ungdom i flerspråklige miljø i Bergen?* Forskningsspørsmålene viser at ungdommene oppfatter at det eksisterer en særegen stil i flerspråklige miljø i Bergen, hvilke funksjoner den har og hva som karakteriserer den. De observerte dataene mine, om enn i en liten målestokk, synes å bekrefte det informantene rapporterer. Likevel kan jeg ikke påstå at jeg har med en varietet eller lekt å gjøre. Jeg vil, i likhet med Aarsæther et al. (2015:250), heller si at jeg har å gjøre med fremkomsten av nye lingvistiske trekk i miljøene, som ungdommene tar i bruk som en del av deres språklige, tilgjengelige ressurser. Språkbruken kan således heller anses som representasjoner av varieteter, enn fremkomsten av én distinkt varietet eller talemålsstil. Opsahl og Nistov (2010:63) har en oppsummering av språkbruken i miljøene i Oslo, som også passer som en oppsummering av funnene i min undersøkelse:

We have seen that there may be different types of speakers within the speech community, and linguistic heterogeneity seems to be a fitting label for describing both the structural and functional aspects of young people's linguistic practices.

Denne oppsummeringen passer både til UPUS-Oslo og min studie, da trekkene som ble observert i begge undersøkelsene ikke representerer alle informantene. For eksempel ser vi dette ved brudd på V2-regelen, som jeg kunne observere i den ene vennesamtalen, men ikke den andre, og funksjonene hvor for eksempel ”å representere utlending” var mer aktuell på Sentrum videregående skole enn Bakken ungdomsskole.

Prosjektet som er utført i denne masteravhandlingen, er relativt beskjedent av omfang. En større undersøkelse kunne kanskje ha trukket konklusjoner på et mer generelt grunnlag, men ettersom dette er en kvalitativ undersøkelse hadde den aldri som mål å generalisere funnene. Jeg anser de metodiske utfordringene rundt vennesamtalene som de største for prosjektet, ved at jeg kun fikk gjennomført to opptak, men til sammenligning kan det nevnes at Nortier (2001) kun opererer med tre selvpptak. Flere samtaler, også gjerne med ungdom med to norskfødte foreldre, kunne gitt meg et større grunnlag for å trekke konklusjoner rundt de språklige særtrekkene. Til tross for at UPUS-studien var større i omfang enn min undersøkelse, trekker UPUS-forskerne lignende konklusjoner som meg, og heller ikke her

kunne det slås fast om de hadde å gjøre med en distinkt varietet, men de har større belegg for de lingvistiske trekkene grunnet flere informanter og opptak.

Avslutningsvis i analysen vil jeg bemerke at selv om man ikke kan ta for gitt at det ligger de samme forestillingene til grunn hos ungdommene, og til tross for at det ikke trenger å dreie seg om mange trekk, synes forestillingen om en særegen måte å snakke norsk på å være viktig for dem. Trekkene jeg delvis har observert, synes å ha en viktig sosial betydning (social meaning) for ungdommene. I 1.3 så jeg at man ved praksistilnærmingen har fokus på språkbruk som stilistiske praksiser, og at man har som fokus å forstå hvordan språket blir brukt som en ressurs for å posisjonere seg i et sosialt rom, og det er nettopp dette ungdommene gjør med talemålsstilen, og derfor er den av stor sosial betydning for dem. Ettersom stilen er viktig for dem, må problematikken rundt forestillingene informantene har om stilen og dens faktiske, objektive størrelse bemerkes. Talemålsstilen kan være noe større og mer framtrædende i ungdommenes forestillinger enn den i virkeligheten er objektivt sett.

5 AVSLUTTENDE KOMMENTARER

I dette siste kapittelet av oppgaven, vil jeg komme med noen avsluttende kommentarer om studien. Jeg vil først i 5.1 oppsummere prosjektet med vekt på metodene og hva som kunne blitt gjort annerledes, og trekke paralleller til UPUS-Oslo. Deretter vil jeg i 5.2 komme med forslag til hva som vil være interessant å undersøke i videre forskning.

5.1 Oppsummering av prosjektet

I dette prosjektet har jeg undersøkt språkbruk blant ungdom i flerspråklige miljø i Bergen. Hovedmålet var å finne ut av om det eksisterer en særegen form for norsk i disse miljøene. Analysen og diskusjonen i kapittel 4, viste at jeg ikke kan slå fast at jeg har å gjøre med én særegen talemålsstil, men at det heller synes å dreie seg om representasjoner av ulike stiler.

Jeg benyttet meg av både en varietets- og praksistilnærming (jf. 1.3), i likhet med UPUS-Oslo-prosjektet. Til tross for at metodene jeg har benyttet har hatt noen praktiske utfordringer knyttet til seg, i tillegg til visse metodiske svakheter mer generelt (jf. 3.7), har de vist seg å være fruktbare. Intervjuene ga meg mye informasjon og innsikt i ungdommenes tanker angående forekomsten av en særegen måte å snakke norsk på i flerspråklige miljø i Bergen, og visse trekk ved denne måten å snakke på har kommet fram i vennesamtalene. Oppsettet rundt de to ulike samtalsituasjonene, synes jeg har fungert bra. Jeg lyktes med å sette opp to ulike samtalsituasjoner, og klarte følgelig å svare på forskningsspørsmålet angående situasjonsbetinget vekslings. Men andre metoder for opptak av språkbruken til ungdommene blant venner, kunne også ha vært interessante. For eksempel kunne ungdommene ha tatt selvpoptak på fritiden. Men ettersom selvpoptak kan være vanskeligere å gjennomføre rent praktisk, og jeg baserte meg på metoder benyttet i UPUS-Oslo, valgte jeg å gjennomføre vennesamtalene skissert i 3.5.4. Vennesamtalen mellom Daro, Didier og Tugay skiller seg fra parsamtalene i UPUS-Oslo, ved at man i Oslo kun hadde samtaler med to ungdommer av gangen. Å ha flere ungdommer i opptak gjør transkripsjonen vanskeligere, men med tanke på samtalsituasjonen tror jeg det er fruktbart. Flere av ungdommene ga uttrykk for at samtalen ville flyte lettere dersom de var flere sammen. Til tross for at det ser ut til å være fruktbart å ta opptak av flere ungdommer sammen, kom ikke dette tydelig frem i studien, da vennesamtalen

mellom Michael og Ahmed må sies å være like vellykket som den mellom Daro, Didier og Tugay, selv om de bare var to.

At flere ungdommer enn kun de som var med på intervju fylte ut spørreskjemaet, anser jeg som svært viktig for å kunne slå fast at relativt mange ungdommer oppfatter at det eksisterer en særegen talemålsstil i flerspråklige miljø i Bergen. Å besøke og intervju ungdom utenfra de flerspråklige miljøene viste seg også å være fruktbart. At disse ungdommene *utenfor* miljøene oppfatter at det finnes en egen stil i flerspråklige miljø, kan gi støtte til at det faktisk eksisterer noe i disse miljøene.

Selv om *praksisfellesskap* ikke i utgangspunktet ble benyttet som et metodisk verktøy i studien, viste dette begrepet seg å være relevant i drøftingen av funnene, da språkbruken har vist seg å være knyttet til inngruppe. Ved mer deltakende observasjon kunne muligens en tilnærming med utgangspunkt i praksisfellesskap ha blitt brukt i en enda større grad i studien, men det kan være vanskelig å gjennomføre innenfor rammene for et masterprosjekt.

De språklige praksisene kodeveksling, crossing og stilisering, som har vist seg gjeldende i beskrivelsen av hva en multietnolektisk stil innebærer, har jeg sett i lys av begrepet ”*linguaging*”. Disse praksisene er komplekse, og jeg har ikke kunnet analysere bruken av dem inngående i denne oppgaven. Alle de ulike delene i analysen, både situasjonell veksling, hva som karakteriserer stilen og hvilke funksjoner den har, kunne blitt undersøkt i mer utfyllende analyser. Ettersom jeg forsøker å danne et helhetlig bilde av språkbruken i noen flerspråklige miljø i Bergen, valgte jeg å heller relativt kort analysere flere sider ved språkbruken, i stedet for å gå i dybden på eksempelvis særtrekkene. Dette gjør at enkelte av analysene ikke er særlig inngående, for eksempel har jeg ikke hatt rom for å analysere de prosodiske trekkene.

Avslutningsvis vil jeg peke på paralleller til UPUS-Oslo, da undersøkelsen min er basert på både problemstillingen og metodene benyttet i Oslo-prosjektet. Det er mange likhetstrekk ved funnene i disse studiene. At nesten alle ungdommene som har svart på spørreskjema svarer ja på spørsmål om det eksisterer en særegen måte å snakke norsk på i flerspråklige miljø, er likt i både min og i UPUS-Oslo-studien. I tillegg kan man trekke paralleller ved funnene av de lingvistiske trekkene, da det i begge studiene er funnet leksikalske; grammatiske, i form av manglende inversjon og mulig genusforenkling; og prosodiske trekk. Det er også tydelig i analysen min av språkbrukens funksjoner, at disse kan sammenlignes med funksjonene Aarsæther (2010) diskuterer. Min studie skiller seg fra UPUS-Oslo ved at jeg har supplert analysen med ”utenfraperspektivet”.

5.2 Videre forskning

Jeg vil nå komme med forslag til hva jeg anser som relevante og interessante aspekter for videre forskning. Først og fremst må jeg si at det ville vært interessant å undersøke fenomenet i flere miljøer i Bergen, i tillegg til en grundigere undersøkelse av de lingvistiske trekkene. Det ville også vært interessant å studere språkbruken i form av andre stilistiske tegn, jf. de korte informantportrettene i 3.4, der man kan se nærmere på interessene og de andre stilistiske tegnene, slik som i Quist 2006.

Bijvoet og Fraurud (2012) studerte hvordan språkutvikling og individuell språkbruk blir påvirket av ungdommers oppfatninger av hvordan de selv og andre snakker. I denne studien som omhandlet ungdom i Sverige, refereres det til en jente som uttrykte at de ikke kunne bruke slangspråket i alle situasjoner, for eksempel i et jobbintervju. Noe lignende bemerket også informanten Mehdi i studien min, som vi ser i sitat 12 i 4.3.1, da han uttrykker at han i visse situasjoner snakker ”straight out norsk”, for eksempel når han snakker til en sjef. En annen informant i den svenske studien sa derimot at han ikke ville endret språket sitt, for da følte han at han gjemte en del av seg selv. Selv om jeg har vist at språkbruken er knyttet til inngruppe, kunne det være interessant å studere den situasjonsbetingede vekslingen nærmere. Er det *kun* en inngruppetil, eller snakker noen ungdommer slik mer enn mindre hele tiden, som den svenske informanten gir uttrykk for? Det kan være relevant å undersøke dette i lys av om ungdommene ser på språkbruken som en ressurs eller begrensning for dem (jf. Røynesdal 2007).

Det som peker seg ut for meg som mest interessant, er å finne ut av hvordan språkbruken forholder seg til ”vanlig” bergensk ungdomsspråk. Ifølge Bijvoet og Fraurud (2012:314) er det ikke lett å plassere talemålsstiler i båser: ”The way these young people speak and speak about speaking suggests that their linguistic choices involve something more complex than a switch between clear-cut language varieties”. Ungdommenes språkbruk er mer kompleks enn kun en veksling mellom distinkte varieteter. Det kan hos Bijvoet og Fraurud (ibid.) se ut til å handle om glidende overganger mellom ulike mulige språkvarieteter, og dette kan det se ut til å være i min studie også. Ord- og begrepsforklaringene til Michael og Ahmed (se vedlegg 1), som de forklarte når de skulle gi eksempler på hva som var typisk for den særegne stilen deres, viser at de oppgir ord som både kan sies knyttes til flerspråklige miljø, hvor det for eksempel er ord fra andre språk, og ord og uttrykk som kan sies å være mer typisk for bergensk mer generelt. Eksempler på det siste er ”tjommi”, ”ke de går i” og ”dabbe”. Ordene

og uttrykkene kan muligens knyttes til varieteten ”gatebergensk”, ettersom informantene fra Bergen Sør, som snakker ”finbergensk”, oppgir at de kun benytter disse ordene på tull (jf. 4.4.2). Det ville derfor vært interessant å se hvordan talemålsstilen i de flerspråklige miljøene forholder seg til ”vanlig ungdomsspråk” og varieteten ”gatebergensk” i videre forskning.

LITTERATURLISTE

- Akselberg, Gunnstein (2002) ”Evaluering av eigen dialekt og aktuelle faktorar i den dialektale sosialiseringprosessen. Talemålsvariasjon og språkhaldningar hjå ungdom på Voss ved tusenårsskiftet”. *Målbryting. Skrifter frå prosjektet Talemålsendring i Noreg* 6. Nordisk institutt, Universitetet i Bergen, 93-120.
- Akselberg, Gunnstein (2008) ””Kor pent bergensk snakkar du?” Ei gransking av sjølvrapporterte språkdata til avisa *Bergens Tidende* si heimeside, bt.no”. *Målbryting. Skrifter frå Norsk sosiolingvistisk nettverk (SONE)* 9. Nordisk institutt, Universitetet i Bergen, 149-164.
- Akselberg, Gunnstein og Mæhlum, Brit (2008) ”Sosiolingvistisk metode”. I: Mæhlum, Brit; Akselberg, Gunnstein; Røyneland, Unn og Sandøy, Helge. *Innføring i sosiolingvistik*. Oslo: Cappelen Damm AS, 2. utgave, 73-88.
- Appel, René og Schoonen, Rob (2005) ”Street Language: A Multilingual Youth Register in the Netherlands”. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* Vol. 26, No. 2, 85-117.
- Benýšková, Helene (2007) ”*Kebab-norsk*” *språkfenomen i dagens flerkulturelle ungdomsmiljø i Norge*. Masteravhandling. Praha: Karlsuniversitetet i Praha.
- Bijvoet, Ellen (2002) ”“Om nån börjar kaxa, jag börjar snacka fittjasvenska”. Multietnisk ungdomsspråk – uppfattningar och attityder”. *KRUT, Kritisk utbildningstidsskrift*, nr. 106, 56–71.
- Bijvoet, Ellen og Fraurud, Kari (2010) ””Rinkeby Swedish” in the Mind of the Beholder. Studying Listener Perceptions of Language Variation in Multilingual Stockholm”. I: Quist, Pia og Svendsen, Bente Ailin (red.) *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters, 170-188.
- Bijvoet, Ellen og Fraurud, Kari (2012) ”Studying High-Level Language Development and Use. The Role of Perceptions of Ambient Sociolinguistic Variation”. *Studies in Second Language Acquisition*, Special issue: High-level L2 Acquisition, Learning and Use, 34 (2). Cambridge: Cambridge University Press, 291-319.
- Bodén, Petra (2010) ”Pronunciation in Swedish Multiethnolect”. I: Quist, Pia og Svendsen, Bente Ailin (red.) *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters, 65-78.
- Bokmålsordboka (2010a) *Oppfatning*. [Internett] Tilgjengelig fra: <http://www.nobordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=oppfatning&bokmaal=+&ordbok=bokmaal> [Lest 25.05.15].
- Bokmålsordboka (2010b) *Oppfatte*. [Internett] Tilgjengelig fra: <http://www.nobordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=oppfatte&bokmaal=+&ordbok=bokmaal> [Lest 25.05.15].
- Cohen, Louis; Manion, Lawrence og Morrison, Keith (2000) *Research Methods in Education*.

- London: Routledge Falmer. 5. utgave.
- Coulmas, Florian (2013) *Sociolinguistics. The study of Speakers' Choices*. Cambridge: Cambridge University Press. 2. utgave.
- Clyne, Michael (2000) "Lingua franca and ethnolects in Europe and beyond". *Sociolinguistica* 14, 83-89.
- Deppermann, Arnulf (2007) "Playing with the voice of other: stylized Kanaksprak in conversations among German adolescents." I: Auer, Peter (red.) *Style and Social Identities: Alternative Approaches to Linguistic Heterogeneity*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter, 325-360.
- Doublet, Maria-Rosa Raphaëla (2012) *Bare fra Bergen, eller fra Fana Bergen? En intern språkkrig mellom bergensvarietetene*. Masteravhandling. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Eckert, Penelope (1989) *Jocks and burnouts: Social categories and identity in the high school*. New York: Teachers College Press.
- Eckert, Penelope (2000) *Linguistic Variation as Social Practice. The Linguistic Construction of Identity in Belten High*. Malden: Blackwell Publishers.
- Eckert, Penelope (2006) "Communities of Practice". *Encyclopedia of language and linguistics*. Elsevier. Tilgjengelig fra: http://www.lotschool.nl/files/schools/2014_Winterschool_Amsterdam_VU/course%20descriptions/Eckert_CofP_2006.pdf
- Eckert, Penelope (2008) "Variation and the indexical field". *Journal of Sociolinguistics* 12 (4). Blackwell Publishing, 453-476.
- Eckert, Penelope (2012) "Three Waves of variation study: The emergence of meaning in the study of variation". *Annual Review of Anthropology* 41, 87-100.
- Eckert, Penelope (2015a) "Homepage" *Penny Eckert's Web Page* [Internett] Tilgjengelig fra: <http://web.stanford.edu/~eckert/index.html> [Lest 25.05.15].
- Eckert, Penelope (2015b) "My Work on Language and Adolescence and Preadolescence". *Penny Eckert's Web Page*. [Internett] Tilgjengelig fra: <http://web.stanford.edu/~eckert/adolescence.html> [Lest 28.05.15].
- Eckert, Penelope (2015c) "Third Wave Variation Studies". *Penny Eckert's Web Page*. [Internett] Tilgjengelig fra: <http://web.stanford.edu/~eckert/thirdwave.html> [Lest 28.05.15].
- Ekberg, Lena (2010) "Extended Uses of 'ån' (Such) among Adolescents in Multilingual Malmö Sweden". I: Quist, Pia og Svendsen, Bente Ailin (red.) *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters, 17-30.
- Emanuelsson, Birgitta (2005) "Gatus – ett multietniskt ungdomsspråk i Uppsala". *SoLiD* 16

(=FUMS Rapport nr 214). Uppsala: Uppsala Universitet.

- Fox, Sue; Khan, Arfaan og Torgersen, Eivind (2011) "The emergence and diffusion of Multicultural English". I: Kern, Friederike og Selting, Margret (red.) *Ethnic Styles of Speaking in European Metropolitan Areas*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 19-44.
- Fraurud, Kari og Bijvoet, Ellen (2004) "Multiethnisk ungdomsspråk och andra varieteter av svenska i flerspråkiga miljöer" I: Hyltenstam, Kenneth og Lindberg, Inger (red.) *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, 389-417.
- Freywald, Ulrike; Mayr, Katharina; Özcelik og Wiese, Heike (2011) "Kiezdeutsch as a multiethnolect". I: Kern, Friederike og Selting, Margret (red.) *Ethnic Styles of Speaking in European Metropolitan Areas*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 45-74.
- Freywald, Ulrike; Cornips Leonie; Ganuza, Natalia; Nistov, Ingvild og Opsahl, Toril (2015) "Beyond verb second – a matter of novel information-structural effects? Evidence from Norwegian, Swedish, German and Dutch. I: Nortier, Jacomine og Svendsen, Bente Ailin (red.) *Language, Youth and Identity in the 21st Century. Linguistic Practices across Urban Spaces*. Cambridge: Cambridge University Press, 73-92.
- Füglein, Rosemarie (2000) *Kanak Sprach. Eine ethnolinguistische Untersuchung eines Sprachphänomens im Deutschen* [Kanaksprach. An ethno-linguistic study of a linguistic phenomenon in German]. Masteravhandling. Bamberg: University of Bamberg.
- Ganuza, Natalia (2010) "Subject-Verb Order Variation in the Swedish of Young People in Multilingual Urban Areas" I: Quist, Pia og Svendsen, Bente Ailin (red.) *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters, 31-48.
- Grønmo, Sigmund (2011) *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Fagbokforlaget, Bergen. 4.opplag.
- Gumperz, John J. (1985) *Discourse strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gøteborgs Universitet (2009) *Språk och språkbruk bland ungdomar i flerspråkiga storstadsmiljöer 2002-2006*. [Internett] Tilgjengelig fra: <http://svenska.gu.se/forskning/isa/forskningsverksamhet/Avslutade%20projekt/Sprak-och-sprakbruk> [Lest 25.05.15].
- Hannaas, Jorunn (1999) *En sosiolingvistisk studie av kj- og sj-realiseringsen blant ungdommer i Bergen*. Hovedoppgave. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Hansen, Gert Foget og Phrao, Nicolai (2010) "Prosody in the Copenhagen Multiethnolect" I: Quist, Pia og Svendsen, Bente Ailin (red.) *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters, 79-95

- Harchaoli, Sarah (2012) *Le parler jeune en milieu urbain. Analyse et réception des pratiques langagières adolescentes à Oslo*. Masteravhandling. Paris: Sorbonne Universitet.
- Harchaoli, Sarah (under arbeid) *Pratiques langagières contemporaines : analyse et réception de la polyvalence stylistique dans le discours d'adolescents des quartiers Est à Oslo* (foreløpig tittel) Doktorgradsavhandling. Paris: Sorbonne Universitet.
- Haugen, Ragnhild (2002) "Sjølvrapporterte språkhaldningar frå ungdomar i Sogndal". *Målbryting. Skrifter frå prosjektet Talemålsendring i Noreg* 6. Nordisk institutt, Universitetet i Bergen, 143-174.
- Hildremyr, Helene (2014) *Språksamfunnet*. Upublisert manus fra vitenskapelig innlegg til ph.d.-graden, 28.10.14. Universitetet i Bergen.
- Hårstad, Stian (2010) *Unge språkbrukere i gammel by. En sosiolingvistisk studie av ungdoms talemål i Trondheim*. Doktoravhandling. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Hårstad, Stian og Opsahl, Toril (2013) *Språk i byen. Utviklingslinjer i urbane språkmiljøer i Norge*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Ims, Ingunn Indrebø (2013) "Språklig registerdanning og verditilskrivning: Betegnelser på nye måter å snakke norsk på i Oslo" *NOA norsk som andrespråk* 2, Oslo: Novus forlag, ISSN 0801-3284, 37-71.
- Johnstone, Barbara (2000) *Qualitative methods in Sociolinguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- Jorem, Ida Elisabeth (1995) *Bruken av "finbergensk" blant ungdom i bydelen Fana. En sosiolingvistisk undersøkelse*. Hovedoppgave. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Jørgensen, Jens Normann (2004) "Languaging and Languages" I: Dabelsteen, C.B og Jørgensen, J.N (red.) *Languaging and Language Practices*. Copenhagen Studies in Bilingualism, Vol 36, 5-23.
- Kallmeyer, Werner og Keim, Inken (2003) "Linguistic variation and the construction of social identity in a German-Turkish setting. A case study of an immigrant youth group in Mannheim, Germany". I: Androutsopoulos, Jannis K. and Alexandra Georgakopoulou (red.) *Discourse Constructions of Youth Identities*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 29-46.
- Kotsinas, Ulla-Britt (1988) "Rinkebysvenska – en dialekt?" I: Linell, Per; Adelswärd, Viveka; Nilsson, Torbjörn og Pettersson, Per A. (red.) *Svenskans beskrivning* 16. Linköping: Universitetet i Linköping, 264-278.
- Kotsinas, Ulla-Britt (1994) *Ungdomsspråk. Ord och stil*. Uppsala: Hallgren & Fallgren Studieförlag AB.
- Labov, William (1972a). *Language in the Inner City: Studies in the Black English Vernacular*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press.

- Labov, William (1972b) *Sociolinguistic patterns*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press.
- Lehtonen, Heini (2011) "Developing multiethnic youth language in Helsinki". I: Kern, Friederike og Selting, Margret (red.) *Ethnic Styles of Speaking in European Metropolitan Areas*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 291-318.
- Le Page, Robert Brook og Tabouret-Keller, Andrée (2011) *Acts of Identity. Creole-based approaches to language and ethnicity*. Bruxelles: E.M.E. 2.utgave
- Liebkind, Karmela (1993) "Tvåspråkighet och bikulturalism – identitet och värderingar." I: Mæhlum, Brit (red.) *Hva er "identitet?" – Rapport fra et tverrfaglig seminar ved Institutt for språk og litteratur, Universitetet i Tromsø, 7.-8. mai 1992*. Tromsø: ISL og Norges forskningsråd, 44-51.
- Mathisen, Stein R. (1993) "Fortellinger og identitet" I: Mæhlum, Brit (red.) *Hva er "identitet?" – Rapport fra et tverrfaglig seminar ved Institutt for språk og litteratur, Universitetet i Tromsø, 7.-8. mai 1992*. Tromsø: ISL & Norges forskningsråd, 85-101.
- Milroy, Lesley (1980) *Language and Social networks*. Oxford: Basil Blackwell.
- Mæhlum, Brit (1992) *Dialektal sosialisering. En studie av barn og ungdoms språklige strategier i Longyearbyen på Svalbard*. Doktoravhandling. Oslo: Novus forlag.
- Mæhlum, Brit (red.) (1993) *Hva er "identitet?" – Rapport fra et tverrfaglig seminar ved Institutt for språk og litteratur, Universitetet i Tromsø, 7.-8. mai 1992*. Tromsø: ISL og Norges forskningsråd.
- Mæhlum, Brit (2008) "Språk og identitet" I: Mæhlum, Brit; Akselberg, Gunnstein; Røyneland, Unn og Sandøy, Helge. *Innføring i sosiolingvistikk*. Oslo: Cappelen Damm AS. 2. utgave, 105-126.
- Nesse, Agnete (1994) "Kollektiv og individuell variasjon i bergensdialekten". *Talemål i Bergen 5*. Nordisk institutt, Universitetet i Bergen.
- Nilsson, Jenny (2015) *Vad samtalsanalytisk metod kan göra för sociolingvistiken*. Innlegg på SONE-konferansen, 9.-10. april 2015.
- Nistov, Ingvild (2008) *Norsken til Oslo-ungdom i multietniske miljø – noko om form og funksjon*. Manus fra innlegg på SONE/UPUS-konferansen, 20.-22. november 2008.
- Nistov, Ingvild og Opsahl, Toril (2014) "The social side of syntax in multilingual Oslo" I: Åfarli, Tor A. og Mæhlum, Brit (red.) *The Sociolinguistics of Grammar*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Nornes, Marianne Valeberg (2011) *Bergensk i Bergenhus – ei sosiolingvistisk oppfølgingsgranskning av talemålet i Bergenshus bydel*. Masteravhandling. Bergen: Universitetet i Bergen.

- Nortier, Jacomine (2001) "Fawaka, what's up?" Language use among adolescents in Dutch monoethnic and ethnically mixed groups" I: Hvenekilde, A. Og Nortier, J. *Meeting at the Crossroads. Studies of multilingual and multiculturalism*. Oslo: Novus forlag, 61-72.
- Opsahl, Toril (2009) "Egentlig alle kan bidra!" *En samling sosiolingvistiske studier av strukturelle trekk ved norsk i multietniske ungdomsmiljøer i Oslo*. Doktoravhandling. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Opsahl, Toril og Nistov, Ingvild (2010) "On Some Structural Aspects of Norwegian Spoken among Adolescents in Multilingual Settings in Oslo" I: Quist, Pia og Svendsen, Bente Ailin (red.) *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters, 49-64.
- Preston, Dennis R. (2002) "What is Folk Linguistics?". *Målbryting. Skrifter frå prosjektet Talemålsendring i Noreg* 6. Nordisk institutt, Universitetet i Bergen, 13-24.
- Quist, Pia (1999) "Unge, identitet og sprog". I: Kotsinas, Ulla-Britt; Stenström, Anna-Brita og Drange, Eli-Marie (red.) *Ungdom, språk og identitet. Rapport fra et nettverksmøte* 30. København: Nordisk Ministerråd, 23-38.
- Quist, Pia (2000) "Ny københavnsk 'multiethnolect' Om sprogbrug blandt unge i sprogligt og kulturelt heterogene miljøer". *Danske talesprog*, bind 1. Institutt for dansk dialektforskning, 143-211.
- Quist, Pia (2006) *Stilistiske Praksisser i Storbyens Heterogene Skole. En etnografisk og sociolingvistisk undersøgelse af sproglig variation*. Doktoravhandling. København: Københavns Universitet.
- Quist, Pia (2008) "Sociolinguistic approaches to multiethnolect: Language variety and stylistic practice". *International Journal of Bilingualism* 12 (1 og 2), 43-61.
- Quist, Pia (2012) *Stilistisk praksis. Unge og sprog i den senmoderne storby*. København: Museum Tusulanums Forlag.
- Rampton, Ben (1995) *Crossing: Language and Ethnicity Among Adolescents*. New York: Longman Publishing.
- Rampton, Ben (2009) "Interaction ritual and not just artful performance in crossing and stylization". *Language in Society* 38 (2), 149-176.
- Rampton, Ben og Charalambous, Constadina (2010) "Crossing: A review of research" *Urban Language & Literacies* 58. Tilgjengelig fra: https://www.academia.edu/6464394/WP58_Rampton_and_Charalambous_2010._Crossing_A_review_of_research [Lest 25.05.15].
- Rampton, Ben (2011) "From 'Multi-ethnic adolescent heteroglossia' to 'Contemporary urban vernaculars'". *Language and Communication* 31 (4), 276-294.
- Rampton, Ben (2015) "Contemporary urban vernaculars". I: Nortier, Jacomine og Svendsen,

- Bente Ailin (red) *Language, Youth and Identity in the 21st Century. Linguistic Practices across Urban Spaces*. Cambridge: Cambridge University Press, 24-44.
- Rudi, Nina Berge (1999) "Er det råd å stole på rapportert språkbruk?". *Målbryting. Skrifter frå prosjektet Talemålsendring i Noreg* 2. Nordisk institutt, Universitetet i Bergen, 171-177.
- Ryen, Anne (2002) *Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Røsstad, Rune (2005) *Den språklege røynda. Om oppfatta og realisert talemål i austre Vest Agder*. Doktoravhandling. Kristiansand: Høgskolen i Agder.
- Røsstad, Rune (2008) "Språkoppfatningar og sosiolingvistikken" *Målbryting. Skrifter frå Norsk sosiolingvistisk nettverk (SONE)* 9. Nordisk institutt, Universitetet i Bergen, 7-34
- Røyneland, Unn (2005) *Dialektnivellering, ungdom og identitet. En komparativ studie av språkleg variasjon og endring i to tilgrensande dialektområde, Røros og Tynset*. Doktoravhandling. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Røynesdal, Hild Helene (2007) *Diversitet og aksept. Språkpraksis og språkhaldningar blant sju ungdomar på Holmlia*. Masteravhandling. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Sandberg, Sveinung (2005) "Stereotypiens dilemma. Iscenesettelser av etnisitet på "gata"". *Tidsskrift for ungdomssforskning* 5 (2), 27-46.
- Svendsen, Bente Ailin (2008) "Nyere språkutvikling i multietniske miljøer i Oslo". *Det Norske Videnskaps-Akademi. Årbok 2007*. Oslo: Novus, 179-196.
- Svendsen, Bente Ailin og Røyneland, Unn (2008) "Multiethnolectal facts and functions in Oslo, Norway" I: *International Journal of Bilingualism*, Volume 12, Nummer 1 & 2, 63-83.
- Svennevig, Jan (2010) *Språklig samhandling. Innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse*. Oslo: Cappelen akademisk forlag, 2. utgave.
- Thuen, Trond (1993) "Noen sosialantropologiske refleksjoner over etnisk identitet" I: Mæhlum, Brit (red.) *Hva er "identitet?" – Rapport fra et tverrfaglig seminar ved Institutt for språk og litteratur, Universitetet i Tromsø, 7.-8. mai 1992*. Tromsø: ISL og Norges forskningsråd, 20-30.
- Trudgill, Peter (1972) "Sex, covert prestige and linguistic change in the urban British English of Norwich" I: *Language in Society* 1. Cambridge University Press.
- Trudgill, Peter (2000) *Sociolinguistics. An introduction to language and society*. London Penguin books, 4. utgave.
- Universitetet i Oslo (2012) *UPUS – utviklingsprosessar i urbane språkmiljø* [Internett] Tilgjengelig fra: <http://www.hf.uio.no/iln/forskning/prosjekter/upus/> [Lest 25.05.15].

- Wiese, Heike (2012) *Kiezdeutsch: Ein Neuer Dialekt Entsteht*. München: C. H. Beck.
- Zaimoğlu, Feridun (1995) *Kanak Språk: 24 Misstöne vom Rande der Gesellschaft*. Hamburg: Rotbuch.
- Aasheim, Stine Cecilie (1993) ”Byvankerslang”. *NOA – norsk som andrespråk*, nr 16. Institutt for lingvistiske og nordiske studier, Universitetet i Oslo. Oslo: Novus forlag.
- Aasheim, Stine Cecilie (1995) ”Kebab-norsk” *framandspråkleg påverknad på ungdomsspråket i Oslo*. Hovedoppgave. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Aasheim, Stine Cecilie (1997) ”Kebab-norsk” – fremmedspråklig påvirkning på ungdomsspråket i Oslo. I: Kotsinas, Ulla Britt; Stenström, Anna-Brita og Karlsson, Anna-Malin (red.) *Ungdomsspråk i Norden. Föredrag från ett forskarsymposium*. Stockholm: Stockholm Universitet, 235-243.
- Aarsæther, Finn (2010) ”The Use of Multiethnic Youth Language in Oslo” I: Quist, Pia og Svendsen, Bente Ailin (red.) *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters, 111-126.
- Aarsæther, Finn og Nistov, Ingvild (2011) *Sociolinguistic portraits of adolescents in multilingual Oslo*. Upublisert manus basert på innlegg på ISSB – International Symposium on Bilingualism 8 Oslo, juni 2011.
- Aarsæther, Finn; Marzo, Stefania; Nistov, Ingvild og Ceuleers, Evy (2015) ”Indexing locality: contemporary urban vernaculars in Belgium and Norway”. I: Nortier, Jacomine og Svendsen, Bente A. (red.) *Language, Youth and Identity in the 21st Century. Linguistic Practices across Urban Spaces*. Cambridge: Cambridge University Press. 249-270.

Vedlegg

Vedlegg 1: Ordforklaringer fra Michael og Ahmed

Dette er en liste med ord og uttrykk Michael og Ahmed nevnte på feltarbeid, da de skulle si ord og uttrykk som var typiske for denne måten å snakke norsk på. Jeg benytter deres forklaringer av uttrykkene.

Uttrykk	Forklaringer
Ke de gå i?	Hilsen
Mæt i stil	Fet stil
Wæmæt	Betyr noe positivt
Mæt	Kul
Tidi	Gøy
Lattis	Vittig
Flos	Penger
Gelt	Penger
Tæshe	Stjele
Nigge	Stjele
Zætle	Hasj
Rev	Hasj
Gandja	Hasj
Jonny	Joint
Skev	Være høy
Helt på bære	På piller
Drita	Full
Amøbe dritings	Full
Loker	Gå rundt i byen
Tjommi	Kompis
Oppsig	Opptur
Nedsig	Nedtur
Siwolla?	Sverger du?
Flipper du?	Tuller du?
Zibbi	Pikk
Shii	Oj
Pakkis	Alle utlendinger
Cool an/ Kuleran	Ta det rolig
Præll	Snus
Du er maskin	Du er flink
Evig lek	Er god «leke seg i fotball»

Habibti	Kjære til jenter
Habibi	Kjære til gutter
Preike	Snakke
Høns	Jenter
Høne	Fin jente
Mus	Deilig jente
Rotte	Stygg jente
Fisk	Stygg jente
Reke	Stygg jente/gutt med liten pikk
Peace	Hade
Potet	Nordmenn, venner
Kinderegg	Jente med brunt hår, men blond inni (dum)
Visst	Enig
Brosjan	God venn
Ka gjort do	Hva har du gjort på kødd
Ja mann (de sier at de sier mye mann)	

Vedlegg 2 Transkripsjonsveiledning

Transkripsjonsveiledning for prosjektet «Språkbruk blant ungdom i flerspråklige miljø i Bergen»

Transkripsjonen skal være hovedsakelig skrives på bokmål, men visse ord kan skrives som de uttales, dersom uttalen synes å være langt unna rettskrivingen: for eksempel transkriberer man «ass» og ikke «altså».

Det brukes stor bokstav ved hver linje, og punktum etter hver linje eller spørsmålsteget der det er spørsmål.

Forklaring av tegn:

kort pause

lang pause

Kommentarer som skjer i samtalene skrives i < >. For eksempel: <latter> <nøler>

Mens det som er uforståelig, og innledende og avsluttende kommentarer skrives i { } Altså: {uforståelig} {innledende kommentarer} {avsluttende kommentarer}

[det man tror informanten sier, men er usikker]

(feilbøying) og dersom de bruker ord fra andre språk, skrives språket i (), for eksempel: oh my god (engelsk) siwolla (arabisk)

fot=fotball. Altså brukes = når taleren avbryter seg selv

... når en hel ytring blir avbrutt

Navn = M1 K1 E1, eller hvis de snakker om mange og det er vanskelig å holde følge på hvem de omtaler: NAVN

STORE bokstaver dersom det er ekstra trykk på ordet. For eksempel: det var så lattis det VAR så lattis

Vedlegg 3: Kvittering fra NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hørltorgens gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47 55 58 21 17
Fax: +47 55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 327 884

Ingvild Nistov

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier Universitetet i Bergen
Sydnesplassen 7
5007 BERGEN

Vår dato: 29.09.2014

Vår ref: 20140 / 2 / MSS

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 24.09.2014. Meldingen gjelder prosjektet:

39960

Behandlingsansvarlig

Daglig ansvarlig

Student

Språkbruk blant ungdom i flerspråklige miljø i Bergen

Universitetet i Bergen, ved institusjonens øverste leder

Ingvild Nistov

Ellen Marie Ellingsen

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 15.05.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Marie Strand Schildmann

Kontaktperson: Marie Strand Schildmann tlf: 55 58 31 52

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Ellen Marie Ellingsen ellingsen.em@gmail.com

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices
OSLO NSD: Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47 22 85 52 31. nsd@iuh.no
TRONDHEIM NSD: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7054 Trondheim. Tel: +47 73 59 19 07. kjone-sarsad@vet.ntnu.no
TROMSØ NSD: SSI, Universitetet i Tromsø, 9017 Tromsø. Tel: +47 77 64 42 36. nsd@iuhvut.no

Vedlegg 4: Forespørsel om deltakelse i studien og samtykkeerklæring

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet ”Språkbruk blant ungdom i flerspråklige miljø i Bergen”

Hva handler prosjektet om?

Jeg skal skrive en masteroppgave ved Universitetet i Bergen. Jeg vil forske på hvordan talemålet i flerspråklige miljø i Bergen har utviklet seg. Jeg er interessert i finne ut om ungdommer i Bergen bruker en spesiell form for norsk, og om de snakker forskjellig i ulike situasjoner.

Hvem kan delta?

Du må være født og oppvokst i Bergen eller andre steder i Norge (eller kommet til Bergen før du fylte 2 år). Jeg trenger ungdom mellom 15-23 år med ulike bakgrunner, også de med foreldre født i Norge. Som informant kan du bidra til økt kunnskap om hvordan ungdom i Bergensområdet snakker.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Jeg håper du kan avse en drøy time til et kort intervju og en samtale med en venn, og fylle ut et spørreskjema. I intervjuet vil du bli stilt noen enkle spørsmål som for eksempel hvordan du opplever det å være to- eller flerspråklig. I samtalen skal du og vennen din ikke gjøre annet enn å snakke fritt om interessene deres. Det viktigste er ikke hva dere snakker om, men at dere er dere selv og snakker slik dere pleier. Det vil bli tatt opptak av samtalen.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Identifiserende opplysninger lagres atskilt og kun tilknyttet det øvrige datamaterialet via en koblingsnøkkel. Opplysningene behandles konfidensielt og ingen vil kunne gjenkjenne deg i den ferdige oppgaven. Hver informant vil få et informantnummer. Kun veilederen min og jeg vil ha tilgang til informasjonen. Identifiserende opplysninger slettes innen prosjektslutt den 15.05.2015.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil bli anonymisert.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Vil du vite mer? Ta kontakt med meg på mail:

ellingsen.em@gmail.com eller ring/send meg melding på tlf: 48 26 15 85

Ellen Marie Ellingsen

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 5: Spørreskjema til ungdom i flerspråklige miljø

Spørreskjema

Informantnummer: _____

Fyll ut skjemaet nedenfor:

Bakgrunn

1. Kvinne? Mann?

2. Hvilket år er du født? _____

3. Er du født og oppvokst i Bergen? _____

Hvis ja: Har du bodd i Bergen hele tida? _____

I hvilken bydel i Bergen er du oppvokst? _____

Hvilken bydel bor du i nå? _____

Hvis ikke: Hvor er du født og oppvokst?

Når kom du til Norge/Bergen? _____

4. Hvem bor du sammen med? _____

5. Hvor er mor født? _____

6. Hvor er far født? _____

7. Hvor er evt. andre foresatte født?

8. Når kom foreldrene dine eller dine foresatte til Norge/Bergen?

9. Har du søsken? I så fall er de født og oppvokst i Norge?

10. Dersom du har besteforeldre, hvor bor besteforeldrene dine?

Hvordan har du kontakt med dem? (besøk, telefon, e-post, brev)

11. Hvilke/hvilket språk kan moren din?

12. Hvilke/hvilket språk kan faren din?

13. Hvilke/hvilket språk kan evt. andre foresatte?

Språkferdigheter og preferanser

14. Hvilke språk kan du?

15. Hvilke(t) språk kan du best?

16. Hvilke/hvilket språk lærte du først å snakke?

17. Hva er morsmålet ditt eller morsmålene dine?

18. Hvor begynte du først å snakke norsk? (sett ett eller flere kryss)

-hjemme

-i barnehagen

-med venner

-hos dagmamma

-på skolen

-annet, nemlig: _____

Språkopplæring

19. Har du gått i barnehage i Norge? _____

20. Har du fått undervisning i norsk som andrespråk på skolen? _____

Hvis ja: Hvor lenge? _____

21. Har du deltatt i morsmålsopplæring? _____

Hvis ja: Hvor: på skolen? _____ Utenfor skolen? _____

22. Kan du eller noen i familien din språk som du ønsker å lære bedre?

Hvis ja: Hvilke(t) og hvorfor?

Språkbruk og språkveksling

23. Hvilke(t) språk snakker *du* til:

Moren din _____

Faren din _____

Andre foresatte eller voksne du bor eller har bodd sammen med

Søsken _____

24. Hvilke(t) språk snakker *de til deg*?

Moren din _____

Faren din _____

Andre foresatte eller voksne du bor eller har bodd sammen med

Søsken _____

25. Hvilke(t) språk snakker du med:

Mormor _____ Morfar _____

Farmor _____ Farfar _____

26. Når dere spiser middag i familien, hvilke/hvilket språk snakker dere?

27. Når du diskuterer eller krangler med søsknene dine, hvilke/hvilket språk bruker dere?

28. Hvilke(t) språk brukes mest hjemme hos deg?

29. Hvilke/hvilket språk bruker du når du skriver? (Ikke regn med det du skriver på skolen)

-chat (oppgi språk: _____)

-status på facebook (oppgi språk: _____)

-SMS-meldinger (oppgi språk: _____)

-interaktive dataspill (oppgi språk: _____)

-annet, nemlig: _____ oppgi språk: _____)

30. Hvilke/hvilket morsmål har dine venner?

31. Hvilke/hvilket språk pleier du og dine venner å snakke sammen? (sett kryss)

1. bare norsk

2. norsk og et annet språk

3. norsk og flere andre språk

4. bare andre språk

Hvis du har krysset av på det andre, tredje eller fjerde alternativet, hvilke språk snakker dere? _____

Når bruker dere andre språk enn norsk?

Hvorfor bruker dere andre språk enn norsk?

32. Hender det noen ganger at du bruker to eller flere språk samtidig? I så fall: når gjør du det? Og hvorfor gjør du det?

33. Vil du si at ungdom i flerspråklige miljø i Bergen bruker en spesiell form for norsk?

I så fall: hva kaller du dette? _____

34. Bruker de denne formen for norsk hele tiden, eller veksler de mellom dette og mer ”vanlig” norsk?

Hvis de veksler: hvorfor tror du at de gjør det? _____

35. Bruker du en slik språkform selv? I så fall: Når og med hvem?

Hvis ikke: har du brukt det tidligere? _____

36. Hva synes du om en slik språkform i forhold til mer ”vanlige” utgaver av norsk? _____

37. Er denne språkstilen knyttet til bestemte bydeler i Bergen? I så fall:
hvilke? _____

Fritid: Interesser og aktiviteter

38. Hvilke interesser har du? / Hva driver du med på fritida?

39. Er du medlem i noen organisasjon eller forening? (politisk, religiøs, idrett, kulturell etc.) Evt.
hvilken/hvilke? _____

40. Jobber du ved siden av skolen? _____

Hvis ja: Hva jobber du med? _____

41. Hvordan vil du beskrive "stilen" din?

42. Hva slags musikk liker du?

43. Hva slags filmer liker du?

Foresattes bakgrunn

44. Har mor utdanning? _____

Hvis ja: Hvilken? _____

45. Jobber mor? _____

Hvis ja: Hva jobber hun med?

46. Har far utdanning? _____

Hvis ja: Hvilken? _____

47. Jobber far? _____

Hvis ja: Hva jobber han med?

48. Svar på dette dersom du bor sammen med eller har bodd sammen med andre voksne enn mor eller far:

Har han/hun utdanning? _____

Hvis han/hun jobber, hva jobber han/hun med?

Utdanningsplaner/Fremtidsplaner

49. Hva ønsker du å utdanne deg til? _____

50. Hva ønsker du å jobbe med? _____

51. Tror du at dine foreldre/foresatte vil at du skal studere ved universitet/høyskole?

52. Har du noen eldre søsken som studerer ved universitet/høyskole?

53. Hvor ønsker du å bo når du er 40 år? _____

54. Hvor *tror* du at du bor når du er 40 år? _____

55. Hvilke(t) språk ønsker du å snakke til barna dine?

56. Vil du at barna dine skal lære andre språk enn norsk?

Hvis ja: Hvilke språk og hvorfor?

Hvis nei: Hvorfor ikke?

Navn: _____

Informantnummer: _____

Kan jeg ta kontakt med deg dersom det er noe mer jeg lurer på?

JA__ Nei__

Hvis ja:

Telefonnummer: _____

TUSEN TAKK FOR HJELPEN!

Vedlegg 6: Spørreskjema til ungdom fra utenfraperspektivet

Spørreskjema

Informantnummer: _____

Fyll ut skjemaet nedenfor:

Bakgrunn

1. Kvinne? Mann?

2. Fødselsdato: _____

3. Er du født og oppvokst i Bergen? _____

Hvis ja: Har du bodd i Bergen hele tida? _____

Hvor i Bergen er du oppvokst? _____

Hvor i Bergen bor du nå? _____

Hvis ikke: Hvor er du født og oppvokst?

Når kom du til Norge/Bergen? _____

Språkferdigheter og preferanser

4. Hvilke språk kan du?

5. Hva er morsmålet ditt eller morsmålene dine?

6. Kan du eller noen i familien din språk som du ønsker å lære bedre?

Hvis ja: Hvilke(t) og hvorfor?

7. Hvilke/hvilket språk bruker du når du skriver? (Ikke regn med det du skriver på skolen)

-chat (oppgi språk: _____)

-status på facebook (oppgi språk: _____)

-SMS-meldinger (oppgi språk: _____)

-interaktive dataspill (oppgi språk: _____)

-annet, nemlig: _____ oppgi språk: _____)

8. Bruker du ordet ”dabbe” i betydningen å slå? _____

9. Bruker du ordet ”tjommi”? _____

10. Sier du ”ka det går i?” _____

11. Bruker du ordet ”mæt”? _____

Hvis du bruker et av disse tre ordene/uttrykkene, hvem bruker du de til? _____

12. Hvilke/hvilket morsmål har dine venner?

13. Hvilke/hvilket språk pleier du og dine venner å snakke sammen? (sett kryss)

1. bare norsk

2. norsk og et annet språk

3. norsk og flere andre språk

4. bare andre språk

Hvis du har krysset av på det andre, tredje eller fjerde alternativet, hvilke språk snakker dere? _____

Når bruker dere andre språk enn norsk?

Hvorfor bruker dere andre språk enn norsk?

14. Hender det noen ganger at du bruker to eller flere språk samtidig? I så fall: når gjør du det? Og hvorfor gjør du det?

15. Vil du si at ungdom i flerspråklige miljø i Bergen bruker en spesiell form for norsk?

I så fall: hva kaller du dette? _____

16. Bruker de denne formen for norsk hele tiden, eller veksler de mellom dette og mer ”vanlig” norsk?

Hvis de veksler: hvorfor tror du at de gjør det? _____

17. Bruker du en slik språkform selv? I så fall: Når og med hvem?

Hvis ikke: har du brukt det tidligere? _____

18. Hva synes du om en slik språkform i forhold til mer ”vanlige” utgaver av norsk? _____

19. Er språkstilen knyttet til bestemte bydeler i Bergen? I så fall: hvilke?

Fritid: Interesser og aktiviteter

20. Hvilke interesser har du? / Hva driver du med på fritida?

21. Er du medlem i noen organisasjon eller forening? (politisk, religiøs, idrett, kulturell etc.) Evt. hvilken/hvilke? _____

22. Jobber du ved siden av skolen? _____

Hvis ja: Hva jobber du med? _____

23. Hvordan vil du beskrive "stilen" din?

24. Hva slags musikk liker du?

25. Hva slags filmer liker du?

Foresattes bakgrunn

26. Har mor utdanning? _____

Hvis ja: Hvilken? _____

27. Jobber mor? _____

Hvis ja: Hva jobber hun med? _____

28. Har far utdanning? _____

Hvis ja: Hvilken? _____

29. Jobber far? _____

Hvis ja: Hva jobber han med? _____

30. Svar på dette dersom du bor sammen med eller har bodd sammen med andre voksne enn mor eller far:

Har han/hun utdanning? _____

Hvis han/hun jobber, hva jobber han/hun med?

Utdanningsplaner/Fremtidsplaner

31. Hva ønsker du å utdanne deg til? _____

32. Hva ønsker du å jobbe med? _____

33. Tror du at dine foreldre/foresatte vil at du skal studere ved universitet/høyskole? _____

34. Har du noen eldre søsken som studerer ved universitet/høyskole?

35. Hvor ønsker du å bo når du er 40 år? _____

36. Hvor *tror* du at du bor når du er 40 år? _____

37. Hvilke(t) språk ønsker du å snakke til barna dine?

38. Vil du at barna dine skal lære andre språk enn norsk?

Hvis ja: Hvilke språk og hvorfor?

Hvis nei: Hvorfor ikke?

TUSEN TAKK FOR HJELPEN!

Vedlegg 7: Intervjuguider

Spørsmål til intervjuet (for ungdommer med norskfødte foreldre)

1. Kan du fortelle/utdype noe om de fritidsaktivitetene/interessene du driver med/har? (Jf. spørreskjema)
2. Hvordan vil du beskrive/kategorisere ungdomsmiljøet i Bergen/der du bor? (Er miljøet delt i bestemte grupperinger/gjenger? Tilhører du noen av dem? Hvem pleier du å være sammen med?)
3. Er det viktig for deg å kunne flere språk?

Hvis ja: Hvorfor?

Hvis nei: Hvorfor ikke?
4. Har du noen venner som er flerspråklige?

I så fall: Hvilke tanker gjør du deg om det å vokse opp med flere språk? Hender det at vennene dine veksler mellom forskjellige språk når du er til stede? Hva synes du om det? Har du opplevd å føle deg ekskludert på grunn av det?
5. Vil du si at ungdom i flerspråklige miljø i Bergen bruker en spesiell form for norsk?
6. I så fall: Kan du gi eksempler på ord, uttrykk og setninger fra denne språkbruken eller språket?
7. Hva kaller du en slik språkbruk eller et slikt språk? Kjenner du til andre navn på det?
8. Ser du det slik at de som bruker en slik språklig form eller et slikt språk bruker det hele tida, eller at de veksler mellom dette språket og mer ”vanlig” norsk? Eventuelt når og hvorfor tror du de veksler?
9. Bruker du en slik språkform eller et slikt språk selv? Hvis ja: Når, med hvem og hvorfor? Kan du beskrive hvordan du gjør det, evt. gi eksempler?
10. Hva synes du om denne språkformen eller dette språket i forhold til mer ”vanlige” utgaver av norsk?
11. Har du noen tanker om hvordan samfunnet utenfor det flerspråklige ungdomsmiljøet ser på en slik språkbruk?

Spørsmål til intervjuet (for ungdommer med utenlandsfødte foreldre)

1. Kan du fortelle/utdype noe om de fritidsaktivitetene/interessene du driver med/har? (Jf. spørreskjema)
2. Hvordan vil du beskrive/kategorisere ungdomsmiljøet i Bergen/der du bor? (Er miljøet delt i bestemte grupperinger/gjenger? Tilhører du noen av dem? Hvem pleier du å være sammen med?)
3. Er det viktig for deg å kunne flere språk?

Hvis ja: Hvorfor?

Hvis nei: Hvorfor ikke?
4. Hva pleier du å si hvis noen spør deg hvor du kommer fra?
5. Føler du deg ”mest” norsk, pakistansk, somalisk, irakisk etc.?
6. Hender det noen ganger at du bruker to eller flere språk samtidig? I så fall: Når gjør du det? Hvorfor gjør du det? Kan du beskrive hvordan du gjør det? (evt. gi eksempler?)

Hvis nei: Hvorfor ikke?
7. Hva synes du om en slik språkveksling?
8. Vil du si at ungdom i flerspråklige miljø i Bergen bruker en spesiell form for norsk?
9. I så fall: Kan du gi eksempler på ord, uttrykk og setninger fra denne språkbruken eller språket?
10. Hva kaller du en slik språkbruk eller et slikt språk? Kjenner du til andre navn på det?
11. Ser du det slik at de som bruker en slik språklig form eller et slikt språk bruker det hele tida, eller at de veksler mellom dette språket og mer ”vanlig” norsk? Eventuelt når og hvorfor tror du de veksler?
12. Bruker du en slik språkform eller et slikt språk selv? Hvis ja: Når, med hvem og hvorfor? Kan du beskrive hvordan du gjør det, evt. gi eksempler?
13. Hva synes du om denne språkformen eller dette språket i forhold til mer ”vanlige” utgaver av norsk?
14. Har du noen tanker om hvordan samfunnet utenfor det flerspråklige ungdomsmiljøet ser på en slik språkbruk?

SAMMENDRAG

Denne masteroppgaven er en undersøkelse av språkbruk blant ungdom i flerspråklige miljø i Bergen. Hovedmålet med prosjektet er å finne ut om det er mulig å identifisere en særegen talemålsstil blant ungdom i disse miljøene. Formuleringen er dannet ut ifra problemstillingen i UPUS-Oslo, og jeg forsøker å belyse dette spørsmålet for Bergen innenfor rammene for et masterprosjekt.

Fremgangsmåtene er også inspirert av metodene som ble brukt i UPUS-Oslo, og det er hovedsakelig en kvalitativ undersøkelse. Dataene er basert på egne observasjoner fra feltarbeid, spørreskjema svart på av 45 ungdommer, og 12 av disse har deretter blitt intervjuet og 5 ungdommer har vært med på vennesamtale. Datainnsamlingen har foregått i ulike flerspråklige miljø, i tillegg til ett miljø som representerer et utenfraperspektiv.

Et av forskningsspørsmålene omhandler situasjonsbetinget veksling. Ved å sammenligne språkbruken i intervjuene og vennesamtalene, kom det frem at ungdommene benytter visse trekk kun i vennesamtalene. Dette kan tolkes som at talemålsstilen blir brukt i uformelle situasjoner sammen med venner. Trekkene som kom frem ved denne sammenligningen var både leksikalske, grammatiske og prosodiske. Når ungdommene selv skal rapportere hva som karakteriserer stilen, nevner de hovedsakelig leksikalske trekk. Kodeveksling, crossing og stilisering er språklige praksiser som gjør seg gjeldende. Disse har blitt sett i lys av *linguaging*, som vil si at ungdommene på ulike måter og til ulike formål tar i bruk ulike språklige ressurser som er tilgjengelige i praksisfellesskapene de tilhører.

Når det gjelder det ungdommene rapporterer om hvilke funksjoner stilen har, sier noen at den ikke har noen funksjon, mens andres utsagn kan knyttes til inngruppe, hemmelig språk, å både ha det morsomt og å være morsom, å representere ”utlending”, tøffhet og prestisje, sosioøkonomisk status og stedstilknytning. Disse funksjonene er sammensatte og kan overlape hverandre. Det å benytte seg av en særegen talemålsstil, kan ses på som identitetshandlinger, *acts of identity*. Man bruker lingvistiske trekk både for å identifisere seg med visse grupper, og for å distansere seg fra andre, og dette synes å gjøre seg gjeldende ved mine funn.

På spørsmål om det eksisterer en særegen form for norsk i flerspråklige miljø i Bergen, svarer nesten alle informantene ja. Likevel kan det ikke på grunnlag av dette, påstås at det eksisterer én særegen måte å snakke på i disse miljøene, da det ikke kan tas for gitt at ungdommene har den samme forestillingen om hva som utgjør denne stilen, og dessuten ble trekkene registrert

hos noen ikke observert hos alle ungdommene. Språklig heterogenitet ser følgelig ut til å være en passende beskrivelse av både de strukturelle og de funksjonelle trekkene ved den språklige praksisen. I stedet for å snakke om én distinkt varietet eller talemålsstil, synes det rimelig å drøfte framveksten av nye lingvistiske trekk i praksisfellesskapene, som ungdommene bruker som en del av sine tilgjengelige lingvistiske ressurser – som *språkere (languageers)*.

ABSTRACT

This master thesis addresses language use among multilingual youth in Bergen. The main purpose of the thesis is to determine whether it is possible to identify a unique speech style among youth in multilingual settings in Bergen. The formulation is based on the research question from UPUS-Oslo, and I attempt to shed light on the same question for Bergen within the scope of a master thesis.

The procedures are also inspired by the methods used in UPUS-Oslo, and it is mainly a qualitative study. The data are based on my own observations from fieldwork, from a questionnaire with 45 participants, and 12 of these have then participated in an interview and 5 adolescents participated in peer conversations. The data collection took place in multilingual settings in different areas in Bergen, and one setting which represents a perspective outside of the multilingual environments.

One of the research questions concerns situational switching. By comparing language usage in the interviews and peer conversations, it became apparent that the adolescents use certain linguistic features only in the conversation among friends. This can be interpreted as if the style is used in informal situations with peers. The features that appeared in the peer conversations in contrast to the interviews are lexical, grammatical and prosodic. When the adolescents themselves characterize the style, they mainly mention lexical features. Code switching, crossing and stylization are linguistic practices that seem to be a part of the style. These are analyzed in the light of the concept *linguaging*, which means that the adolescents use the linguistic resources that are available in the communities of practice they belong to.

Concerning what the adolescents themselves report about the functions of the speech style, some say it has no function, while what others mention can be related to in-group, secret language, having fun, to represent the “foreigner”, toughness and prestige, socio-economic status and to belong to a local place. These functions are complex and can overlap each other. The use of the speech style can be connected to *acts of identity*; that is, linguistic features are used both to identify with certain groups and to dissociate oneself from others, and this seems to be evident in my findings.

When asked whether there exists a unique form of Norwegian in multilingual environments in Bergen, almost all participants answer yes. It can however, on this basis, not be stated that there exists one unique way of speech within these groups, because it cannot be taken for granted that the adolescents share the same perception of the speech style, and furthermore,

features used by some of the adolescents were not observed with others. Linguistic heterogeneity seems to be a fitting description of both the structural and functional aspects of the linguistic practices. Rather than speaking of one distinct variety or speech style, it seems reasonable to discuss the emergence of new linguistic features in the communities, which the adolescents use as a part of their available linguistic resources as *linguagers*.